ദൈവകാരുണ്യം.

പി. വേലുപ്പിള്ള ബി. ഏ.,

(ഒന്നാംപതിപ്പ്.)

കമലാലയ ബുക്ക് ഡിപ്പോ

തിരുവനന്തപുരം

പകർപ്പവകാശം] [റിസർവ്ഡ്.

ദൈവകാരുണ്യം.

പി. വേലുപ്പിള്ള ബി. എ.

(ഒന്നാംപതിപ്പു്.)

ബി. വി. ബുക്ക് ഡിപ്പോ

തിരുവനന്തപുരം

പകർപ്പവകാശം] [illegible]

ILLUSTRATED.

ദൈവ കാരുണ്യം.

അദ്ധ്യായം ൧.

"സൎവ്വൈകകാരണം സൎവ്വജഗന്മയം
സൎവ്വൈകസാക്ഷിണം സൎവ്വജ്ഞമീശ്വരം,
സൎവ്വദാചേതസി ഭാവിച്ചു കൊൾകനീ"—

ഏകദേശം ഒരു നൂറു സംവത്സരങ്ങൾക്കു മുമ്പു നെടുമങ്ങാട്ടു താലൂക്കിന്റെ ഏതാണ്ടു മദ്ധ്യപ്രദേശത്തായി "ഇരവിപുരം" എന്നു പ്രസിദ്ധമായ ഒരു ദേശമുണ്ടായിരുന്നു. പണ്ടു് ആ പ്രദേശമുൾപ്പെട്ട നാട്ടിനു് അധിപന്മാരായി "ഇരവിമംഗലത്തു്" എന്നു കീൎത്തിപ്പെട്ട ഒരു പ്രഭുകുടുംബവും ഉണ്ടായിരുന്നു. നെടുമങ്ങാട്ടു താലൂക്കു് ആധുനിക ചരിത്രത്തിനു വിഷയമാകുന്നതിനു മുമ്പിൽ ആ പ്രദേശങ്ങളെ ഭരിച്ചുവന്ന രാജാക്കന്മാർ ഈ കുടുംബത്തിലെ പൂൎവ്വികന്മാരായിരുന്നു. ഈ കഥ നടന്ന കാലത്തു് ഈ കുടുംബക്കാൎക്കു് രാജത്വം ഇല്ലായിരുന്നുവെങ്കിലും, ആ ദിക്കിലുള്ള ഭൂസ്വത്തുക്കൾ ഒട്ടുമുഴുവനും അവൎക്കു ജന്മാവകാശം ഉള്ളവയായിരുന്നു. തിരുവിതാംകൂറിലെ ഇതരപ്രഭുക്കന്മാൎക്കുള്ളതുപോലെ ചില സ്ഥാനമാനങ്ങളും ദേശാധിപത്യവും ഈ കുടുംബക്കാൎക്കുണ്ടായിരുന്നു.

ഇരവിമംഗലത്തുകാരുടെ ആശ്രിതവൎഗ്ഗത്തിൽപെട്ട ഒരു സാധുകുടുംബത്തിലെ ഏകശേഷമായ അംഗമായി ഉമ്മിണി എന്നൊരു ചെറിയ ആൺകുട്ടി ഇരവിമംഗലത്തു താമസിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഉമ്മിണിയുടെ അച്ഛനും, അമ്മയും അവനു നന്നെ ചെറുപ്പമായിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെ മരിച്ചുപോയി. ഉമ്മിണിയ്ക്കു ഏകദേശം പന്ത്രണ്ടു വയസ്സാകുന്നതിനു മുമ്പു് അവനെ ഇരവിമംഗലത്തെ നന്ദാവനങ്ങളിൽ ഒന്നിൽ ഒരു സൂക്ഷിപ്പുകാരനാക്കി. നന്ദാവനം വിചാരിപ്പുകാരൻ കുറേ അധികം കണിശക്കാരനായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, അച്ഛനമ്മമാരി

ല്ലാത്ത ഒരു നിസ്സഹായനായ കുട്ടിയെന്നുള്ള വ്യത്യാസമൊന്നും ഉമ്മിണിയുടെ നേൎക്ക് അയാൾ കാണിച്ചില്ല. മററുള്ള തോട്ടക്കാരോടൊപ്പം ഈ സാധുവായ കുട്ടിയും എല്ലുമുറിയെ വേലചെയ്യേണ്ടിയിരുന്നു. എങ്കിലും ഉമ്മിണിയ്ക്കു തന്റെ ഈ അവസ്ഥയിൽ യാതൊരു സങ്കടവും ഉണ്ടായില്ല.

ഉമ്മിണി പ്രകൃത്യാ സത്സ്വഭാവിയായിരുന്നു. ഉമ്മിണിയുടെ അച്ഛൻ ഒരു വില്ലാശാനും വലിയ ഈശ്വരഭക്തനും ആയിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഉമ്മിണിയെ ചെറുപ്പത്തിൽ എല്ലാവരും നേരമ്പോക്കായി "ആശാൻകുഞ്ഞു" എന്നുവിളിച്ചുവന്നിരുന്നു. കാലാന്തരത്തിൽ, "ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാൻ" എന്ന പ്രസിദ്ധമായ പേരു് ഈ കുട്ടിയ്ക്കു ലഭിക്കുകയുംചെയ്തു.

ജനനശ്രേഷ്ഠതയെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതായ സൽഗുണങ്ങൾ ചെറുപ്പത്തിൽ തന്നെ ഉമ്മിണിയിൽ കണ്ടുതുടങ്ങി. തന്റെ പിതാവിന്റെ സ്വഭാവ വിശേഷത്തിനനുരൂപമായി, ഉമ്മിണിയ്ക്കും ദൃഢമായ ഈശ്വരഭക്തി ഉണ്ടായിരുന്നു. ഉമ്മിണിയുടെ സൽഗുണങ്ങൾകൊണ്ടു് അവൻ പലരുടേയും ആദരബഹുമാനങ്ങൾക്കു പാത്രമായി. "ആശാൻ കുഞ്ഞു" പ്രകൃത്യാ ശാന്തനും അനുസരണയുള്ളവനും ആണെന്നുള്ളതു് എല്ലാവൎക്കും അറിയാമായിരുന്നു. അവൻ തന്റെ കൃത്യങ്ങളെ യാതൊരു വീഴ്ചയ്ക്കും ഇടവരുത്താതെ നിൎവഹിച്ചുപോന്നു. ദുരാഗ്രഹം ഇവനു ലവലേശം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. തന്നാൽ കഴിയുന്നതു അന്യന്മാരെ സഹായിക്കുന്നതിനുള്ള ഉത്സാഹം ഇവന്റെ ഒരു വിശേഷഗുണമായിരുന്നു; എല്ലാവരോടും വണക്കമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു എല്ലാവരും ഉമ്മിണിയെ സ്നേഹിച്ചു.

രവിമംഗലത്തും അടുത്തുള്ള മററു മാന്യകുടുംബങ്ങളിലും ഉള്ള കുട്ടികളെ പഠിപ്പിക്കുന്നതിനായി, രവിമംഗലത്തെ ചിലവിലും മേലന്വേഷണത്തിലും അവിടെ ഒരു ചെറിയ എഴുത്തുപള്ളിയുണ്ടായിരുന്നു. ദിവസംതോറും താൻ ചെയ്യാനുള്ള ജോലികൾ ചെയ്തതിനു ശേഷം, ഉമ്മിണി, ഈ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ ചെന്നു പഠിയ്ക്കുക പതിവാണു്. പള്ളിക്കൂടത്തിലെ മൂത്തയാശാനു് ഇതു സന്തോഷമായിരുന്നു; രവിമംഗലത്തെ കാൎയ്യസ്ഥന്മാർ ഇതിനെ അനുവദിക്കുകയും ചെയ്തു. ഉമ്മിണിയുടെ സമ

പ്രായനായി രവിമംഗലത്തു് ഒരു പ്രഭുകുമാരൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ പ്രഭുകുമാരനു് പള്ളിക്കൂടത്തിൽ പഠിച്ചു കൊണ്ടിരുന്ന കാലത്തു തന്നെ ഉമ്മിണിയെ വളരെ സ്നേഹമായിരുന്നു. പ്രഭുകുമാരൻ, വിദ്യാഭ്യാസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ഉമ്മിണിയെ തന്റെ ഭൃത്യന്മാരിലൊരാളായി നിയമിച്ചു. ക്രമേണ ഉമ്മിണി, പ്രഭുകുമാരന്റെ വിശ്വസ്തഭൃത്യനായിത്തീൎന്നു. ഈ വിശ്വാസത്തിനെ ഉമ്മിണി യാതൊരു വിധത്തിലും ദുരുപയോഗംചെയ്തില്ല. ഇങ്ങനെകുറെ കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയെ തന്റെ "കെട്ടുകെട്ടുകാരൻ" (മുതൽപിടിയും, കണക്കെഴുത്തും, കാൎയ്യസ്ഥനും, എല്ലാംകൂടി ചേൎന്ന ഒരു ഉദ്യോഗം) ആക്കുവാൻ പ്രഭുകുമാരൻ നിശ്ചയിച്ചു. എന്നാൽ ഇതു് ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയ്ക്കു് അത്ര സമ്മതമായില്ല.

ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയ്ക്കു്, രവിമംഗലത്തു തന്നെ സ്ഥിരമായി താമസിക്കുന്നതിൽ അത്ര സന്തോഷമുണ്ടായിരുന്നില്ല. സത്യം, ധൎമ്മം, ജീവകാരുണ്യം, ഈശ്വരവിശ്വാസം ഈവക ഗുണങ്ങളിൽ ബഹുമാനമുള്ളവരാരും, ഒരു പ്രഭുകുടുംബത്തിലെ കാൎയ്യസ്ഥൻ വേലയ്ക്കു മോഹിക്കരുതെന്നായിരുന്നു ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയുടെ അഭിപ്രായം. ഒരു കാൎയ്യസ്ഥന്റെയോ, കെട്ടുകെട്ടുകാരന്റെയോ നിലയിൽ, തന്റെ മനസ്സിനു ഹിതമല്ലാത്തവിധത്തിൽ പലതും ചെയ്യേണ്ടിവന്നേക്കുമെന്നുള്ള ഭയം ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയ്ക്കു നല്ലവണ്ണം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ ഉദ്യോഗം തനിക്കത്ര കൌതുകമുള്ളതല്ലെന്നു് ഉമ്മിണിപ്പിള്ള വണക്കത്തോടുകൂടി ബോധിപ്പിച്ചു. തനിയ്ക്കു, രവിമംഗലത്തു വകയായി സമീപത്തിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു പറമ്പു പാട്ടം ചാൎത്തികിട്ടിയാൽ മതിയെന്നു ഉമ്മിണിപ്പിള്ള അപേക്ഷിച്ചു. അപേക്ഷാനുസരണം കുറഞ്ഞപാട്ടത്തിനു സമീപത്തിലുള്ള ഒരു നല്ല പറമ്പു് ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയ്ക്കു ചാൎത്തികിട്ടുകയും ചെയ്തു. ഈ പറമ്പിൽ ഒരു ചെറിയ കെട്ടിടം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഉമ്മിണിപ്പിള്ള പാട്ടമേറവു് അവിടെ പാൎപ്പായപ്പോൾ, ആ കെട്ടിടത്തിൽ അററകുററപ്പെട്ടിരുന്ന സ്ഥലമെല്ലാം മണ്ണുവെച്ചു നന്നാക്കി. കെട്ടിടത്തിനു ചുററും ഒരു ചെറിയ മലക്കറി തോട്ടമുണ്ടാക്കി. ഉമ്മിണിപ്പിള്ള പ്രകൃത്യാ പ്രയത്നശീലനായിരുന്നു

കൊണ്ടു് കുറേക്കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ പുരയിടത്തിനു്, ആകപ്പാടെ ഒരൈശ്വൎയ്യമുണ്ടായി. ഇവിടെ താമസമായി കുറേനാൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ഒരു സാധുവായസ്ത്രീയെ വിവാഹം ചെയ്തു. സ്വഭാവവിശേഷംകൊണ്ടും, പ്രയത്നശീലം കൊണ്ടും, ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയുടെ ഭാൎയ്യ ആയാൾക്കനുരൂപയായിരുന്നു. മലക്കറികൾ വിററിട്ടും, പുരയിടത്തിലെ മററുള്ള ആദായങ്ങൾ കൊണ്ടും, ഈ ഭാൎയ്യാഭൎത്താക്കന്മാർ സുഖമായി കാലക്ഷേപം ചെയ്തു. ഇവൎക്കു് ഒരു ആൺകുട്ടിയും രണ്ടു പെൺകുട്ടികളും ഉണ്ടായി. യാതൊരു സങ്കടവും കൂടാതെ ഈ ചെറിയ കുടുംബം ഇങ്ങനെ കുറേക്കാലം അവിടെ പാൎത്തു. പക്ഷേ, "ഈ ലോകത്തിൽ സുഖമസുഖവും മിശ്രമായു് താനിരിയ്ക്കും" എന്നുള്ളതനുസരിച്ചു് ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയ്ക്കും ചില ആപത്തുകൾ നേരിട്ടു. പെട്ടെന്നുണ്ടായ ദീനം നിമിത്തം, ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയുടെ മൂത്ത ആൺകുട്ടിയും ഇളയ പെൺകുട്ടിയും മരിച്ചു പോയി. ഇതുകൊണ്ടുള്ള ദുഃഖം ഒട്ടു ശമിയ്ക്കുന്നതിനുമുമ്പു് ഉമ്മിണിപ്പിള്ളയുടെ ഭാൎയ്യയും മരിച്ചു. ഇങ്ങനെ ഒരു പുത്രിമാത്രം ശേഷിച്ചു. തനിയ്ക്കു ലൗകികവിഷയങ്ങളിലുള്ള ആശാബന്ധം മുഴുവൻ ഈ പെൺകുട്ടിയിൽ ശേഷിച്ചതുകൊണ്ടു് ആ കുട്ടിയെ വളരെ ശ്രദ്ധയോടും സ്നേഹത്തോടും ഉമ്മിണിപ്പിള്ള വളൎത്തി വന്നു.

ഈ കുട്ടിയുടെ പേർ "ഭാൎഗ്ഗവി" യെന്നായിരുന്നു. ഭാൎഗ്ഗവി, കാഴ്ചയ്ക്കു വളരെ കൗതുകമുള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയായിരുന്നു. ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാൻതന്നെ ഭാൎഗ്ഗവിയെ നിലത്തെഴുത്തു്, ശീലാവതി, മുതലായതു പഠിപ്പിച്ചുവന്നു. ആശാനു സമയവും സൌകൎയ്യവും ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ വിദ്യാഭ്യാസം സാമാന്യത്തിലധികം വേഗത്തിൽ പൂൎത്തിയായി. ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാന്റെ ഏകസന്താനമായ ഭാൎഗ്ഗവി, ഒരു നല്ലപഠിപ്പുള്ള പെൺകുട്ടിയായിത്തീൎന്നു. ഈശ്വരഭക്തിയും വിനയവും ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ പ്രകൃതിവിശേഷമാണു്. ഏകദേശം പ്രൌഢവയസ്സായതോടുകൂടി, ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു് സകലഗുണങ്ങളും തികഞ്ഞു. അവളുടെ സൌന്ദൎയ്യം, നിൎദ്ദോഷവും, അകൃത്രിമവും, ആയിരുന്നു. വീട്ടുകാൎയ്യങ്ങളൊക്കെ ഇക്കാല

ള്ളതു് മാഗ്ഗ്വിതന്നെയാണന്വേഷിച്ചതു്. അവളുടെ ശുചിത്വവും ഗൃഹകൃത്യങ്ങളിലുള്ള സാമൎത്ഥ്യവും, പ്രശംസാൎഹമായിരുന്നു. തന്റെ അച്ഛന്റെ ശുശ്രൂഷകളെല്ലാം മാഗ്ഗ്വി തന്നെയാണു് ചെയ്തിരുന്നതു്. ഇതിനു പുറമെ, സൌകൎയ്യമുള്ളപ്പോളൊക്കെ, തോട്ടത്തിലെ കൃഷിവേലകളിൽകൂടി ആശാനെ അവൾ സഹായിക്കുക പതിവായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ രണ്ടംഗങ്ങൾ അടങ്ങിയ ഈ ചെറിയ കുടുംബം സുഖമായി കാലക്ഷേപം ചെയ്തു.

മാഗ്ഗ്വിക്കു്, പുഷ്പങ്ങളിൽ വളരെ കൌതുകമാണു്. ധാരാളം പൂച്ചെടികൾ ആശാന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി, വീട്ടുപറമ്പിൽ അവൾ നട്ടു വളൎത്തിയിരുന്നു. അപൂൎവ്വങ്ങളായ പൂച്ചെടികളും അവയുടെ വിത്തുകളും ആശാൻ മാഗ്ഗ്വിക്കു സമ്പാദിച്ചുകൊടുത്തു. എന്നു മാത്രമല്ല, ഇവയെ വളൎത്തുന്നതിൽ മാഗ്ഗ്വിയെ സഹായിക്കയും, ഉത്സാഹിപ്പിക്കയും ചെയ്തു. ഓരോ ചെടികളെയും കൌതുകത്തോടുകൂടി പരിപാലിക്കുന്നതിൽ മാഗ്ഗ്വി അത്യുത്സാഹിനിയുമായിരുന്നു. മാഗ്ഗ്വിയുടെ ചങ്ങാതിമാർ പൂക്കളും പൂച്ചെടികളുമാണു്. വിശേഷമായ ഓരോ പൂച്ചെടികളിൽ പൂമൊട്ടു വിരിയുന്നതിനെ അവൾ അത്യുല്ക്കണ്ഠയോടെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. മൊട്ടു വിരിഞ്ഞു്, പൂവിന്റെ മാതിരി, അവൾ വിചാരിച്ചിരുന്ന പ്രകാരമായിക്കാണുമ്പോൾ, അവൾക്കു പരമാനന്ദമാകും. ഉടനെ, ഈ വൎത്തമാനം അച്ഛനെ അറിയിക്കുകയായി. കുറേ നാളേയ്ക്കു് അവൾക്കു നിത്യജപവും അതുതന്നെ. ഇത്ര വലുതായ ഒരു സന്തോഷം അവൾക്കു വേറെയൊന്നുംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാനു്, തന്റെ മകളുടെ, ഈ മാതിരി നിൎദ്ദോഷങ്ങളായ കോലാഹലങ്ങൾ അത്യാനന്ദകരങ്ങളായിരുന്നു. ആശാൻ പലപ്പോഴും ഇങ്ങനെ വിചാരിക്കുക പതിവാണു്:—"ഞാൻ മാഗ്ഗ്വിയുടെ പൂച്ചെടികൾക്കുവേണ്ടി ചിലവാക്കുന്നതിലെത്രയോ അധികം ദ്രവ്യം ഓരോരുത്തർ അവരുടെ കുട്ടികളുടെ ആഭരണങ്ങൾക്കും ആഡംബരങ്ങൾക്കും വേണ്ടിചിലവുചെയ്യുന്നു!—എന്നിട്ടും, മാഗ്ഗ്വിക്കു അവളുടെ പുഷ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതിൽ പകുതി സന്തോഷം, ആ കുട്ടികൾക്കു അവരുടെ ആഭരണങ്ങളേയോ ആഡംബരങ്ങളേയോ കുറിച്ചുണ്ടാകുന്നുണ്ടോ?"

ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാന്റെ തോട്ടം അവിടങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധമായിത്തീൎന്നു. സമീപത്തിൽകൂടി കടന്നുപോകുന്നവരാരും അതു കണ്ടാനന്ദിക്കാതെ പോകാറില്ല. പള്ളിക്കൂടംവിട്ടു പോകുന്ന കുട്ടികൾ വേലിയരികിലോ വാതലിലോ ഒളിഞ്ഞുനോക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുക പതിവാണു്. അപ്പോഴൊക്കെ, ഭാൎഗ്ഗവി, അവൎക്കു്, ഓരോ ചെറിയ പൂങ്കൊത്തുകൾ സമ്മാനിക്കും. ചിലപ്പോൾ ചില പൂച്ചെടിവിത്തുകൾ അവരിൽ ചിലൎക്കു കൊടുത്തിട്ടു്, അവയെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടുചെന്നു നട്ടുവളൎത്തുന്നതിനു് അവരെ അവൾ ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്യും. ഇപ്രകാരം ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ സൌഭാഗ്യവും ദിനംപ്രതി വൎദ്ധിച്ചുവന്നു.

ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാനു് പതിവായി രാവിലെ നാമജപവും ചില അനുഷ്ഠാനങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ആശാൻ പുലൎച്ചയ്ക്കുമുമ്പേ ഉണരും, ഒരു നാഴികനേരം കൊണ്ടു് നാമജപവും മററും കഴിഞ്ഞു്, ആശാൻ മുററത്തിറങ്ങുമ്പോൾ, ഭാൎഗ്ഗവിയും ആശാനോടൊരുമിച്ചു കൂടും. കിഴക്കേ മുററത്തുനിന്നു്, അരുണോദയംകണ്ടു് ആനന്ദിക്കുന്നതു് ഇവരുടെ പതിവാണു്. ആ അവസരങ്ങളിൽ ലോകജീവിതത്തെക്കുറിച്ചു പല തത്വങ്ങളും ആശാൻ ഭാൎഗ്ഗവിക്കുപദേശിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം സൂൎയ്യോദയത്തെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു്, ആശാൻ, ഭാൎഗ്ഗവിയോടു പറഞ്ഞു;

ആശാൻ:—മകളേ! ഇതാ! എത്ര കൃത്യമായി സൂൎയ്യൻ കിഴക്കുദിക്കുന്നു. ഇതിനു യാതൊരു വ്യത്യാസവും നാം ഒരിക്കലും കാണുന്നില്ലല്ലോ. ഇതുപോലെതന്നെ ലോകത്തിലുള്ള മററു പ്രകൃതിശക്തികളെയും നോക്കുക. അവയുടെ പ്രവൎത്തനം എത്ര നിശ്ചിതമായിരിക്കുന്നു. ഈ വാസ്തവത്തിൽ നിന്നു് നാം ഊഹിക്കേണ്ടതെന്താണു്? ഇക്കാണുന്നവയെ എല്ലാം ഭരിക്കുന്നതായി ഒരു വലുതായ ശക്തി ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നു തീൎച്ചയാകുന്നില്ലേ? ഇതുകൊണ്ടു് സൎവ്വശക്തനായ ജഗന്നിയന്താവിന്റെ പ്രഭാവത്തെ നാം അറിയുന്നു. ഇതാ! ഈ ഉദിച്ചുയരുന്ന സൂൎയ്യനാണു് ലോകത്തിലുള്ള സകല ശക്തികളുടെയും നിദാനം. സൂൎയ്യരശ്മിയില്ലാഞ്ഞാൽ ചെടികളും വൃക്ഷങ്ങളും യാ

ഒന്നും ജീവിയ്ക്കയോ വളരുകയോ ചെയ്യുകയില്ല. ഒരു ദിവസം സൂര്യൻ ഉദിയ്ക്കാതിരുന്നാൽ ലോകത്തിന്റെ കഥയെന്താണെന്നു് ആലോചിച്ചു നോക്കുക. നമ്മുടെയൊക്കെ സ്ഥിതി പിന്നെയെന്തായിരിക്കും. പരമകാരുണികനായിരിക്കുന്ന ഈശ്വരന്റെ പ്രഭാവത്താലല്ലേ, ഈ വക സങ്കടങ്ങളൊന്നും നമുക്കു നേരിടാത്തതു്. സർവ്വലോകപിതാവായ ദൈവത്തിന്റെ ആജ്ഞയാലല്ലേ പ്രകൃതി നിയമങ്ങൾ ഇങ്ങനെ തെറ്റാതെ നടക്കുന്നതു്.

ഇങ്ങനെ ഓരോ ചെടികളുടെ വളർച്ചയിലും ഓരോ പുഷ്പങ്ങളുടെ മനോഹരതയിലും ഈശ്വരന്റെ സാന്നിദ്ധ്യത്തെ തെളിയിക്കുവാൻ ആശാൻ ശ്രമിച്ചു. പതിവായി രാവിലെ മകൾക്കു തത്വോപദേശം ചെയ്യുന്നതിനെ ആശാൻ മുടക്കിയില്ല. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ബുദ്ധിവൈഭവംകൊണ്ടു് ഈ ഗുണപാഠങ്ങളെ അവൾ നല്ലവണ്ണം പഠിച്ചു. ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനയും ഭാർഗ്ഗവി കൃത്യമായി നടത്തിത്തുടങ്ങി. ഈ പ്രകാരം പരിശുദ്ധമായ ഭക്തിയും യുക്തിപൂർവ്വമായ ഈശ്വരവിശ്വാസവും ഭാർഗ്ഗവിക്കു ലഭിച്ചു.

ഭാർഗ്ഗവിക്കു അധികം കൌതുകമുള്ളവ, കരിംകൂവളം, ആമ്പൽ, റോസ്സ്, ഈ പുഷ്പങ്ങളായിരുന്നു. അതറിഞ്ഞിരുന്ന ആശാൻ, ഈ പുഷ്പങ്ങളുടെ പ്രകൃതിയിൽ നിന്നു പഠിക്കേണ്ട പാഠങ്ങളെ ഭാർഗ്ഗവിക്കു ഒരുദിവസം ഉപദേശിച്ചു.

ആശാൻ—മകളെ! അതാ! ആ കരിംകൂവള പുഷ്പത്തെ നോക്കുക. അതു ആസകലം ഇരുണ്ട നീലനിറത്തോടു കൂടിയിരിക്കുന്നു. ആഡംബരമായ വേറെ യാതൊരു നിറവും അതിൽ കലർന്നിട്ടില്ല. അതു പച്ചയിലകളുടെയിടയിൽ ഏതാണ്ടു് മറഞ്ഞു വഴങ്ങിയാണു് കിടക്കുന്നതു്. എങ്കിലും അതിന്റെ സൌരഭ്യത്തിനു വല്ല കുറവും ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടോ? അഹംഭാവമില്ലാത്തതും വണക്കമുള്ളതും ആയ സ്വഭാവത്തിന്റെ മഹിമയ്ക്കു് ഒരു ശരിയായ സാധനപാഠമാണു് ഈ പുഷ്പം. ഭാർഗ്ഗവി! നിന്റെ സ്വഭാവം ഇതുപോലെയിരിക്കണം. കാഴ്ചയ്ക്കു മാത്രം കൊള്ളാവുന്ന ആഭരണങ്ങളിലും വസ്ത്രങ്ങളിലും ആഡംബരങ്ങളിലും നീ ഒരിയ്ക്കലും ഭ്രമിയ്ക്കരുതു്. വിനീതവും ശാന്തവും ആയ ശീ

ലമുണ്ടായിരിയ്ക്കുന്നതു് എത്ര നന്നു്! ഈശ്വരന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ ഇങ്ങനെയുള്ള സ്വഭാവത്തിനാണു് ബഹുമാനം.

അതാ! ആ വെള്ളാമ്പൽ പുഷ്പത്തെ നീ കാണുന്നില്ലയോ? പ്രഭാതത്തിലെ സൂര്യരശ്മി അതിൽ പതിയ്ക്കുമ്പോൾ അതെത്ര മനോഹരമായിരിക്കുന്നു. കണ്ടോ! ഈ ആമ്പൽപുഷ്പം പരിശുദ്ധതയുടെ ഉത്തമമായ ലക്ഷ്യമാണു്. അതിന്റെ അതിശുഭ്രമായ ഇതളിൽ കൈകൊണ്ടു തൊടുന്ന മാത്രയിൽ അതു മലിനമായി പോകുന്നു. ഇതുപോലെ തന്നെ എത്രയും സ്വല്പമായ അധർമ്മാചരണം കൊണ്ടു് നമ്മുടെ മനസ്സു് മലിനമായി പോകും.

ഇനി അതാ! നില്ക്കുന്ന ആ റോസ്സാപുഷ്പത്തെ നോക്കുക. അതു മര്യാദയെ ഉദാഹരിക്കുന്നു. സദാചാരപരയായ ഒരു സ്ത്രീയുടെ കവിൾത്തടങ്ങളുടെ വർണ്ണത്തോടു അതിന്റെ നിറം തുല്യമായിരിക്കുന്നില്ലയോ? ഈ റോസ്സാപുഷ്പത്തിനു് ഇനിയൊരു വിശേഷം കൂടിയുണ്ടു്. പഴക്കംകൊണ്ടു് അതിന്റെ നിറം ഭേദിച്ചാലും അതിന്റെ സൌരഭ്യത്തിനു കുറവുണ്ടാകുന്നില്ല. അതിന്റെ ഇതളുകൾ ഉതിർന്നു വീഴുമ്പോൾ കൂടിയും അവയ്ക്കു പണ്ടത്തേതിലധികം സൌരഭ്യമുണ്ടായിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ നിന്നു നാം എന്താണു് പഠിക്കേണ്ടതു്. ചെറുപ്പം കൊണ്ടുള്ള ദേഹകാന്തി നശിച്ചാലും, ബാഹ്യങ്ങളായ ശോഭകൾ ഇല്ലാതായാലും, മനസ്സിന്റെ അലങ്കാരങ്ങളായ ഗുണങ്ങളെ യാതൊരു ഹാനിയും കൂടാതെ സൂക്ഷിക്കുവാൻ നാം ശ്രമിച്ചാൽ സാധിയ്ക്കുമെന്നുള്ളതാണു്.

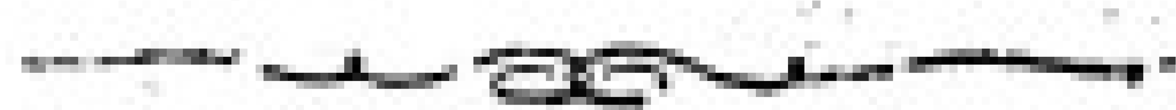
ആശാന്റെ പറമ്പിനകത്തു് അനേകം പുഷ്പങ്ങൾ ഉള്ളതിന്റെ കൂട്ടത്തിൽ, വളരെ പ്രത്യേകമായി സൂക്ഷിയ്ക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു ചാമ്പമരം ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ വൃക്ഷം, ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ജനനദിവസം ആശാൻ നട്ടതായിരുന്നു. ആണ്ടുതോറും ഈ മരത്തിൽ ധാരാളം നല്ല കായ്കൾ ഉണ്ടാകാറുണ്ടു്. ഹേമന്തകാലത്തിൽ ഒരിയ്ക്കൽ അതു് ധാരാളം പൂത്തു് വളരെ ഭംഗിയോടെ നിന്നിരുന്നു. അതിനെ നോക്കി ഭാർഗ്ഗവി പറഞ്ഞു:—

ഭാൎഗ്ഗവി—ഇയ്യൎന്നിൽ എന്റെ ചാമ്പമരം എത്രഭംഗിയായിട്ട് പൂത്തിരിക്കുന്നു. അതിലെ പൂക്കളുടെനിറം എത്രമനോഹരമായിരിക്കുന്നു. ഇതിനെ കണ്ടാൽ ഒരു വലിയ പൂക്കുടയാണെന്നുതോന്നും.

പിറെറദിവസം പ്രഭാതത്തിൽ ഭാൎഗ്ഗവി തോട്ടത്തിൽ ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ, ഹാ! എന്തുകഷ്ടം! ആ വൃക്ഷത്തിലുണ്ടായിരുന്ന പൂക്കളെല്ലാം ഉതിൎന്നു വീണു പോയി. ആ കാഴ്ച ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു അത്യന്തം വ്യസനകരമായിരുന്നു. അവൾ കരയുവാൻ തുടങ്ങി. ഈ സംഭവം കൊണ്ട്, മകൾക്കു തത്വോപദേശം ചെയ്യുന്നതിന് ഒരവസരം കൂടി ആശാന് ലഭിച്ചു.

ആശാൻ—ഭാൎഗ്ഗവീ! നീ ഈ സംഭവത്തിൽ നിന്നു എന്താണ് മനസ്സിലാക്കുന്നതു്? അധൎമ്മപരങ്ങളായ ഭോഗങ്ങളിലുള്ള മോഹം മനസ്സിൽ പ്രവൎത്തിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നഫലത്തിനെ ഇതു് ദൃഷ്ടാന്തീകരിയ്ക്കുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള ദുൎമ്മോഹങ്ങൾ പരിശുദ്ധമായ യൌവ്വനത്തെ ക്ഷയിപ്പിക്കയും മലിനമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഫലപ്രദമായ ഒരു ഭാവികാലത്തെ ഈ വക ദുൎമ്മോഹങ്ങൾ ഇല്ലായ്മ ചെയ്യുന്നു. മകളെ! നിന്റെ കഥ ഇങ്ങനെയായിപ്പോകുമോ? നിന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചു എനിയ്ക്കുള്ള ആശകൾ ഇതുപോലെ നശിച്ചുപോകയാണെങ്കിൽ, ഇപ്പോൾ നീ കരയുന്നതിൽ പതിന്മടങ്ങ് ഞാൻ കരയേണ്ടിവരും. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ എന്റെ ആയുശ്ശേഷം ദുഃഖപൎയ്യവസാനമായിത്തീരുന്നതാകും.

ആശാന്റെ ഈ വാക്കുകൾ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഏററവും ദൃഢമായി പതിഞ്ഞു. ഈ വിധത്തിൽ, മററു സന്ദൎഭങ്ങളുമിടയിട്ടപ്പെടാതെ തന്നെ, ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ബുദ്ധിയ്ക്കു കാലക്രമേണ വികാസവും, ലൌകിക വിഷയങ്ങളിൽ സാമാന്യത്തിലധികമായ ജ്ഞാനവും ഉണ്ടായിവന്നു.

അദ്ധ്യായം ൨

"ദോഷങ്ങളൊക്കവെ ദോഹാദിമാനിനാം
ദോഷജ്ഞനാവാൻ ഭവിയ്ക്കുന്നതോർക്കനീ
ദേഹാഹമെന്നുള്ള ബുദ്ധിമനുഷ്യർക്ക്
മോഹമാതാവാമവിദ്യയാകുന്നതും;
മോഹമല്ലോർക്കിൽ ജ്ഞാനായതാത്മാവെന്നു്
മോഹൈകഹന്ത്രിയായുള്ളതു വിദ്യകേൾ–"

ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാൻ ഒരു പ്രയത്നശീലനായിരുന്നതുകൊണ്ടു് നേരം വൃഥാകളയുക പതിവില്ല. കൃഷിജോലികൾ കഴിഞ്ഞുള്ള സമയങ്ങളിൽ, ചെറിയ പനയോലവട്ടികൾ, തടുക്കുകൾ ഇവയൊക്കെ മെടഞ്ഞുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കും. പനയോലകൊണ്ടും വേയുടേയും മററും ചീളികൾ കൊണ്ടും, ചെറിയ കൂട്ടകളും, വിചിത്രങ്ങളായ വട്ടികളും മററും വളരെ ഭംഗിയായി ഉണ്ടാക്കുന്നതിനു് ആശാനു ശീലമുണ്ടായിരുന്നു. മീനമാസകാലത്തിൽ ഒരു ദിവസം രാവിലെ ആശാന്റെ നെയ്ത്തുവേലകൾക്കുപയോഗിക്കുന്നതിനു് കുറേ ചീളികളും, പുല്ലുകളും, കൊണ്ടുവരുന്നതിനായി, ഭാർഗ്ഗവി സമീപത്തുണ്ടായിരുന്ന കാട്ടിൽ പോയി. ഭാർഗ്ഗവി മടങ്ങി വരുന്ന വഴി കുന്നിന്റെ അരികിലെ തടാകത്തിൽ ധാരാളം വെള്ളാമ്പൽ പുഷ്പങ്ങൾ വിരിഞ്ഞു ഭംഗിയായി നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു. അതിൽ കുറെ പുഷ്പങ്ങൾ പറിച്ചു ഭാർഗ്ഗവി രണ്ടു ചെണ്ടുകൾ കെട്ടി. ഒന്നു തനിയ്ക്കു സ്വന്തമായി വച്ചുകൊള്ളുന്നതിനും മറെറാന്നു അച്ഛനെ സമ്മാനിയ്ക്കുന്നതിനും ആണു് അവൾ ഉദ്ദേശിച്ചതു്. ഈ വക സാമാനങ്ങളും ശേഖരിച്ചുകൊണ്ടു്, കാട്ടിൽ നിന്നു ഒരിടവഴിയിൽ കൂടി ഭാർഗ്ഗവി സ്വഭവനത്തിലേയ്ക്കു് തിരിച്ചു. സ്വല്പദൂരം നടന്നപ്പോൾ വഴിയിൽവച്ചു്, രവിമംഗലത്തു തറവാട്ടിലെ വല്യമ്മനാരായണിപ്പിള്ളയേയും മകൾ കമലമ്മയേയും കാണുന്നതിനിടയായി. ഇവർ കുറെക്കാലമായിട്ടു് തിരുവനന്തപുരത്തുണ്ടായിരുന്ന അവരുടെ വക "വല്യവീടു്" എന്ന ഭവനത്തിലാണു് താമസിച്ചിരുന്നതു്. അന്നുരാവിലെയാണു് അവർ രവിമംഗലത്തു വന്നു ചേർന്നതു്. പ്രസ്തുത കുടുംബത്തിലെ അംഗങ്ങളായ ഈ സ്ത്രീകളെ കണ്ടയുടനെ, ഭാർഗ്ഗവി അത്യന്തം വണക്കത്തോടും ആ

ദൂരവോളം കൂടി വഴിയരികിൽ ഒളിഞ്ഞിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെപ്പോലെ തന്നെ കമലമ്മയ്ക്കും പുഷ്പങ്ങളിൽ വളരെ പ്രതിപത്തിയുണ്ടായിരുന്നു. വിശേഷിച്ചു, കാട്ടുപൂക്കളിൽ അവൾക്കു വളരെ കൌതുകമാണ്. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന പൂച്ചെണ്ടുകൾ കണ്ടു കമലമ്മ പറഞ്ഞു:—

കമല—അമ്മാ! ഇതെത്ര നല്ല ആമ്പൽ പൂക്കൾ.

ഇത്രയും കേട്ടയുടനെ ഭാർഗ്ഗവി, രണ്ടു പൂച്ചെണ്ടുകളെയും കൊച്ചമ്മമാർക്കു കാഴ്ചവച്ചു. നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും കമലമ്മയും വളരെ സന്തോഷത്തോടുകൂടി ഈ പൂച്ചെണ്ടുകളെ സ്വീകരിച്ചു. ഭാർഗ്ഗവി, ഒരു പാവപ്പെട്ട പെൺകുട്ടിയാണെന്നു വിചാരിച്ച്, ഈ പൂക്കളുടെ വിലയായിട്ടല്ലെങ്കിലും ഒരു സമ്മാനത്തിന്റെ നിലയിൽ, അവൾക്കു എട്ടു ചക്രം കൊടുക്കുന്നതിനു, കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന ഭൃത്യനോടു കൊച്ചമ്മമാർ ആജ്ഞാപിച്ചു. എന്നാൽ ഭാർഗ്ഗവി ചക്രം സ്വീകരിച്ചില്ല. കൊച്ചമ്മമാരോടു ഭാർഗ്ഗവി സാവധാനത്തിൽ ഇങ്ങനെ അറിയിച്ചു.

ഭാർഗ്ഗ—അയ്യോ! ഞാൻ ഈ പുഷ്പങ്ങൾക്കു കൊച്ചമ്മമാരോട് എങ്ങനെയാണ് വില വാങ്ങിക്കുന്നത്. നിങ്ങളുടെ തറവാട്ടിൽ നിന്നു എനിക്കും എന്റെ അച്ഛനും എന്തെല്ലാം ഗുണങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഈ പുഷ്പങ്ങളെ നിങ്ങൾക്കു കാഴ്ചവയ്ക്കുന്നതിനു സംഗതിയായതു തന്നെ ഞങ്ങളുടെ വലുതായ ഭാഗ്യമല്ലേ?. അതിനു ചക്രം വാങ്ങിക്കണമെന്നു പറയുന്നതു പരമസങ്കടമാണ്. ദയവുചെയ്തു കൊച്ചമ്മമാർ ക്ഷമിക്കണേ!.

ഉടനെ നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മ ഒരു പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി:—കുഞ്ഞേ! വളരെ സന്തോഷമായി. എന്റെ മകൾക്കു പൂക്കളിൽ വല്യ ഭ്രമമാണ്. നീ കൂടെക്കൂടെ നല്ലതായി കുറേ ആമ്പൽപൂക്കൾ കൊണ്ടുവന്ന് ഇവൾക്കു കൊടുക്കുമോ?.

ഭാർഗ്ഗവി—അങ്ങനെ തന്നെ. നല്ല പൂക്കൾ ഞാൻ പറിച്ചുകൊണ്ടുവരാം.

അന്നുമുതൽ, ആ പ്രദേശങ്ങളിൽ ആമ്പൽ പൂക്കൾ ഉണ്ടായിരുന്നിടത്തോളം കാലം, ഭാർഗ്ഗവി, ദിവസേന ഒരു കൂട്ടം

പൂവ്, രവിമംഗലത്തു കൊണ്ടുചെന്നു കമലമ്മയ്ക്കു കൊടുക്കുക പതിവായിരുന്നു.

കമലമ്മയ്ക്ക് ഇതു വളരെ സന്തോഷമായിരുന്നു. അവൾക്കു ക്രമേണ ഭാർഗ്ഗവിയെ വലിയ സ്നേഹമായിത്തീർന്നു. ആമ്പൽ പൂവിന്റെ കാലം കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷവും, കൂടക്കൂടെ കമലമ്മ ഭാർഗ്ഗവിയെ ആളയച്ച് രവിമംഗലത്തു വരുത്തുകയും രണ്ടുപേരുംകൂടി ഒരുമിച്ചു ഉത്സാഹമായി കുറേനേരം കഴിച്ചുകൂട്ടുകയും ചെയ്യാറുണ്ടായിരുന്നു. രണ്ടുപേൎക്കും പുഷ്പങ്ങളിൽ വളരെ ഭ്രമമായിരുന്നതുകൊണ്ട്, മറ്റുവിധം പൂച്ചെടികളെ വളർത്തുന്ന രീതിയെപ്പറ്റിയും മറ്റും ഇവർ കൂടക്കൂടെ സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കും. ക്രമേണ, കമലമ്മയും ഭാർഗ്ഗവിയും ഉററസഖികളായിത്തീരുകയും ചെയ്തു.

കമലമ്മയുടെ ജന്മനാൾ സമീപിച്ചു. ഈ സന്തോഷാവസരത്തിൽ കമലമ്മയ്ക്ക് ഒരു നല്ലകാഴ്ചദ്രവ്യം കൊണ്ടുപോയി കൊടുക്കണമെന്ന് ഭാർഗ്ഗവി തീർച്ചയാക്കി. ആ സമ്മാനം തന്റെ സ്ഥിതിക്കനുരൂപമായിരിക്കണമെന്നും അവൾ നിശ്ചയിച്ചു. "പൂച്ചെണ്ടുകൾ ഞാൻ കമലമ്മയ്ക്കു ധാരാളം കൊണ്ടുപോയി കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്, അതുകൊണ്ട് അതു പോരാ" എന്ന് അവൾ തീരുമാനിച്ചു. വിശേഷവിധിയായി വേറേ എന്തെങ്കിലും ഒരു സമ്മാനം വേണമെന്ന് അവൾ ഉറച്ചു. ആശാൻ അനേകം ചെറിയ കുട്ടകൾ മെടഞ്ഞു വച്ചിരുന്നതിൽ നിന്ന്, ഏററവും മനോഹരമായ ഒരു ചെറിയ പൂക്കൂട ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു സമ്മാനമായി കൊടുത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇതായാലെന്താണെന്നാലോചിച്ച് ഭാർഗ്ഗവി ആശാന്റെ അഭിപ്രായം ചോദിച്ചു. ആശാൻ സമ്മതിച്ചു. എന്നുമാത്രമല്ല, ഈ പൂക്കൂടയെ ഒന്നുകൂടി മേനിപിടിപ്പിക്കുന്നതിനായി അതിൽ ചില വിചിത്രവേലകൾ ചെയ്യുകയും, "കമലമ്മ" എന്നപേര് ചായംപുരട്ടിയ ചീളികൾ കൊണ്ട് അതിൽ മെടഞ്ഞു ചേർക്കയും ചെയ്തു. രവിമംഗലത്തു തറവാട്ടിലെ പരദേവതയായ ഭദ്രകാളിയുടെ ചിലമ്പും അതിൽ വിചിത്രവേലയിൽ നിർമ്മിച്ചു. അതുകപ്പാടെ പണിതീർന്നപ്പോൾ പൂക്കൂട്ട വളരെ ഭംഗിയായി.

കമലമ്മയുടെ പിറന്നാൾ ദിവസം രാവിലെ ഭാൎഗ്ഗവി വളരെ പുഷ്പങ്ങൾ ശേഖരിച്ചു. ഈ ശേഖരത്തിൽ നിന്നു ഏറ്റവും ഭംഗിയുള്ള പുഷ്പങ്ങളെ തിരിഞ്ഞെടുത്തു് അവയെ സമ്മാനത്തിനായി പണിചെയ്തു വച്ചിട്ടുള്ള പൂക്കൂടയിൽ കൌതുകകരമായി അടുക്കി. പൂക്കൂടയിൽ കമലമ്മയുടെ പേരു് പണിചെയ്തിരുന്നിടത്തു് നല്ല നിറമുള്ള പുഷ്പലതകളെക്കൊണ്ടു് അലംകരിച്ചു. ഇങ്ങനെ കാൎയ്യസ്സാധനത്തെ എത്രത്തോളം മോടിപിടിപ്പിക്കാമൊ അത്രത്തോളം മോടിപിടിപ്പിച്ചു. ഒരുക്കങ്ങളെല്ലാം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആശാനുതന്നെ സന്തോഷം തോന്നീട്ടു് ഭാൎഗ്ഗവിയോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

ആശാൻ—മകളേ! നില്ക്കു്- ഞാൻ അതിനെ ഒന്നു കൂടി കണ്ടോട്ടെ. അതിനെ ഈ ഇറയത്തു സ്വല്പനേരം വയ്ക്കുക. അതിനെ കണ്ടെങ്കിലും എന്റെ കൊതി തീരട്ടെ.

ആശാനു പൂക്കൂടയെ കണ്ടിട്ടും കണ്ടിട്ടും മതിയായില്ല. ഒടുവിൽ മകളെ താമസിപ്പിക്കരുതെന്നു കരുതി പൂക്കൂടയും കൊടുത്തു് അവളെ പറഞ്ഞയച്ചു.

ഭാൎഗ്ഗവി, പൂക്കൂടയെ രവിമംഗലത്തുകൊണ്ടുപോയി കമലമ്മയ്ക്കു കാഴ്ചവച്ചു. കമലമ്മയ്ക്കുണ്ടായ സന്തോഷത്തിനതിരില്ല.

കമല—എത്ര മനോഹരം സമ്മാനമാണു് ഭാൎഗ്ഗവി എനിക്കു് തന്നതു്. ഇതുണ്ടാക്കുന്നതിനു് നിങ്ങൾ വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടിയിരിക്കണമല്ലോ. നിങ്ങളുടെ തോട്ടത്തിലുള്ള പൂവു മുഴുവൻ ഇതിനുതന്നെ ഉപയോഗിച്ചുവെന്നു തോന്നുന്നു. പൂക്കൂട എത്ര വിശേഷമായി പണിചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ അച്ഛൻ സമൎത്ഥൻതന്നെ. ഇത്ര നല്ല പൂക്കൂട ഞാൻ കണ്ടിട്ടേയില്ല. വരു! നമുക്കു അമ്മയെക്കൊണ്ടുപോയി കാണിക്കാം.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു് ഭാൎഗ്ഗവിയേയും കൈയ്ക്കുപിടിച്ചുകൊണ്ടു് കമലമ്മ മാളികയിലേയ്ക്കു കയറി. മാളികയിലാണു നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയുടെ ഇരിപ്പു്. കമലമ്മ മാളികയിൽകയറി അമ്മയുടെ പുറവാതുക്കൽ ചെന്നു അമ്മയോടു പറഞ്ഞു:—

കമല—അമ്മേ! അമ്മേ! ഇതു നോക്കണം. ഭാൎഗ്ഗവി എനിക്കു പിറന്നാളിനു തന്ന സമ്മാനം. എത്ര മനോഹരം സമ്മാനം!

ഇതുപോലെ വിശേഷപ്പെട്ട പുസ്തകം അമ്മ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ ഇതിനുമുമ്പ്?

നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മ സമ്മാനത്തെ വളരെ പ്രശംസിച്ചു.

നാരാ-കൊ— വളരെ ഭംഗിയായിരിക്കുന്നു. നല്ലവേലത്തരം. ഇതിൽ മുഴുവൻ ചായമിട്ടാൽ കുറേക്കൂടെ നന്നായിരിക്കും. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ സമ്മാനം വളരെ കേമമായി.

ഇത്രയും പറഞ്ഞതോടുകൂടി, നാരായണിപ്പിള്ള ഭാർഗ്ഗവിയോട് അവിടെ നില്ക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചിട്ട്, കമലാമ്മയെ അടുത്ത മുറിയിലേക്ക വരുവാൻ ആംഗ്യംകൊണ്ടറിയിച്ചു. ഭാർഗ്ഗവിയെ തനിച്ചവിടെ നിറുത്തി കമലാമ്മയും നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മയുമായി അടുത്ത മുറിയിൽ ചെന്ന് തമ്മിൽ ഇങ്ങനെ ആലോചിച്ചു.

നാരാ-കൊ—നാം വല്ലതുമൊരു സമ്മാനം ഭാർഗ്ഗവിക്കു കൊടുക്കണം. അവൾ കൊണ്ടുവന്ന കാഴ്ച എത്ര നന്നായിരിക്കുന്നു. എന്താണ് കൊടുക്കേണ്ടതു? കമലംതന്നെ പറയൂ.

കമലാമ്മ അല്പനേരം ആലോചിച്ചിട്ട്,

“അമ്മയ്ക്കു മനസ്സുണ്ടെങ്കിൽ, എന്റെ പുതൻ കുത്തിചാർത്തുപുടകയിലൊന്നു കൊടുക്കാം. അതു നല്ല പുടകയാണ്, കോടി അലക്കിയതുമാണ്. ഭാർഗ്ഗവിക്കുടുക്കാൻ നന്നായിരിക്കയും ചെയ്യും.”

നാരാ-കൊ—അങ്ങനെതന്നെ. കൊടുക്കണെങ്കിൽ വല്ലതുമുപയോഗമുള്ളതുവേണം. ആ പുടവ നന്നായിരിക്കും. കരിയും കൊള്ളാം; ഇഴയും നല്ലതാണ്. ചെറിയ കസവുതലപ്പുള്ളതും വളരെ ഭംഗിയായിരിക്കുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിക്കു അതു വളരെ ചേർച്ചയായിരിക്കും. അതുതന്നെ കൊടുത്തേക്കൂ.

ഇത്രയും കഴിഞ്ഞു് നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മയും കമലമ്മയും ഭാർഗ്ഗവി നിന്നിരുന്ന മുറിയിലേക്കു മടങ്ങിവന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെ നോക്കി ഒന്നു പുഞ്ചിരിയിട്ടിട്ട്, അവിടെ കൂടിയിരുന്ന കുട്ടികളോട്,

നാരാ—കൊ—കുഞ്ഞുങ്ങളേ! പോയിൻ. ഈ പൂക്കുട എടുത്തു കൊണ്ടുപോയി ഭദ്രമായി സൂക്ഷിച്ചുവയ്ക്കിൻ. ഉച്ചയ്ക്കുമുമ്പ് അതിൽ ഇരിക്കുന്ന പൂക്കളൊന്നും വാടാതെ നോക്കിക്കൊള്ളണം. ഉച്ചയ്ക്ക് ഊണിനു ഇവിടെ അനേകം ആളുകൾ വരും. അപ്പോൾ ഇതിനെ നാലുകെട്ടിന്റെ കിഴക്കെ മുറിയിൽ നടുക്കുള്ള മേശമേൽ അലങ്കാരമായിട്ട് വച്ചേക്കണം. എന്നാൽ ഭാൎഗ്ഗവി ഇപ്പോൾ പോകയല്ലേ? കമലമ്മയ്ക്കു ഇത്രയാണ് സന്തോഷമെന്നില്ല. നിന്റെ കാൎയ്യസാധനം വളരെ നന്നായി.

കമലമ്മ, മാളികയിൽ നിന്നു വേഗത്തിൽ ഇറങ്ങി, തന്റെ പരിചാരികയായ കുഞ്ഞിയോടു കുത്തിച്ചാൎത്തുപുടവ എടുത്തുകൊണ്ടു വരുവാൻ പറഞ്ഞു. കുഞ്ഞി കുറേ മടിയോടുകൂടി!

കുഞ്ഞി—കൊച്ചമ്മയ്ക്കുടുപ്പാൻ തന്ന്യോ, കുത്തിച്ചാൎത്തുപുടവ?

കമല—അല്ല, ഭാൎഗ്ഗവിക്കു സമ്മാനം കൊടുപ്പാനാണ്.

കുഞ്ഞി—ഭാൎഗ്ഗവിക്കു കൊടുപ്പാനോ? കൊള്ളാം! അമ്മച്ചി അറിയണ്ടേ?

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ അസാരം ഗൌരവത്തോടുകൂടി കമലമ്മ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

കമല—ചിലപ്പോൾ തന്നത്താനെ മറന്നുപോകുന്നതെന്തെടീ! കുഞ്ഞീ! ഞാൻ പറയുന്നതുപോലെ കേൾക്കാനോ നീ, അതോ, അഭിപ്രായം പറയാനോ? ക്ഷണം ചെന്നു പുടവയെടുത്തുകൊണ്ടുവരണം! “പോണം!”

എന്നുപറഞ്ഞു കുഞ്ഞിയുടെ മുഖത്തു ദേഷ്യത്തോടുകൂടി ഒന്നു നോക്കി.

അത്യന്തം നീരസത്തോടുകൂടിയാണെങ്കിലും, കുഞ്ഞി, വേഗത്തിൽ അവിടെനിന്നുപോയി. അവൾക്കു അസൂയയും ദേഷ്യവും കലശലായിട്ടുണ്ടായി. കമലമ്മയുടെ മുറിയിൽ ചെന്നു അലമാരി തുറന്നു കുറേ മുണ്ടുകളും പുടവകളും ഒക്കെ വലിച്ചു താഴത്തിട്ടു. ഒടുവിൽ കുത്തിച്ചാൎത്തുപുടവയും വലിച്ചെടുത്തു താഴത്തിട്ടിട്ട് തന്നത്താൻ ഇങ്ങനെ മുരുമുരുത്തു:—

കുഞ്ഞി—ഈ പൊടവയെ തുന്നംതുന്നമാ കീറികളവാമ്മനതൊണ്ട്. ആ പൂവികനെ പണ്ടൊത്തിപ്പെട്ടന്റെ വലിപ്പം! കമലമ്മകൊച്ചമ്മയ്ക്കു അവളെ എന്നെക്കാട്ടി പക്ഷം. പൊറുപ്പാമ്മയ്യാ. എന്റെ ദൈവമേ! ഇതെനിക്കു കിട്ടാനൊള്ള പൊടവയല്ല്യോ. ഹങ്ങ്, ഇരിക്കട്ടെ"!

കുഞ്ഞി, മുഖത്തെ ഭാവഭേദങ്ങളെല്ലാം മാററി സന്തോഷം നടിച്ചു പുറത്തുവന്നു കത്തിച്ചാത്തുപുടവ കൊണ്ടുവന്ന കമലമ്മയെ ഏല്പിച്ചു. കമലമ്മ പുടക കയ്യിൽ വാങ്ങിച്ചു ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു സമ്മാനിച്ചിട്ട് അവളോടു ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു, "ഭാർഗ്ഗവി! നിന്റെ പൂക്കുടയെക്കാൾ വിലയേറിയ അനേകം സമ്മാനങ്ങൾ എനിയ്ക്കിന്നേട്ടിവസം കിട്ടീട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ആ വക സമ്മാനങ്ങളിലൊന്നിലും ഇതു പോലെ കൌതുകവും സ്നേഹവും ഇനിയ്ക്കില്ല. ഈ പുടക അതിനു പകരമൊരു സമ്മാനമാകത്തക്കവണ്ണം അത്രനല്ലതും അല്ല. എങ്കിലും ഇതിനെ എന്റെ സമ്മാനമായി നീ സ്വീകരിക്കണം. എനിയ്ക്കു വളരെ സന്തോഷമായി എന്നു നിന്റെ അച്ഛനോടു പറയണം."

ഭാർഗ്ഗവി, തനിയ്ക്കുകിട്ടിയ സമ്മാനത്തെ വളരെ തൃപ്തിയോടും വണക്കത്തോടും സ്വീകരിച്ചു. നേരമധികമായതുകൊണ്ടു യാത്രയും പറഞ്ഞു പിരിഞ്ഞു.

ഭാർഗ്ഗവി പോയതിന്റെ ശേഷം കമലമ്മ കുഞ്ഞിയെ വിളിച്ചു തനിക്കന്നേട്ടിവസം ധരിക്കേണ്ടതിനുള്ള ആഭരണങ്ങളും മറവും എടുത്തുകൊണ്ടുവരുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. പരിചാരിക, തന്റെ ഉള്ളിലുണ്ടായിരുന്ന വികാരങ്ങളെ പുറത്തു കാണിക്കാതിരിക്കാൻ നന്നെ ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും കമലമ്മയ്ക്കു അതു കണ്ടെന്ന മനസ്സിലായി. അവൾ കുഞ്ഞിയോടിങ്ങനെ ചോദിച്ചു:—

കുഞ്ഞി! എന്തെടി! നീ വല്ലാതെയിരിയ്ക്കുന്നതു്? ഞാൻ ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു കത്തിച്ചാത്തുപുടവ സമ്മാനം കൊടുത്തതു നിനക്കു തീരെ പിടിച്ചില്ലെന്നു തോന്നുന്നു."

കുഞ്ഞി:—അയ്യോ! കൊച്ചമ്മേ ഒരെ ദയാവുകൊണ്ടു വല്ലോർക്കും വല്ലതും കൊടുക്കുന്നതിനു് എനിക്കെന്തു് കൊച്ചമ്മേ!

കമല:— അതങ്ങനെ തന്നെ. നീ പറയുന്നതുപോലെ തന്നെ നിന്റെ വിചാരവും ആയിരുന്നാൽ കൊള്ളാം.

ഭാൎഗ്ഗവി രവിമംഗലത്തുനിന്നു തിരിച്ചു. ഗൃഹത്തിൽ എത്തിയ ഉടൻ രവിയിൽനിന്നു കിട്ടിയ പുടകയെ സന്തോഷത്തോടുകൂടി അഛനെ കാണിച്ചു. എന്നാൽ ബുദ്ധിമാനായ ആ വൃദ്ധന് സ്നേഹാധിക്യസൂചകമായ ഈ സമ്മാനത്തിൽ അത്ര തൃപ്തിയുണ്ടായില്ല. അൎത്ഥഗൎഭമായ ഒരു ശിരഃകമ്പനത്തോടുകൂടി വളരെ ഗൌരവമായിട്ടാണെങ്കിലും മന്ദമായി ആശാൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:— "മകളേ! ആ പുടകയും കൊണ്ടു നീ രവിമംഗലത്തു പോകണ്ടായിരുന്നുവെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. കമലമ്മയുടെ സമ്മാനമല്ലയോ? പുടക നല്ലതു തന്നെ. സംശയമില്ല. പക്ഷെ നമ്മുടെ സ്ഥിതിക്ക്, ഇത്ര വിലകൂടിയ പുടക ആവശ്യമില്ലായിരുന്നു. നമ്മുടെ യോഗ്യതയിൽ കവിഞ്ഞ ഈ പുടക ഉടുത്തുകൊണ്ടു നടന്നാൽ കാണുന്നവർ നമ്മെ ആക്ഷേപിയ്ക്കുമെന്നു മാത്രമല്ല അടുത്തുള്ളവരുടെ സ്പൎദ്ധയ്ക്കും കാരണമാകും. അതൊക്കെ പോകട്ടെ. ഈ മാതിരി പുടകകളും മറും ഉടുത്തു ശീലിച്ച് ആകപ്പാടെ നിനക്ക ആഡംബരവുമുണ്ടാകയില്ലയോ എന്നാണ് എനിയ്ക്കു വലുതായ ഭയം. മകളേ! നിന്റെ സ്ഥിതിയും അവസ്ഥയും നീ തന്നെ ആലോചിച്ചു നോക്ക്. അനാവശ്യങ്ങളായ ആഡംബരങ്ങളിൽ നീ ഭ്രമിക്കരുത്. സ്ത്രീകൾക്ക ഉത്തമമായ ഭൂഷണമെന്തെന്ന് ശീലാവതിയിൽ നീ പഠിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. നിസ്സാരങ്ങളായ ആഡംബരങ്ങളിലും കേവലം കാഴ്ചയ്ക്കു മാത്രം ഭംഗിയുള്ളതായ ആഭരണങ്ങളിലും മോഹിക്കുന്നതു മൂഢതയാണ്. ആഡംബരങ്ങളിലുള്ള ദുൎമ്മോഹം കൊണ്ടു എത്ര പേർ നശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിനു കണക്കില്ല. അതു് ഏതെല്ലാം വിധത്തിലുള്ള അധൎമ്മങ്ങൾ പ്രവൎത്തിക്കുന്നതിനു മനുഷ്യരെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു."

അദ്ധ്യായം ൩.

"സ്ത്രീബാലവൃദ്ധാവധി പുരവാസികൾ
താപം മുഴുത്തു വിലപിച്ചു"

ഭാൎഗ്ഗവി രവിമംഗലത്തു നിന്നു പോന്നു സ്വല്പനേരം കഴിഞ്ഞു. ജന്മനക്ഷത്രമാകയാൽ, കമലമ്മ കുളികഴിഞ്ഞ് ക്ഷേത്ര

ത്തിൽപോകുന്നതിനുള്ള ഒരുക്കമായി. അന്നു് കമലമ്മയ്ക്കു ധരിക്കുന്നതിനായി ഒരു വജ്രമോതിരം നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മയുടെ മുറിയിൽ വച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അമ്പലത്തിൽ പോകാറായ സമയം ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ മോതിരം കാണ്മാനില്ല. വല്യ പരിഭ്രമമായി. വീടുമുഴുവൻ തിരഞ്ഞിട്ടും മോതിരം കാണ്മാനില്ല. ആ മുറിയ്ക്കകത്തു് അന്നു രാവിലെ ആരും കയറീട്ടില്ല. വിശേഷിച്ചു മാർഗ്ഗവി മാത്രമേ ആ മുറിയ്ക്കകത്തു അന്നു കയറീട്ടുള്ളുവെന്നു കണ്ണി തീർച്ചയായി പറഞ്ഞു. കമലമ്മയുടെ പരിഭ്രമം കലശലായി.

കമല:—ദൈവമേ! ആ മോതിരം എങ്ങനെ പോയി. മാർഗ്ഗവി എടുക്കുമോ?. ഒരിക്കലും ഇല്ല. അവളല്ലാതെ ഇന്നു ആ മുറിയ്ക്കകത്തു് ആരും കയറീട്ടില്ലല്ലോ. എന്തായാലും ഇതു പുറത്തു പറയണ്ട.

ഈ നിശ്ചയത്തോടുകൂടി കമലമ്മ ഈ വർത്തമാനം തന്റെ അമ്മയെ അറിയിച്ചു. മോതിരത്തിന്റെ കാര്യം പ്രസ്താവമാക്കണ്ടായെന്നും അഥവാ മാർഗ്ഗവി തന്നെ അതിലുള്ള കൗതുകം കൊണ്ടു് അതിനെ എടുത്തിരുന്നാലും അവളുടെ വീട്ടിൽ ചെന്നു രഹസ്യമായി അതിനെ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വന്നുകൊള്ളാമെന്നും കമലമ്മ നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മയോടു പറഞ്ഞു. ഈ നിശ്ചയത്തോടെ കമലമ്മ തന്റെ സഹായത്തിനു ഒരു ചെറിയ പെൺകുട്ടിയേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു മാർഗ്ഗവിയുടെ ഭവനത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. മാർഗ്ഗവി കുത്തിച്ചാർത്തു പൂവു മടക്കി പെട്ടിയ്ക്കകത്തു വച്ചു തീർത്തിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ ആരോ ധൃതിയായി തോട്ടത്തിൽകൂടി തന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കു് കയറി വരുന്നതിനെ അവൾ കണ്ടു സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ അതു കമലമ്മയാണെന്നു മനസ്സിലായി. വേഗത്തിൽ ഓടി അരികിൽ ചെന്നു.

കമല:—മാർഗ്ഗവീ! അമ്മയുടെ വക ഒരു വജ്രമോതിരം ഇന്നു കാണാതായിരിക്കുന്നു. ഇന്നു കാലത്തു അതു് അമ്മയുടെ മുറിയ്ക്കകത്താണു വച്ചിരുന്നതു്. അവിടെ വിശേഷിച്ചു ആരും കയറി വന്നതും ഇല്ല. മാർഗ്ഗവി അവിടെ നില്ക്കുമ്പോൾ, ഞാനും അമ്മയുമായി അടുത്തമുറിയിൽ പോയി നല്ലവണ്ണം സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നില്ലേ? അപ്പോൾ മോതിരം മേശപ്പുറത്താണിരുന്നതു്. അവിടെ എല്ലാവരും നിന്നെ ബലമായി സംശയിക്കുന്നു. അങ്ങനെ വല്ലതുമുണ്ടെങ്കിൽ മോതിരത്തിനെ തിരിച്ചു ത

ന്നോള്ളാൽ പ്രസ്താവമാകാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടിക്കൊള്ളാം. ഒരു വിചാരത്തോടുകൂടിയാണ് ഞാൻ ഇപ്പോൾ തന്നെ ഇങ്ങോട്ടോടി വന്നതു്. ഇത്രയും കേട്ടപ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവിക്കുണ്ടായ മനോവികാരങ്ങളെ പറഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ പ്രയാസം. കമലമ്മയുടെ വാക്കുകൾ തന്നെ അവൾക്കു മുഴുവൻ മനസ്സിലായില്ല. എങ്കിലും ആ പരിഭ്രമത്തിൽ അവൾ കമലമ്മയോടു പറഞ്ഞു:—"എന്റെ കമലമ്മേ! ഇതെന്തൊരു കൂത്താണ്"?. ഒരു പറയുന്നതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. ഞാൻ നിന്നിരുന്ന മുറിയ്ക്കകത്തു ഞാൻ ഒരു മോതിരവും കണ്ടതുമില്ല. ഞാൻ അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന വസ്തുക്കളിൽ യാതൊന്നിനേയും തൊട്ടുകപോലും ചെയ്തിട്ടില്ല. ഞാൻ നിന്നിരുന്നിടത്തു നിന്നു അനങ്ങിയതേ ഇല്ല.

കമല:—എന്റെ ചേച്ചി ഭാർഗ്ഗവീ! നീ സത്യം പറയണേ! കാര്യത്തിന്റെ വൈഷമ്യം നിനക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. ആ മോതിരത്തിൽ വച്ചിട്ടുള്ള രത്നത്തിനു തന്നെ ൧൦൦൦-രൂപായ്ക്കുമേൽ വിലയുണ്ടു്. നീ ഇതു അറിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ അതിനെ തൊടുകപോലുമില്ലെന്നു എനിക്കു നല്ലവണ്ണമറിയാം. പക്ഷേ, അതു സാരമില്ലാത്ത ഒരു മോതിരമെന്നു നീ വിചാരിച്ചുപോയിരിക്കാം. എന്തെങ്കിലും ഉള്ളതിനെ പറഞ്ഞേക്കണെ എന്റെ ഭാർഗ്ഗവീ!. ചെറുപ്പംകൊണ്ടു അറിയാതെ ചെയ്തുപോയതാണെന്നു വിചാരിച്ചു മാപ്പുകിട്ടും.

ഇത്രയും കഴിഞ്ഞപ്പോൾ തന്റെ പേരിൽ വലുതായ സംശയം ജനിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും സംഗതി വളരെ ഗൗരവമുള്ളതാണെന്നും ഭാർഗ്ഗവിക്കു മനസ്സിലായി. തൽക്ഷണം അവളുടെ ദേഹമാസകലം വിളറി വിറകൊണ്ടു ഒരു വിധത്തിൽ അവൾ കഷ്ടപ്പെട്ടു കമലമ്മയോടു ഇത്രയും പറഞ്ഞു:—

ഭാ:—സത്യമായിട്ടു് എനിയ്ക്കു മോതിരത്തിന്റെ കാര്യമേ അറിയാൻ പാടില്ല. ഇത്രയും കാലമായിട്ടു അന്യന്റെ വസ്തുക്കൾ ഒന്നും ഉടമസ്ഥന്റെ മനസ്സു കൂടാതെ ഞാൻ തൊടുകപോലും ചെയ്തിട്ടില്ല. എത്ര നിസ്സാരമായ ഒരു വസ്തുവിനേപോലും ഞാൻ മോഷ്ടിക്കുമെന്നു നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചല്ലോ!. കഷ്ടം! അന്യന്റെ വകയായിട്ടുള്ള ഒരു തൃണംപോലും എടുക്കരുതെന്നു എന്റെ അച്ഛൻ എന്നെ ചെറുപ്പത്തിലേ ഉപദേശിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഈ അവസരത്തിൽ ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാൻ അവിടെ കടന്നുചെന്നു. കമലമ്മ ധൃതിയോടുകൂടി കടന്നു പോകുന്നതിനെ പറമ്പിന്റെ ഒരററത്തു നിന്നിരുന്ന ആശാൻ കണ്ടിരുന്നു. വിചാരിക്കാതെയുള്ള കമലമ്മയുടെ വരവും അവളുടെ മുഖഭാവവും ധൃതിയും എല്ലാം കൂടി കണ്ടപ്പോൾ എന്തോ തകരാറുപററിയെന്നു ആശാൻ തീരുമാനിച്ചു. അതുകൊണ്ടാണ് ആശാൻ വേഗത്തിൽ അങ്ങോട്ടു കടന്നുചെന്നതു്.

ആശാൻ:—കമലമ്മ വരാത്തവഴിയൊക്കെ വന്നിരിക്കുന്നല്ലോ. വല്ല വിശേഷവും ഉണ്ടോ?

ഈ ചോദ്യത്തിനു കമലമ്മ മറുവടി പറഞ്ഞു. മുഴുവനാകുന്നതിനു മുമ്പിൽ ആ ശുദ്ധാത്മാവായ വൃദ്ധന്റെ ദേഹം തളർന്നുപോയി. അല്പനേരം കഴിഞ്ഞിട്ട് ആശാൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—“മകളേ! ഭാർഗ്ഗവീ! സംഗതി എത്ര ഗൌരവമുള്ളതാണെന്നു നിനക്കറിയാമോ? ഇത്ര വിലയുള്ള ഒരു മോതിരത്തിനെ മോഷ്ടിക്കുന്ന കാൎയ്യത്തിന് ഈ രാജ്യത്തെ ചട്ടപ്രകാരം തൂക്കാൻകൂടി വിധിച്ചുകളയും. അതുപോകട്ടെ. ഒരു മോഷ്ടാവിനു രാജനീതികൾ കൊണ്ടുള്ള ശിക്ഷ മാത്രമല്ല; ഈശ്വരശിക്ഷയാണ് അതിലേറെ വലുതായിട്ടുള്ളതു്. നമുക്കു യാതൊന്നും ദൈവത്തിൽനിന്നു മറച്ചുവയ്ക്കുവാൻ കഴികയില്ല. നമ്മുടെ മനസ്സിലുള്ള വിചാരങ്ങളെല്ലാം ഈശ്വരന് അറിവാൻ കഴിയും. എന്റെ കുഞ്ഞേ! നീ ദൈവത്തെ മറന്നു പ്രവൎത്തിച്ചിട്ടുണ്ടോ? നിന്റെ പേരിൽ ഇപ്പോൾ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള അപരാധത്തിന് നീ കാരണമായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതിനെ സമ്മതിച്ചേയ്ക്കുന്നതു് നന്ന്. അല്ലാതെ അതിനെ വിസമ്മതിയ്ക്കുവാൻകൂടി കളവുപറയുന്നതുകൊണ്ട് നിന്റെ പാപത്തെ വൎദ്ധിപ്പിക്കരുതേ. എടുത്തിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ മോതിരത്തിനെ തിരികെ കൊടുത്തേയ്ക്കു. കഷ്ടം! ഇതിനും സംഗതിയായല്ലോ ദൈവമേ!

ആശാന്റെ ഈ വാക്കുകൾ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ മനോവേദനയെ ദ്വിഗുണീകരിച്ചു. സഹിക്കവയ്യാത്ത സങ്കടത്തോടുകൂടി അവൾ പറഞ്ഞു.

ഭാർഗ്ഗവി:—അച്ഛാ! ഞാൻ മോഷണം ചെയ്തുവെന്ന് അച്ഛൻ വിശ്വസിക്കുന്നോ?. എന്റെ അച്ഛനാണെ ഞാൻ ആ മോതിരം കണ്ടിട്ടുപോലും ഇല്ല. വഴിയിൽ കിടന്ന് ഈ മാതിരി ഒരു മോതിരം കണ്ടുകിട്ടിയാൽപോലും ഞാൻ അതിന്റെ ഉടമസ്ഥനെ അന്വേഷിച്ചറിഞ്ഞു് അതിനെ കൊടുക്കാതെയിരിക്കയില്ല. പിന്നെയെന്താണ് ഇങ്ങനെ പറയുന്നതു്?

ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടയുടൻ ആശാൻ വളരെ ഗൌരവത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു.

ആശാൻ:—ഭാർഗ്ഗവീ! നീ പറയുന്നതു സത്യമെന്നുതന്നെ ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. കമലമ്മ കൊച്ചമ്മയുടെ സൽസ്വഭാവംകൊണ്ട് അവൾ നിന്റെ പേരിൽ കുററം ചുമത്തുന്നതിനു മനസ്സുവരുന്നില്ല. പക്ഷെ നിന്റെ പേരിൽ കുററം ആരോപിക്കുന്നതായ തെളിവ് ഇപ്പോൾ ധാരാളം ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു, അതുകൊണ്ടു നിന്നെ അവമാനത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിക്കണമെന്നു കരുതിയാണ് അവർ ഇപ്പോൾ ഇങ്ങോട്ടു വന്നതു്. ഉള്ള പരമാർത്ഥം മുഴുവൻ എന്നോടു പറഞ്ഞുകൊള്ളുക.

ഭാർഗ്ഗ:—അച്ഛാ! ഞാൻ ഒരിക്കലും ഒരു കാൎയ്യംപോലും മോഷണം ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു അച്ഛനു അറിയാമല്ലോ. അനുവാദംകൂടാതെ അന്യന്റെ വകയായ ചെടികളിൽ നിന്നു ഒരു പൂവ്പോലും ഞാൻ ഒരിക്കലും പറിച്ചിട്ടില്ല. ഈ പറഞ്ഞതുപോലെ ഒരു മോതിരം ഞാൻ കണ്ടിട്ടേ ഇല്ല. ഇതാണ് പരമാർത്ഥം. ഞാൻ എപ്പോഴെങ്കിലും അച്ഛനോടു കള്ളം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ?. ഇല്ലെന്നു അച്ഛനു നല്ല ബോദ്ധ്യമുണ്ടല്ലോ. പിന്നെയെന്താണ് അച്ഛനുംകൂടെ ഇത്ര വലിയ സംശയം?

ആശാൻ ഇതുകൊണ്ടും തൃപ്തിപ്പെട്ടില്ല. ഒന്നുകൂടി പരിശോധിക്കുന്നതിനായിട്ട് ഭാർഗ്ഗവിയോടു ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ആശാൻ:—എന്റെ മകളേ! എന്റെ വയസ്സുകാലത്തു എന്നെ മനസ്താപപ്പെടുത്തരുതേ! ദൈവസാക്ഷിയായി നീ സത്യം പറയണേ.! നമുക്ക് ഈശ്വരനിൽനിന്നു യാതൊന്നും മറച്ചുവയ്ക്കാൻ കഴിയുകയില്ല. ഒന്നുകൂടി ആലോചിച്ചു സത്യംപറഞ്ഞേയ്ക്കുക.

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ കണ്ണുകൾ അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളായി, അവളുടെ ദൃഷ്ടികളെ മേല്പോട്ടുയർത്തി രണ്ടു കൈകളും മാറോടണച്ചു് തൊഴുതു പിടിച്ചുകൊണ്ടു സാവധാനത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ഭാർഗ്ഗ:—ഈശ്വരൻതന്നെ ഇതിനു സാക്ഷി. ഞാൻ ആ മോതിരം എടുത്തിട്ടില്ല. ദൈവ സാക്ഷിയായിട്ട ഞാൻ ഇതാ സത്യം ചെയ്യുന്നു.

ആശാൻ:—ശരി! എനിയ്ക്കു ബോദ്ധ്യമായി! നീ മോതിരമെടുത്തിട്ടില്ല. നീ പറയുന്നതു സത്യംതന്നെ. അതുകൊണ്ടു് എ)

നിയ്ക്കിനി യാതൊന്നിലും ഭയമില്ല. നീ സ്വസ്ഥമായിരുന്നുകൊൾക. വരുന്നതു വരട്ടെ, നാം ഭയപ്പെടേണ്ടതു പാപത്തിനെയാണ്. ബന്ധനവും മരണവും ഒന്നും അത്രത്തോളം ഭീതികരമല്ല. അന്യായമായി നമ്മെ ആരെങ്കിലും ശിക്ഷിക്കുന്നുവെന്നിരിക്കട്ടെ. എന്നാലും ദൈവം നമ്മെ കൈവിടുകയില്ല. നാം സത്യവാന്മാരായിരുന്നാൽ ഈശ്വരൻ നമ്മെ രക്ഷിയ്ക്കും. ഈശ്വരൻ നമ്മുടെ സങ്കടങ്ങൾക്കു സമാധാനമുണ്ടാക്കും. നാം നിരപരാധികളെന്നുള്ളതു് ഈശ്വരൻ വെളിപ്പെടുത്തും.

ആശാൻെറ പ്രസംഗം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കമലമ്മയുടെ മനസ്സിലുണ്ടായ സമ്മിശ്രങ്ങളായ വികാരങ്ങൾ അനിർവ്വചനീയമായിരുന്നു. അവളുടെ നയനങ്ങളിൽ കണ്ണുനീർ നിറഞ്ഞു. തൊണ്ട ഇടറിക്കൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

കമല:—ആശാൻെറ തത്വോപദേശങ്ങളും നിരപരാധിയായ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ വാക്കുകളും കേട്ടിട്ടു് സത്യാവസ്ഥ എനിയ്ക്കു ബോധ്യപ്പെട്ടിരിയ്ക്കുന്നു. ഈ ഗ്രഹപ്പിഴയ്ക്കു കാരണമാക്കിയ മോതിരം ഇവൾ കണ്ടിട്ടില്ലെന്നുള്ളതും എനിയ്ക്കു തീർച്ചയായി. പക്ഷേ, കാര്യം എങ്ങനെയാണു കലാശിക്കുന്നതെന്നുള്ളതു് എനിയ്ക്കറിയാൻ പാടില്ല. ഭാർഗ്ഗവി തനിച്ചു നിന്നിരുന്ന സ്ഥലത്തു് കിളിവാതലിനു സമീപത്തിൽ ഇട്ടിട്ടുള്ള മേശമേലാണ് ആ മോതിരം വച്ചിരുന്നതെന്നാണ് അമ്മ തീരുമാനമായി പറയുന്നതു്. അവിടെ അമ്മയും ഞാനും ഭാർഗ്ഗവിയും അല്ലാതെ ആരും കടന്നിട്ടേയില്ല. ഞാൻ ആ മേശയുടെ അരുകിൽപോലും പോയിട്ടില്ലെന്നു ഭാർഗ്ഗവിക്കറിയാം. വേണ്ട അന്വേഷണങ്ങളെല്ലാം അമ്മതന്നെ നടത്തിക്കഴിഞ്ഞു. മോതിരം കണ്ടില്ലെന്നു തീർച്ചയാകുന്നതുവരെ എന്നെക്കൂടെ ആ മുറിയ്ക്കകത്തു അമ്മ കടത്തീട്ടില്ല.

ആശാൻ:—ഇതെന്തൊരത്ഭുതം!! ഇതെങ്ങനെ സംഭവിച്ചു. ദൈവം നമ്മെ പരീക്ഷിയ്ക്കയായിരിക്കാം. ഈശ്വരേച്ഛപോലെയെല്ലാം വരട്ടെ.

കമല:—അയ്യോ! ദൈവമേ! ഇനി എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടതു്? മോതിരം കിട്ടാതെ എങ്ങനെയാണ് തിരിച്ചുപോകേണ്ടതു്? ഭാർഗ്ഗവി! ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ യാതൊരു നിവൃത്തിയും ഇല്ല. അമ്മ ഇതുവരെ ഈ കാര്യം ആരോടും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. എങ്കിലും ഇനിമേൽ ഈ സംഗതി ആരോടും പറയാതിരിക്കാൻ പാടില്ല. ഉച്ചയ്ക്കു് ഊണു സമയത്തെങ്കിലും ഈ വർത്തമാനം

അച്ഛൻ അറിയും. എന്നെക്കൊണ്ടു കഴിയുന്നതുപോലെ നിന്റെ വാസ്തവത്തെ ഞാൻ പറയാം. പക്ഷെ അവരെ ഒക്കെ എങ്ങനെയാണു് ഞാൻ വിശ്വസിപ്പിക്കേണ്ടതു്?

അതിന്റെ ശേഷം വളരെ മനസ്താപത്തോടുകൂടി കമലമ്മ രവിമംഗലത്തേയ്ക്കു മടങ്ങി. കമലമ്മയെ യാത്രയയയ്ക്കുന്നതിനു വേണ്ട മര്യാദ കാണിക്കുന്നതിനു പോലും ഭാർഗ്ഗവിക്കു ബുദ്ധി പോയില്ല.

ആശാൻ അരുകിലുണ്ടായിരുന്ന ചുമരിൽ ചാരിക്കൊണ്ടു നിലത്തുതന്നെ ചിന്താകുലനായി അല്പനേരമിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയും ആശാനും തമ്മിൽ യാതൊന്നും സംസാരിക്കാതെ ഇങ്ങനെ സ്വല്പനേരം കഴിഞ്ഞു. ഒടുവിൽ ഭാർഗ്ഗവി ആശാന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു് ആശാന്റെ മടിയിൽ കിടന്നു കരയുവാൻ തുടങ്ങി.

ഭാർഗ്ഗവി:—അച്ഛാ! ഞാൻ പറഞ്ഞതത്രയും സത്യമാണേ. എന്റെ പേരിൽ യാതൊരു തെററും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അച്ഛനെന്താണു് ഒന്നും സംസാരിക്കാതിരിക്കുന്നതു്? അച്ഛനെങ്കിലും എന്നെ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടോ? പറയണം. കേൾക്കട്ടെ—

ആശാൻ ഭാർഗ്ഗവിയെ താങ്ങി എഴുന്നേല്പിച്ചിരുത്തീട്ടു് നിരപരാധിത്വത്തെ തെളിയിക്കുന്ന അവളുടെ മുഖഭാവം കണ്ടു് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു:—

ആശാൻ:—മകളേ! നീ നിരപരാധിയാണെന്നു് എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം. നിന്നിൽ ആരോപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുപോലെയുള്ള ഒരു പാപകർമ്മം ചെയ്യുന്നതിനു നീ ഒരിക്കലും ഒരുങ്ങുകയില്ലെന്നും എനിക്കു ബോദ്ധ്യമുണ്ടു്.

ഭാർഗ്ഗ:—അച്ഛാ! ഇതിന്റെ അവസാനം എന്തായിരിക്കും. നമ്മെ അവർ എന്തുചെയ്യും. എനിക്കു മാത്രമേ ഈ ആപത്തു നേരിട്ടുള്ളു എങ്കിലും സഹിക്കാമായിരുന്നു. എനിക്കു വേണ്ടി ഈ വയസ്സുകാലത്തു് അച്ഛനുംകൂടി കഷ്ടപ്പെടേണ്ടിവരുമല്ലോ ദൈവമേ!.

ആശാൻ:—എല്ലാം ദൈവത്തിൽ സമർപ്പിച്ചേക്കു കുഞ്ഞേ! ഒന്നും ഭയപ്പെടേണ്ട. ഈശ്വരന്റെ അനുമതി കൂടാതെ നമുക്കു് യാതൊന്നും സംഭവിക്കയില്ല. വരുന്നതൊക്കെ നമ്മുടെ ഗുണത്തിനായിട്ടാണെന്നു ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചുകൊൾക. അതുകൊണ്ടു് യാതൊന്നും ഭയപ്പെടേണ്ട ആവശ്യം ഇല്ല. നിന്നോ

ട്ട് അവരെല്ലാം എന്തെല്ലാം ചോദിച്ചാലും ഉണ്ടായ പരമാൎത്ഥമെല്ലാം, നിൎഭയമായി പറഞ്ഞുകൊൾക. എന്തെല്ലാം ഉപായങ്ങൾ അവർ പ്രയോഗിച്ചാലും സത്യംവിട്ടു യാതൊന്നും പറഞ്ഞുപോകരുതേ. പരിശുദ്ധമായ മനസ്സാക്ഷിയുള്ള ഒരുവനു കാരാഗൃഹത്തിൽക്കൂടി സൌഖ്യമേ ഉണ്ടാകയുള്ളൂ. ഒരുവേള നാം തമ്മിൽ പിരിയേണ്ടതായി വന്നേക്കാം. നിന്നെ എന്നോടുകൂടിയിരിപ്പാൻ സൎക്കാരിൽനിന്നു അനുവദിക്കയില്ലായിരിക്കാം. എങ്കിലും സകല പിതാവായ ദൈവത്തിൽനിന്നു നിന്നെ വേർപിരിക്കുവാൻ യാതൊരുത്തനും കഴിയുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ട് ദൈവത്തിൽ ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളുക.

ആശാൻ ഇത്രയും പറഞ്ഞവസാനിപ്പിക്കുന്നതിനു മുമ്പിൽ ഒരു മുതൽപ്പേരും രണ്ടുമൂന്നു വില്ലശ്ശിപായിമാരും (അക്കാലത്തെ പോലീസ്സ്കാൺസ്റ്റബിൾമാർ) ആശാന്റെ ഗൃഹത്തിനുള്ളിൽ കടന്നുചെന്നു രാജകിങ്കരന്മാരെ കണ്ടമാത്രയിൽ ഭാൎഗ്ഗവി വാവിട്ടൊന്നു നിലവിളിച്ചു. അവൾ ആശാന്റെ ദേഹത്തോടു അണഞ്ഞു നില്പായി. ഉടനേ മുതൽപ്പേർ തന്റെ ഉദ്യോഗഗൌരവത്തെ സൂചിപ്പിക്കുമാറു ഉച്ചത്തിൽ ഇങ്ങനെ ആജ്ഞ നൽകി.

മുതൽ:—അവളെ ഇങ്ങോട്ടു മാററി നിറുത്തു്. അവളുടെ കയ്യിൽ വിലങ്ങുവച്ചു് ഠാണാവിലേക്കു കൊണ്ടുപോകണം. ഒരാൾ കിഴവനേ ദേഹരക്ഷാസ്ഥലത്തു് മാററി നിറുത്തണം ആവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ ഇയ്യാളെ ഹാജരാക്കണം. ഒരാൾ വീട്ടിലും പറമ്പിലും ഗാട്ടിടണം. ഇതിനകത്തു് എന്റെ അനുവാദംകൂടാതെ ഇനിമേൽ ആരും കടക്കാൻ പാടില്ല ഇവിടെ ഒരു നല്ല പരിശോധന നടക്കട്ടെ!

ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ കൈകളിൽ വിലങ്ങുവച്ച ക്ഷണത്തിൽ അവൾ മോഹിച്ചു നിലത്തു വീണു. ശിപായിമാർ അവളെ താങ്ങിയെടുത്തുകൊണ്ടു് പുറകെ ആശാനെയും നടത്തി ഠാണാവിലേക്കു തിരിച്ചു.

ഭാൎഗ്ഗവിയെയും ആശാനെയും ഠാണാവിലേക്കു കൊണ്ടുപോകുന്ന കാഴ്ച കാണ്മാനായി സമീപസ്ഥന്മാരായ അനേകജനങ്ങൾ അവിടെ കൂടി. ആശാനും ഭാൎഗ്ഗവിയും സത്സ്വഭാവികളായിരുന്നുവെങ്കിലും സമീപസ്ഥന്മാരിൽ ചിലൎക്ക് ഇവരോടു ഉള്ളുകൊണ്ടു നല്ല രസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇതിനു കാരണം മറെറാന്നു

മല്ലായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവി സാധ്വും സുശീലയും ആയിരുന്നുവെങ്കിലും അവളുടെ സമീപത്തിൽ പാർത്തിരുന്ന മററു സ്ത്രീകളോട് അവൾ സഹവാസം ചെയ്യുക പതിവില്ലായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ സമയം മുഴുവൻ പൂച്ചെടിക്കൃഷിയിലും മററു ഗൃഹകൃത്യങ്ങളിലും വിനിയോഗിച്ചിരുന്നതു കൊണ്ട് ഈ വക കാര്യങ്ങൾക്ക് അവൾക്കു പ്രായേണ സൌകര്യം ലഭിച്ചിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് ഗ്രാമീണജനങ്ങളോടു ചേർന്ന് വ്യർത്ഥമായി വെടിപറയുന്ന സമ്പ്രദായം അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നതേയില്ല. തൻമൂലം ഗ്രാമജനങ്ങളിൽ ചില ദുഷ്ടബുദ്ധികൾക്കു ഈ സാധുകുടുംബത്തോടു അസൂയയും കാലുഷ്യവുമാണു ഉണ്ടായിരുന്നതു്. ഭാർഗ്ഗവി ഒരു അഹംഭാവിയായിരുന്നു എന്നാണ് അവരിൽ ചിലർ തെററായി ധരിച്ചിരുന്നതു്.

ആശാനെയും ഭാർഗ്ഗവിയെയും ഠാണാവിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുന്ന വഴിയിൽ കൂടിയിരുന്നവർ തമ്മിൽ ഈ സംഗതിയെ പററി നടന്ന സംഭാഷണം ഇപ്രകാരമായിരുന്നു:—

ഒരുത്തി:—ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ഡീക്കും ഭാവവുമൊക്കെ ഒടുക്കം ഇങ്ങനെയാണോ അവസാനിച്ചതു്. അവളുടെയും അവളുടെ അഛന്റെയും ഭാവം, അവരാണ് ലോകത്തിലേക്കു വല്യ ആളുകളെന്നാണ്. രവിമംഗലത്തെ കൊച്ചമ്മയ്ക്കു പൂ കൊടുക്കുന്നതും കാഴ്ചവയ്ക്കുന്നതും ഒക്കെ എന്തൊരു കോലാഹലമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ തന്നെ ആയിരിക്കും വല്യമ്മച്ചിക്കാരി തോട്ടവും നന്ദാവനവും ഒക്കെ ഉണ്ടാക്കിയതു്.

ഇരവിപുരത്തു ഭിക്ഷുകർ മുഴുവൻ ഈ മേൽപറഞ്ഞ വിധത്തിലുള്ളവരായിരുന്നുവെന്നു പറയാൻ പാടില്ല. അവരുടെയിടയിൽ സൽഗ്ഗുണവും വിവേകവും ഉള്ളവരും ധാരാളം ഉണ്ടായിരുന്നു. ആശാൻറയും ഭാർഗ്ഗവിയുടേയും സൽഗ്ഗുണങ്ങളെ കുറിച്ചു ഇവർക്കു വളരെ ബഹുമാനമായിരുന്നു. ഈ കൂട്ടർക്കു ഈ സംഭവം ഏററവും സന്താപകരമായിരുന്നു. പക്ഷെ, മോതിരത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും തെല്ലു അപരാധികൾ തന്നെ ആയിരിക്കുമെന്നാണ് ഇവരും വിശ്വസിച്ചതു്.

അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരിൽ ഒരാൾ:—മനുഷ്യസ്വഭാവം എത്ര ചപലമാണു്!. ആരെക്കുറിച്ചും ഒന്നും തീർച്ചയാക്കാൻ പാടില്ല. നമ്മുടെ ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും ഇങ്ങനെ ചെയ്യുമെന്ന് ആരെങ്കിലും വിചാരിച്ചോ?

വേറൊരാൾ; —പക്ഷേ, ഇവരുടെ പേരിൽ ഒരു കുറ്റം ചുമത്തിയിരിക്കുന്നതു് അന്യായമായിട്ടാണോ അല്ലയോ എന്നാർക്കറിയാം? അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഈശ്വരൻ സത്യം വെളിപ്പെടുത്തട്ടെ!. ഇവർ കുറ്റം ചെയ്തിട്ടുള്ളവരാണെങ്കിലോ, ഇതിന്റെ ഫലം ഇവർ അനുഭവിയ്ക്കുകയും വേണമല്ലോ.

ആ പ്രദേശത്തുണ്ടായിരുന്ന കുട്ടികൾക്കൊക്കെ, ആ കുപ്പാടെ ഒരു സംഭവം പരിതാപകരമായിട്ടാണിരുന്നതു്. അവരുടെയിടയിൽ വിപരീതാഭിപ്രായമേ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഭാർഗ്ഗവി അവരുടെയൊക്കെ കണ്ണിലുണ്ണിയായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെ ഠാണാവിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ അവരെല്ലാവരും കൂടി നിലവിളിച്ചു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. "അയ്യോ! കഷ്ടം! ഇത്ര നല്ല ആശാനെയും ഭാർഗ്ഗവി അക്കനേയും ഠാണാവിൽ കൊണ്ടുപോകുന്നതെന്തിനു്? അവർ ഒരു കുറ്റവും ചെയ്യുകയില്ല. ഈശ്വരാ! ഇനി നമുക്കാരു പൂക്കളും പഴങ്ങളും ഒക്കെ വെറുതേ തരും? ആ ഭാർഗ്ഗവിഅക്കനു നമ്മളെ എത്ര സ്നേഹമാണ്".

കേവലം നിർദ്ദോഷികളായ ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കും ഈ വിധത്തിൽ ഒരു ആപത്തുവന്നുചേർന്നു. നിഷ്കാമമായ ഈശ്വരഭജനത്തിന്റേയും, നിഷ്കളങ്കമായ സദാചാരത്തിന്റേയും ഫലം ഇങ്ങനെ ആയിരിക്കുമോ എന്നു വായനക്കാർ ശങ്കിക്കേണ്ട. ലോകജീവിതത്തിൽ, ഈ മാതിരി വിപരീതഫലങ്ങളും നാം പലപ്പോഴും കാണാറുണ്ടു്. പക്ഷേ; ആ വക വിപരീതഫലങ്ങൾ അനുഭവിയ്ക്കുമ്പോഴും മനസ്സിന്റെ സ്ഥിരത വിടാതിരിക്കുന്നതാണു് വാസ്തവമായ ധീരസ്വഭാവം.

അദ്ധ്യായം ൪.

"ഏഷണിക്കാരനാം പാമ്പിൻ
വിഷം വിഷമമെത്രയും.
കടിയ്ക്കുന്നോരവൻ കാതിൽ
മരിയ്ക്കുന്നന്യനഞ്ജസാ."

ശിപായിമാർ ഭാർഗ്ഗവിയെ ഠാണാവിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുവ
ന്നു അവിടെ വന്നു ചേരുന്നതുവരെ അവൾക്കു ഓർമ്മയുണ്ടായി

രുന്നില്ല. അവിടെ ഒരു മുറിയ്ക്കകത്തു് അവളെ കൊണ്ടുചെന്നാക്കി. അല്പനേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഭാൎഗ്ഗവിക്കു് ഒരുവിധം ബോധമുണ്ടായി. അവളുടെ കഷ്ടാവസ്ഥയേ ഓൎത്തു വളരെ നേരം ഇരുന്നു വാവിട്ടു കരഞ്ഞു. ഒടുവിൽ ക്ഷീണംകൊണ്ടു അവൾ ഠാണാമുറിയിൽ വെറും നിലത്തു കിടന്നു് ഉറങ്ങിപ്പോയി. അവൾ ഉണൎന്നപ്പോൾ നല്ല ഇരുട്ടായിക്കഴിഞ്ഞു. കഴിഞ്ഞ കഥയൊക്കെ ഒരു സ്വപ്നം പോലെയാണു് അവൾക്കു തോന്നിയതു്. പക്ഷേ അവളുടെ കൈവിലങ്ങു അവളുടെ തല്ക്കാലാവസ്ഥയേ അവളേ ബോധിപ്പിച്ചു. ഝടുതി അവളുടെ ഹൃദയം തുടിച്ചു തുടങ്ങി. ആ മുറിയ്ക്കകത്തു കമിഴ്ന്നു കിടന്നു അവൾ ഈശ്വരനേ പ്രാൎത്ഥിച്ചു.

ഭാൎഗ്ഗവി:—ദൈവമേ! എനിയ്ക്കിനി ആരാണു് സഹായം?. ഈശ്വരസഹായം കൂടാതെ ഈ ആപത്തിൽ നിന്നു രക്ഷപ്പെടുവാൻ സാധിക്കയില്ല. ദൈവമേ! ഞാൻ നിൎദ്ദോഷിയെന്നുള്ളതു് എല്ലാവരെയും ബോധപ്പെടുത്തണേ! സാധുവായ എന്റെ പിതാവിനെ സമാധാനപ്പെടുത്തണേ! അദ്ദേഹത്തിനെ ഈ അപകടത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിക്കണേ. എനിയ്ക്കുമാത്രം വേണെങ്കിൽ എന്തെങ്കിലും വന്നുകൊള്ളട്ടെ.

അവളുടെ അഛന്റെ സ്മരണയുണ്ടായപ്പോൾ ഭാൎഗ്ഗവി, വിങ്ങി വിങ്ങി കരയുവാൻ തുടങ്ങി. ഈ അവസ്ഥയിൽ അന്ധകാരമയമായ ഠാണാ മുറിക്കകത്തു സ്വല്പമായ വെളിച്ചത്തിന്റെ ഛായ കണ്ടു തുടങ്ങി. ചന്ദ്രൻ ഉദിച്ചുയൎന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു് ആ മുറിയുടെ കിളിവാതലിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന അഴികളുടെ ഇടയിൽകൂടി, നിലാവിന്റെ രശ്മികൾ ക്രമേണ പ്രവേശിച്ചു. സ്വല്പമായ ഈ വെളിച്ചം കൊണ്ടു് ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു് ആ മുറിക്കകത്തുണ്ടായിരുന്ന സാമാനങ്ങളേ തിരിച്ചറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞു. മുറിയുടെ ഒററത്തു ഒരു മൺചട്ടിയും ഒരു ക്രൂസായും ഇരിപ്പുണ്ടായിരുന്നു. നിലത്തു വയ്ക്കോലാണു് വിരിച്ചിരുന്നതു്. വയ്ക്കോലിലാണു് താൻ കിടന്നിരുന്നതെന്നു് അപ്പോഴാണു ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു മനസ്സിലായതു്. ഇത്രനേരം കൂരിരുട്ടത്തു കിടന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു് തല്ക്കാലമുണ്ടായ വെളിച്ചം അവൾക്കു് എത്രയോ ആശ്വാസകരമായിരുന്നു. നിലാവു കാലത്തു് സ്വഭവനത്തിൽ അവളുടെ മുറിയ്ക്കകത്തുള്ള കിളിവാതലുകൾ തുറന്നിട്ടു് ചുററുമുള്ള തോട്ടത്തിലേ കോമളമായ കാഴ്ചകൾ കണ്ടു ആനന്ദിച്ചിരുന്ന അവസരങ്ങളേ അവൾ അപ്പോൾ സ്മരിച്ചു. "ഈ

ചന്ദ്രരശ്മികളെത്തന്നെ ഇപ്പോഴും എന്റെ അച്ഛനും കാണുന്നുണ്ടായിരിക്കുമോ എന്തോ?" എന്ന് അവൾ വിചാരിച്ചു. ഈ അവസരത്തിൽ, നല്ല സൌരഭ്യമുള്ള പുഷ്പങ്ങൾ ആ മുറിക്കകത്തുള്ള തുപോലെ അവൾക്കു തോന്നി. സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ അതു് തന്റെ തലമുടിയിൽ തിരുകിയിരുന്ന ചെറിയ പൂങ്കൊത്തിന്റെ സൌരഭ്യമായിരുന്നുവെന്നു് അവൾക്കു മനസ്സിലായി. അന്നു രാവിലെ രവിമംഗലത്തേയ്ക്കു അവൾ പോയ സമയം ചൂടിയതായിരുന്നു അതു്. അതിന്റെ സുഗന്ധം ഇനിയും നശിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു. അതിൽ ഓരോ പൂവിനെയും എടുത്തു് നിലാവെളിച്ചത്തിൽ അവൾ സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിച്ചു. അപ്പോൾ അവളുടെ വിചാരങ്ങൾ ഇപ്രകാരമായിരുന്നു:—"കഷ്ടം! ഈശ്വരാ! ഇന്നു കാലത്തു് ഈ പുഷ്പങ്ങളെ പറിച്ചെടുത്ത സമയം എന്റെ വൈകുന്നേരത്തെ അവസ്ഥ ഇങ്ങനെ ആയിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ ലേശമെങ്കിലും അറിഞ്ഞിരുന്നോ?"

ഈ ലോകത്തിൽ വല്ലതും ശാശ്വതമാണോ?. ഇന്നാൾക്കു ഇന്നതേ സംഭവിക്കാവൂ എന്ന് ആൎക്കും തീരുമാനിക്കാൻ പാടില്ല. ഏതു ക്ഷണത്തിൽ ഒരുവന്റെ സ്ഥിതി ഭേദപ്പെട്ടുപോകുന്നു. നിൎദ്ദോഷമായ പ്രവൃത്തികൾ കൂടി മനുഷ്യൎക്കു ആപത്തുണ്ടാക്കുന്നവയല്ലോ. നമുക്കു അടുത്ത ക്ഷണത്തിൽ എന്തു സംഭവിക്കാൻ പോകുന്നുവെന്നു് ആൎക്കെങ്കിലും അറിയുവാൻ കഴിയുമോ? അറിഞ്ഞാൽ തന്നെ അവയെ തടുക്കുവാൻ മനുഷ്യരാൽ സാദ്ധ്യമാകുമോ? ഇല്ല. ഈശ്വരൻ തന്നെ രക്ഷിക്കണം. അതുകൊണ്ടു് ദിവസംപ്രതി നാം ഈശ്വരനോടു പ്രാൎത്ഥിക്കേണ്ടതെന്തെന്നാൽ "ദൈവമേ! എനിയ്ക്കു നേരിട്ടേയ്ക്കാവുന്ന ആപത്തുകളിൽ നിന്നു എന്നെ രക്ഷിക്കേണമേ!" എന്നാണു്.

ആ പുഷ്പങ്ങളെ നോക്കിക്കൊണ്ടു ഭാൎഗ്ഗവി വീണ്ടും ഇങ്ങനെ ചിന്തതുടങ്ങി:—"ഈ പുഷ്പങ്ങളെ കാണുമ്പോൾ എന്റെ അച്ഛൻ എനിയ്ക്കു ചെയ്തിട്ടുള്ള സദുപദേശങ്ങൾ എന്റെ സ്മരണയിൽ വരുന്നു. ആ ഉപദേശങ്ങളെ ഓൎക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ഇപ്പോൾ മനസ്സിനേതു സമാധാനമുണ്ടാകുന്നു."

ഇത്രയും കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പെട്ടെന്നു ചന്ദ്രൻ മേഘമറഞ്ഞായി. ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു തന്റെ കയ്യിലിരുന്ന പുഷ്പത്തെപ്പോലും കാണ്മാൻ വയ്യാതായി. സ്വല്പനേരത്തേയ്ക്കു് ആ മുറിയ്ക്കകത്തു ഭയങ്കരമായ അന്ധകാരം നിറഞ്ഞു. എന്നാൽ ചന്ദ്രൻ വീണ്ടും

പ്രകാശിച്ചു. ഈ സംഭവം കണ്ടു് ഭാർഗ്ഗവി ഇങ്ങനെയാണു് വിചാരിച്ചതു്. "നിരപരാധിയായ എന്റെ അവസ്ഥയും ഇങ്ങനെതന്നെയാണു്. സ്വല്പകാലത്തേയ്ക്കു അവന്റെ വാസ്തവങ്ങൾ മറഞ്ഞിരുന്നേയ്ക്കാം. എന്നാൽ ഉടൻതന്നെയോ അല്പം കഴിഞ്ഞിട്ടോ അവ പ്രത്യക്ഷമാകതന്നെ ചെയ്യും. സംശയമാകന്ന മേഘം ഇപ്പോൾ എന്നെ ഗാഢമായി മറച്ചിരിയ്ക്കുന്നു. എന്നാൽ ദൈവം അതിനെ മാററി എന്റെ വാസ്തവതത്വത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കാതിരിക്കയില്ല." ഈ വിശ്വാസത്തോടു കൂടി ഭാർഗ്ഗവി ബന്ധനമസ്കാരം ചെയ്തു് ദൈവത്തെ പ്രാൎത്ഥിച്ചു. അതിന്റെ ശേഷം അവളുടെ തുണമയമായ ശയ്യയിൽ കിടന്നുകൊണ്ടു് അവൾ ഈശ്വരസ്തോത്രങ്ങളെ മനസ്സുകൊണ്ടു പാരായണംചെയ്വാൻ തുടങ്ങി. ഈ അവസ്ഥയിൽ അവൾ സുഖനിദ്രയെ പ്രാപിച്ചു. അവളുടെ നിദ്രയിൽ അവൾക്കൊരു നല്ല സ്വപ്നമുണ്ടായി. ഏകാന്തമായ ഒരു മൈതാനത്തിന്റെ നടുവിലുള്ള അതിമനോഹരമായ തോട്ടത്തിൽകൂടെ നല്ല നിലാവത്തു അവൾ നടന്നുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുന്നതായും ആ തോട്ടത്തിന്റെ ചുററും നിഴലിനായി വൃക്ഷങ്ങൾ നട്ടുവളൎത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നതായും അവൾക്കു തോന്നി. അപ്പോൾ ചന്ദ്രൻ അത്യന്തം ശോഭയോടെ പ്രകാശിച്ചിരുന്നു. ഈ സ്ഥലത്തുവച്ചു പെട്ടെന്നു് അവളുടെ അച്ഛനെ കണ്ടതുപോലെയും അവൾ അതിവേഗത്തിൽ ഓടി അച്ഛന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നതുപോലെയും അവൾക്കു തോന്നി. ഉടനെ ഭാർഗ്ഗവി കണ്ണുതുറന്നു. ഇതു് കേവലം സ്വപ്നമാണെന്നു അപ്പോളാണു് അവൾക്കു മനസ്സിലായതു്. എങ്കിലും ഇതും അവൾക്കു് അല്പം ആശ്വാസമുണ്ടാക്കി.

അദ്ധ്യായം ൫.

"ഇരുന്നാലും മരിച്ചാലും ധൎമ്മം ഞാൻ വെടിയാവ്വവം."

പിറേറദിവസം ഭാർഗ്ഗവിയുടെ പേരിലുള്ള കേസ്സു വിസ്തരിക്കുന്നതിനായി അവളെ മജിസ്റ്റ്രേട്ടിന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോയി. മജിസ്റ്റ്രേട്ടിന്റെ കച്ചേരി ഠാണാവിനോടു ചേൎന്ന ഒരു കെട്ടിടത്തിലായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെ ഈ കച്ചേരി മുമ്പാകെ ഹാ

ജരാക്കി. മജിസ്ത്രേട്ടു ഭാൎഗ്ഗവിയോട്ട് അനേകം ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചു. അവയെല്ലാക്കെ അവൾ സത്യമായ മറുപടിപറഞ്ഞു. താൻ നിൎദ്ദോഷിയാണെന്ന് അവൾ വീണ്ടും വീണ്ടും പറയുകയും കരയുകയും ചെയ്തു. ഇതെല്ലാം കേട്ടിട്ടും മജിസ്ത്രേട്ട് ഇങ്ങനെയാണ് പറഞ്ഞതു്. "അതൊന്നും പറകയില്ല. നീയല്ലാതെ ആ മുറിയ്ക്കകത്തു വേറെ ആരും കടന്നിട്ടില്ല. നീ തന്നെ ആ മോതിരം എടുത്തിരിക്കണം. ഉടനെ സമ്മതിച്ചേക്കുന്നതാണ് നല്ലതു്" ഇത്രയും കേട്ടപ്പോൾ ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു് അതികഠിനമായ മനസ്താപമുണ്ടായി.

ഭാ:—"ഞാൻ പറഞ്ഞതിൽ കൂടുതലായി എനിക്ക് യാതൊന്നും പറവാനില്ല. മോതിരം എന്റെ പക്കൽ ഇല്ല ഞാൻ അതിനെ കണ്ടിട്ടുപോലുമില്ല"

മജി:—"മോതിരം നിന്റെ കയ്യിൽ വച്ച് കണ്ട ആളുകൾ ഉണ്ട്. അതിനു് നീ എന്തു സമാധാനം പറയുന്നു.

ഭാൎഗ്ഗവി:—ഒരിക്കലും ഇല്ല.—

ഒരു ഘട്ടത്തിൽ കമലമ്മയുടെ ഭൃത്യ കുഞ്ഞിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ മജിസ്ത്രേട്ടു ഉത്തരവു കൊടുത്തു.

കുഞ്ഞിക്കു ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ പേരിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന അസൂയാപൂൎവ്വമായ കാലുഷ്യത്തെപ്പറ്റി ഇതിനു മുമ്പിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ മോതിരം കാണാതെ പോയ അവസരത്തെ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ദോഷത്തിനായിട്ടുപയോഗിക്കണമെന്നും ഈ ദുഷ്ട കരുതി. കുഞ്ഞി രവിമംഗലത്തു് പലരോടും അന്നുതന്നെ ഈ വിധത്തിൽ സംസാരിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. "ആ പൂക്കാരി പെണ്ണുതന്നെ മോതിരം മോഷ്ടിച്ചതു്. അവളു പോവുമ്പം ഞാങ്കണ്ടു്. അവളുടെ കയ്യിൽ കല്ലുവെച്ച ഒരു മോതിരം കിടക്കുന്നതു് ഞാങ്കണ്ടു. എന്നെക്കണ്ടപ്പോൾ പതുക്കെ മോതിരത്തിനെ ഒളിച്ചു കളഞ്ഞു. എനിക്ക് ഉടനെ സംശയം ഉണ്ടായി. പിന്നെ ഞാമ്പറഞ്ഞില്ലെന്നേ ഉള്ളൂ. അവളു കൊച്ചമ്മേടെ സേവക്കാരിയല്ല്യോ. കൊച്ചമ്മ കൊടുത്തതായിരിക്കാമെന്നല്ല്യോ ഞാം വിചാരിച്ചതു്. എന്റെ നല്ലകാലം! ഞാനന്നു മുറിക്കകത്തു കേറീല്ല്യാ. എങ്കിലും ആ അരുമ്പാവി കള്ളിചെയ്ത വേല. നല്ല ആളുകളെ കൂടെ സംശയിപ്പിപ്പാനല്ല്യോ."

കുഞ്ഞി ഒരു സാക്ഷിയുടെ നിലയിൽ മജിസ്ത്രേട്ടിന്റെ മുമ്പാകെ ഇതുപോലെ തന്നെ മൊഴികൊടുത്തു. കച്ചേരിയിൽവ

ച്ചു അവൾ ഭാൎഗ്ഗവിയോടു നേരിട്ടു "മോതിരം നിന്റെ കയ്യിൽ ഉണ്ട്. നിന്റെകയ്യിൽവച്ച് ഞാനതു കണ്ടിട്ടുണ്ട്." എന്നു കൂടി പറഞ്ഞു.

മനഃപൂൎവ്വമായ ഈ അപരാധം കേട്ടയുടനെ ഭാൎഗ്ഗവി വല്ലാതെയൊന്നു ഞെട്ടിപ്പോയി. എങ്കിലും അവൾ ധൈൎയ്യത്തെ അവലംബിച്ചിങ്ങനെ പറഞ്ഞു "കുഞ്ഞിയമ്മേ; നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു കള്ളമാണെന്ന് നിങ്ങൾക്കുതന്നെ അറിയാമല്ലോ. ആ മോതിരം നിങ്ങൾ എന്റെ കയ്യിൽവച്ച് ഒരിക്കലും കണ്ടിട്ടില്ല. നിങ്ങൾക്ക് യാതൊരു ദോഷവും ചെയ്യാത്ത ഒരു സാധുവിനെ അപകടത്തിലാക്കുന്നതിനുവേണ്ടി നിങ്ങൾ ഈ വിധത്തിൽ കള്ളസ്സാക്ഷി പറയുന്നല്ലോ." ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടിട്ടും കുഞ്ഞിയമ്മയ്ക്ക് യാതൊരു ചലനവുമുണ്ടായില്ല. വീണ്ടും മജിസ്ട്രേട്ട് ചോദിച്ചതിന് അവൾ ആദ്യം പറഞ്ഞതുപോലെതന്നെ മൊഴികൊടുത്തു.

മജി:—നിന്റെ പേരിൽ ഇപ്പോൾ കുറ്റം സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. തെളിവുകളെല്ലാം നിനക്കു വിരോധമായിട്ടാണ്. രവിമംഗലത്തെ വേലക്കാരി നിന്റെ കയ്യിൽവച്ച് മോതിരം കണ്ടിട്ടുള്ളതായി സത്യംചെയ്ത് മൊഴികൊടുത്തിരിക്കുന്നു. ഇനി ആ മോതിരത്തിനെ എവിടെ ഒളിച്ചുവച്ചിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളത് പറഞ്ഞേയ്ക്കുക.

താൻ മോതിരം കണ്ടിട്ടുപോലും ഇല്ലെന്നുതന്നെ വീണ്ടും ഭാൎഗ്ഗവി പറഞ്ഞു. അപരിഷ്കൃതമായ അക്കാലത്തെ നടപടിപ്രകാരം പുള്ളികളെ കുറ്റം സമ്മതിപ്പിക്കുന്നതിന് ഠാണാനായകന്മാരുടെ മുമ്പാകെവച്ച് ദേഹോപദ്രവം ചെയ്യുക പതിവായിരുന്നു. ആ നടപടി അനുസരിച്ച് കുറ്റം സമ്മതിപ്പിക്കുന്നതിന് മജിസ്ട്രേട്ട് ഉത്തരവുകൊടുത്തു. ഭാൎഗ്ഗവിയെക്കൊണ്ട് കച്ചേരിമുമ്പാകെ കുറ്റം സമ്മതിപ്പിക്കുവാൻ രാജഭടന്മാർ ശ്രമിച്ചു. പക്ഷെ "ഞാൻ നിരപരാധിയാണെന്നു"തന്നെ അവൾ വീണ്ടും പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. നിഷ്ഫലമെന്നു കണ്ട് രാജഭടന്മാർ വീണ്ടും അവളെ തടവുമുറിയിലാക്കി. അന്നത്തെദിവസവും ഭാൎഗ്ഗവി തടവുമുറിയിൽ കിടന്നുതന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. ദൈവം തന്റെ നിരപരാധിതത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുമെന്നുള്ള വിശ്വാസം അവൾക്ക് അപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നു. പിറ്റേദിവസവും ഭാൎഗ്ഗവിയെ മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കി ഭീഷണികളൊന്നുംകൊണ്ട് ഫലമില്ലെന്ന് കണ്ടപ്പോൾ മജിസ്ട്രേട്ട് ഉപായത്തിൽ അവളെക്കൊ

ണ്ടു് കറാറ സമ്മതിപ്പിക്കാമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു.

മജി:—"കേസിന്റെ നിലയ്ക്കു നിന്നെ ശിക്ഷപ്പെടുത്തുവാൻ വിധിക്കേണ്ടതായിത്തന്നെയിരിക്കുന്നു. പക്ഷെ മോതിരം എവിടെ വച്ചിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളതു് പറയുമെങ്കിൽ നിന്നെ വെറുതെ വിട്ടേയ്ക്കാം. നിനക്കു യാതൊരു ശിക്ഷയും ഉണ്ടാവില്ല.

മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ ഈ ഉപായംകൊണ്ടും യാതൊരു ഫലവുമുണ്ടായില്ല. ഭാൎഗ്ഗവിക്കു് അവളുടെ അച്ഛനെ അത്യന്തം സ്നേഹമാണെന്നറിഞ്ഞതുകൊണ്ടു് മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ ബുദ്ധിയിൽ ഇനിയൊരുപായം കൂടി തോന്നി ഭാൎഗ്ഗവിയോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

മജി:—"നീ ഇങ്ങനെ നിൎബന്ധമായിരിക്കയാണെങ്കിൽ നിന്റെ അച്ഛനേക്കൂടെ ശിക്ഷിക്കുന്നതായിരിക്കും. ആ വൃദ്ധന്റെ പേരിൽ ദയവു തോന്നിയെങ്കിലും നിനക്കു കറാറ സമ്മതിക്കരുതോ. നിന്നെ മോഷണത്തിനു സഹായിപ്പിച്ച കുറ്റത്തിനു് അവനെ തൂക്കുമരത്തിൽ കയററിയേക്കുന്നുണ്ടു്" ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ മനോധൈൎയ്യം തീരെ നശിച്ചു. അവൾ മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു് നിലത്തു വീഴുമെന്നുള്ള സ്ഥിതിയിലായി. ഉടനെ വീണ്ടും മജിസ്ട്രേട്ടു പറഞ്ഞു:—

മജി:—നീ മോതിരം എടുത്തിട്ടുണ്ടെന്നു് സമ്മതിച്ചേയ്ക്കുക. "ഉണ്ടു്" എന്നുമാത്രം നീ പറഞ്ഞാൽ മതി. ആ ഒരൊററ വാക്കുകൊണ്ടു് നിനക്കു നിന്റെ അച്ഛനെ രക്ഷപ്പെടുത്തുവാൻ കഴിയും.

ഭാൎഗ്ഗവി വലുതായ സങ്കടത്തിലായി അവൾ അല്പനേരം ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നു. "ഞാൻ മോതിരം എടുത്തു, പക്ഷെ അതു് റോഡിൽ കളഞ്ഞുപോയി" എന്നു പറഞ്ഞേയ്ക്കട്ടെയോ എന്നു കൂടി അവൾ ആലോചിച്ചു എങ്കിലും ഉടനെ അവൾ വിചാരിച്ചു "എന്തു്; ഒരിക്കലും പാടില്ല. അസത്യം പറയുന്നതിനേക്കാൾ മരിക്കുന്നതുതന്നെ നല്ലതു്. അധൎമ്മം പ്രവൎത്തിച്ചെങ്കിൽ മാത്രമേ എന്റെ അച്ഛനെ രക്ഷിപ്പാൻ കഴികയുള്ളുവെങ്കിൽ എനിയ്ക്കു് അച്ഛനെ രക്ഷിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ല, എന്നാലും ദൈവം ഇതറിയാതെ വരികയില്ലല്ലോ. ജഗദീശ്വരാ! ഞങ്ങളിൽ കരുണയുണ്ടാകണേ" എന്നിങ്ങനെ അവൾ ധീരതയെ അവലംബിച്ചു. ഉടനെ ഭാൎഗ്ഗവി നിൎഭയമായും ഉച്ചത്തിലും കോടതിയോടു പറഞ്ഞു:—

ഭാൎഗ്ഗ:—"ഞാൻ മോതിരം എടുത്തു എന്നു പറയുന്നുവെങ്കിൽ

അതു് അസത്യമാണു്. മരണശിക്ഷയിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുന്നതിനാവേണ്ടിപ്പോലും ഞാൻ അസത്യം പറകയില്ല. പക്ഷേ എനിക്കൊരപേക്ഷമാത്രമുണ്ടു്. എന്നെ മാത്രം കൊല്ലാൻ വിധിച്ചിട്ടു് നിങ്ങൾ തൃപ്തിപ്പെട്ടുകൊള്ളണം. എന്റെ അച്ഛനെ രക്ഷിക്കുവാൻ വേണ്ടി ഞാൻ സന്തോഷമായി മരിച്ചുകൊള്ളാം."

ഇത്രയും കേട്ടപ്പോൾ പ്രകൃത്യാ ക്രൂരനായിരുന്ന മജിസ്ത്രേട്ടുപോലും ആർദ്രചിത്തനായി. അയാൾ പിന്നീടു് യാതൊന്നും സംസാരിച്ചില്ല. ഭാർഗ്ഗവിയെ തടവുമുറിയിലേയ്ക്കു് കൊണ്ടുപോകുന്നതിനാജ്ഞനൽകി കോടതിപിരിഞ്ഞു.

അദ്ധ്യായം ൬.

"മലിനം വസനമതായം; വ്രതത്താൽ
മെലിവോററം; കഴൽകററയൊററയായി."

മജിസ്ത്രേട്ടു കുമാരപിള്ള ഒരു വലിയ കുടുംബത്തിൽ ജനിച്ചയാളാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീടു് ഈ രവിപുരത്തുതന്നെയാണു്. സൎക്കാരുദ്യോഗത്തിലുള്ള അന്തസ്സിനെ മാത്രം വിചാരിച്ചാണു് ഈ ജോലിയിൽ പ്രവേശിച്ചതു്. സത്യമറിയാതെ കേസു തീരുമാനിയ്ക്കുന്നതിനു് അദ്ദേഹത്തിനു് വളരെ മടിയുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു സൎക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്റെ ന്യായമായ ധൎമ്മത്തെ നടത്തി അതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന യശസ്സിലും ചാരിതാൎത്ഥ്യത്തിലും കുമാരപിള്ളയ്ക്കു വളരെ മോഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം സത്യവിരോധമായും ന്യായരഹിതമായും തന്റെ ഉദ്യോഗനിലയിൽ യാതൊന്നും പ്രവൎത്തിയ്ക്കാറില്ല.

രവിമംഗലത്തെ മോതിരക്കേസ്സു് മജിസ്ത്രേട്ടിനെ വലിയ കുഴക്കിലാക്കി. ഒരു മോഷണക്കാരനെ തെളിയിയ്ക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടു ദിവസം മൂന്നായി. എന്നിട്ടും യാതൊരു തുമ്പും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. വേറെ ആരുടെമേലെങ്കിലും സ്വല്പമായ സംശയം ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ഭാൎഗ്ഗവിയെ നിൎദ്ദോഷിയെന്നു വിചാരിയ്ക്കാമായിരുന്നു. ഈ ചെറിയ പെൺകുട്ടി ഈ കാൎയ്യത്തിൽ ഇത്ര നിൎബന്ധമായി കളവുപറയുമെന്നു വിചാരിക്കുന്നതു ന്യായമല്ല. പക്ഷേ അവളുടെ പേരിൽ തെളിവു വളരെ ബലമായിരിയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

അതുകൊണ്ടു അവൾതന്നെ മോതിരമെടുത്തിരിക്കണമെന്നു വീണ്ടും മജിസ്ട്രേട്ടിന്നു തോന്നി. ഏതായാലും കഴിയുന്നിടത്തോളം തെളിവുകൾ ശേഖരിക്കുതന്നെയെന്നു തീൎച്ചയാക്കി രവിമംഗലത്തേക്കായി ഒരു അന്വേഷണം കൂടി നടത്തി വല്ല ലക്ഷ്യവും കിട്ടിയാൽ നന്നായല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു. അവിടെ ചെന്നു നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയോടു മോതിരം മോഷണം പോയ ദിവസത്തെ വൎത്തമാനങ്ങളെപ്പറ്റി അനേകം ചോദ്യങ്ങൾ ചെയ്തു. വേലക്കാരി കുഞ്ഞിയോടു ഒരിക്കൽ കൂടി മൊഴിവാങ്ങിച്ചു. സ്വന്തഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങിവന്നതിന്റെ ശേഷവും കുമാരപിള്ള അന്നു മുഴുവൻ ഈ കേസ്സിനെപ്പറ്റി തന്നെ ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒടുവിൽ അന്നു വൈകുന്നേരം ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാനെ തന്റെ മുമ്പാകെ ഹാജരാകണമെന്നാജ്ഞാപിച്ചു.

അതനുസരിച്ചു ആശാനെ മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ മുമ്പാകെ ഹാജരാക്കി.

മജി — ആശാനേ! ഞാൻ കുറേ കഠിനനാണെന്നു നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുമായിരിക്കാം. എന്നാൽ ഞാൻ ന്യായം നടത്തുക മാത്രമാണ ചെയ്യുന്നതു്. അക്രമമൊന്നും പ്രവൎത്തിക്കുന്നതു എന്റെ ശീലമല്ല. നിങ്ങളുടെ മകളെ വെറുതെ ദോഷപ്പെടുത്തണമെന്നുള്ള വിചാരം എനിക്കു ലവലേശമില്ല. ഗ്രഹപ്പിഴയ്ക്കു് അവളുടെ പേരിൽ തെളിവു വളരെ ബലമായിട്ടുണ്ടായിരിക്കുന്നു. ചട്ടപ്രകാരം അവളെ അതികഠിനമായി ശിക്ഷിക്കേണ്ടതായ് തീൎന്നിരിക്കുന്നു. രവിമംഗലത്തെ വാല്യക്കാരി കുഞ്ഞിയുടെ സാക്ഷിമൊഴി നിങ്ങളുടെ മകൾക്ക വളരെ വിരോധമായിട്ടാണ്; എങ്കിലും കുറ്റം സമ്മതിച്ചു മോതിരം തിരിയെ കൊടുക്കുന്ന പക്ഷം, വളരെ ചെറുപ്പമായതുകൊണ്ടു നിങ്ങളുടെ മകൾക്ക ഇപ്പോൾ മാപ്പുകിട്ടുവാൻ എളുപ്പമുണ്ടു്. നേരെമറിച്ചു കുറ്റം വിസമ്മതിക്കുന്ന പക്ഷം അവൾക്ക രക്ഷകിട്ടുവാൻ യാതൊരു മാൎഗ്ഗവും ഇല്ല. അതുകൊണ്ടു ആശാൻ ചെന്നു മകളെ ഒന്നു ഉപദേശിക്കണം. അവൾ മോതിരം തിരിയെക്കൊടുത്തേക്കട്ടെ. അവൾക്ക യാതൊരു ദോഷവും വരികയില്ലെന്നു ഞാൻ ഏറ്റു പറയുന്നു. നിങ്ങൾ അവളുടെ അച്ഛനാണ്; നിങ്ങളുടെ ഉപദേശം അവൾ അനുസരിക്കാതിരിക്കില്ല. നിങ്ങൾക്ക അവളെക്കൊണ്ടു കുറ്റം സമ്മതിപ്പിക്കുവാൻ കഴികയില്ലെങ്കിൽ ഒരു കാൎയ്യം തീൎച്ചയാകുന്നു. നിങ്ങളുംകൂടി ഒരു കുറ്റം ചെയ്യുന്നതിന്ന അവളെ ഉത്സാഹിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടെ

ന്നവരും. മോതിരം കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കു വലുതായ ദോഷമാണ്"

ആശാൻ:—ഞാൻ അവളോടു വേണ്ട ഉപദേശം ചെയ്യാം. പക്ഷെ അവൾ മോതിരം മോഷ്ടിച്ചിട്ടില്ലെന്നു എനിയ്ക്കു നിശ്ചയമുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു അവൾ കുറ്റം സമ്മതിക്കേണ്ടതായിട്ടൊന്നും ഇല്ല. എങ്കിലും ഞാൻ അവളോടു ഒന്നുകൂടി സംസാരിച്ചുനോക്കാം. അവൾ നിർദ്ദോഷിയായിരുന്നിട്ടും ശിക്ഷ അനുഭവിയ്ക്കണമെന്നാണു ദീരുമാനമെങ്കിൽ അങ്ങനെ വരട്ടേ. ഏതായാലും അവളെ ഒന്നു കാണുന്നതിനു എനിയ്ക്കു അനുവാദം തരുന്നതു് ഒരു വലിയ അനുഗ്രഹമാണ്.

ശിപായിമാർ ആശാനെ ഠാണാമുറിയിലേയ്ക്കു നടത്തിക്കൊണ്ടുപോയി. ആശാനെ ഭാർഗ്ഗവി കിടന്നിരുന്ന മുറിയ്ക്കകത്താക്കി ഒരു വിളക്കും അവിടെ കത്തിച്ചുവെച്ചു മുറി പൂട്ടി ശിപായിമാർ പുറത്തു പോന്നു. ആ മുറിയ്ക്കകത്തു ഒരു മൂലയിൽ ഒരു ചട്ടിയിൽ കുറെ ചോറും ഒരു മൺപാത്രത്തിൽ കുറെ വെള്ളവും ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു ആഹാരാർത്ഥം വച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷെ അവൾ യാതൊരാഹാരവും കഴിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവി സുഖമായിട്ടു ഉറങ്ങുകയായിരുന്നു. മുറിയ്ക്കകത്തു കാലടികളുടെ ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ അവൾ ഉണർന്നു, വെളിച്ചം ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു തന്റെ അച്ഛൻ വന്നിരിയ്ക്കുന്നു എന്നു അവൾക്കു് ഉടനെ മനസ്സിലായി. അവൾ വേഗത്തിൽ എഴുന്നേറ്റു ആശാനെ ആലിംഗനം ചെയ്തു. രണ്ടുപേരും സല്പനേരത്തേയ്ക്കു യാതൊന്നും സംസാരിക്കാൻ വഹിയാതെ കരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒടുവിൽ താൻ അവിടെ വന്ന കാര്യത്തെ പററി ആശാൻ ഭാർഗ്ഗവിയോടു പറഞ്ഞു.

ഭാർഗ്ഗവി:—അച്ഛാ, ഇനിയും അച്ഛനു എന്നെ സംശയമുണ്ടോ. എന്റെ അച്ഛൻ പോലും എന്നെ വിശ്വസിക്കാത്ത നിലയായോ? എന്നെ വിശ്വസിക്കണേ! ഞാൻ കള്ളിയല്ല.

ആശാൻ:—പരിഭ്രമിയ്ക്കാതിരിയ്ക്കു മകളേ! ഞാൻ നിന്നെ പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുന്നു. ഞാൻ ഒരു നിമിഷത്തേയ്ക്കു പോലും നിന്നെ സംശയിച്ചിട്ടില്ല. മജിസ്ത്രേട്ടു ഉത്തരവായതുപോലെ നിന്നോടു പറവാൻ ഞാൻ ഇപ്പോൾ വന്നു എന്നു മാത്രമേയുള്ളൂ.

ഒരു അല്പ ദിവസങ്ങൾ കൊണ്ടു തന്റെ മകളിൽ ഉണ്ടായ മാററത്തെ കണ്ടു് ആശാന്റെ നെഞ്ചു തകർന്നുപോയി. അവളു

ടെ കവിൾത്തടങ്ങൾ വിളറി താഴ്ന്നുപോയി. കണ്ണുകൾ ചുവന്നു നീർകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. തലമുടി ചെമ്പിച്ചു ചിന്നിക്കിടന്നിരുന്നു. ഈ കാഴ്ച കണ്ടു ആശാൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

ആശാൻ—ദാമനേ; ഇതു ദൈവത്തിന്റെ കടുംകയ്യായിപ്പോയി. നീ വളരെ സങ്കടങ്ങൾ അനുഭവിച്ചു. ഇനിയും ഇതിലധികം എന്തെല്ലാമാ വരുവാനും ഇരിക്കുന്നു. നീ നിർദ്ദോഷിയാണെന്നുള്ളതു് അവർക്കു ഒന്നുകൊണ്ടും വിശ്വാസം വരുന്നില്ല. അവർ എന്തെങ്കിലും ചെയ്തുകൊള്ളട്ടെ. നീ ധൈര്യമായിരിക്കണം. നിന്നെ കൊന്നുകളവാൻ കൂടി അവർക്കു അധികാരമുണ്ടെന്നുള്ളതു് നിനക്കറിയാമല്ലോ.

ഭാ:—അച്ഛാ, എന്നെക്കുറിച്ചു എനിക്കു യാതൊരു ഭയവും ഇല്ല. അച്ഛനെ വിട്ടേക്കുമെങ്കിൽ അവർ എന്നെ എന്തു ചെയ്താലും ഞാൻ അനുഭവിച്ചുകൊള്ളാം. അവർ അച്ഛനേയും ഉപദ്രവിക്കുന്നല്ലോ. അച്ഛനേയും കൊന്നുകളയുമെന്നാണു് മജിസ്ട്രേട്ട് എന്നോടു ഇന്നലെ പറഞ്ഞതു്. കഷ്ടം! എനിക്കു അതു വിചാരിക്കുവാൻ പോലും വയ്യാ.

ആശാൻ:—ഭാർഗ്ഗവീ. നീ സമാധാനമായിരിക്കു്. എന്നെക്കുറിച്ചു നീ യാതൊന്നും ഭയപ്പെടേണ്ട. നിന്നെ പരീക്ഷിക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണു മജിസ്ട്രേട്ട് അങ്ങനെ പറഞ്ഞതു്. എനിക്കു ആപത്തൊന്നും ഇല്ല. നിന്റെ കാര്യം അങ്ങനെയല്ല.

ഭാർഗ്ഗ:—എന്നാൽ സാരമില്ല. എനിക്കു സമാധാനമായി. അച്ഛൻ രക്ഷപ്പെട്ടുമെങ്കിൽ എനിക്കു മരിക്കുവാൻ പോലും മടിയില്ല. ഞാൻ ഈശ്വരനെ പ്രാപിച്ചുകൊള്ളാം. സ്വർഗ്ഗത്തിൽ എനിക്കു എന്റെ അമ്മയേയും കാണാമല്ലോ. എനിക്കു പിന്നെ പരമാനന്ദമായി.

ഈ വാക്കുകൾ സാധുവായ ആശാന്റെ ഹൃദയത്തിൽ അതിശക്തിയോടെ പതിഞ്ഞു. അയാൾ ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിയെപ്പോലെ കരയുവാൻ തുടങ്ങി.

ആശാൻ:—ദൈവം തന്നെ സഹായം. എന്റെ കുഞ്ഞേ നിനക്കു ഈ ധൈര്യം എങ്ങനെ ഉണ്ടായി. പക്ഷേ എന്റെ അവസ്ഥ നീ ആലോചിച്ചു നോക്കു്. എനിക്കു ഈ ലോകത്തിൽ സർവ്വസ്വവും നീ തന്നെയല്ലേ. നിന്നെ കൂടാതെ ഞാൻ എങ്ങനെ കഴിച്ചുകൂട്ടും. ദൈവേഷ്ടംപോലെയെല്ലാം വരട്ടെ. എങ്കിലും മരണശിക്ഷയെ പോലും ഭയന്നു അധർമ്മം പ്രവർത്തിച്ചുകൂടാ. പാപം ചെയ്തുകൊണ്ടു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ

സദ്വൃത്തനായിരുന്നു മരിക്കുന്നതു തന്നെ നന്ന്. ആകപ്പാടെ നോക്കുമ്പോൾ നിഷ്ഠൂരന്മായ ഈ ലോകത്തിൽ നിന്നു കഴിയുന്നതു വേഗത്തിൽ വിരമിക്കുന്നതു തന്നെ ഉത്തമം. ഇനിയും ജീവിച്ചിരുന്നാൽ ഇതിലധികം എന്തെല്ലാം അനുഭവിക്കേണ്ടി വരുന്നോ? കുഞ്ഞേ! നിന്റെ ഈ സങ്കടാവസ്ഥയിൽ നിനക്കു വേണ്ട മനോധൈൎയ്യം ഈശ്വരൻ തന്നെ നല്കട്ടെ.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കു ആശാന്റെ നയനങ്ങൾ അശ്രുപൂൎണ്ണങ്ങളായി. അല്പനേരം ഒന്നും സംസാരിക്കാൻ പാടില്ലാതെ ആ വൃദ്ധൻ അങ്ങനെ തന്നെ നിന്നുപോയി. പിന്നീടു ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ആശാൻ:—മകളേ! ഇനി ഒരു സംഗതികൂടിയുണ്ട്. വേലക്കാരികുഞ്ഞി നിനക്കു വിരോധമായി മൊഴികൊടുത്തിരിക്കുന്നു. നിന്നെ ശിക്ഷിക്കുന്നു എങ്കിൽ അതു് അവളുടെ മൊഴിയെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയായിരിക്കും. എന്തു ചെയ്യാം. എങ്കിലും നിനക്കു ഒരുവേള മരിക്കേണ്ടിവന്നാൽകൂടി അവളെക്കാൾ ഭാഗ്യമുള്ളവൾ നീതന്നെയാണ് സംശയമില്ല എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അപരാധിയായ ഒരു മനസ്സാക്ഷിയോടുകൂടി ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ നല്ലതു് നിൎദ്ദോഷിയെന്നുള്ള വിശ്വാസത്തോടുകൂടി മരിക്കുന്നതു തന്നെ.

ഭാൎഗ്ഗവി:—അച്ഛാ! എനിക്കു കുഞ്ഞിയക്കന്റെ പേരിൽ കാലുഷ്യമേ ഇല്ല. നേരേമറിച്ചു അനുകമ്പയാണുള്ളതു്. അവരുടെ പാപകൎമ്മത്തെപ്പറ്റി ആലോചിക്കുമ്പോൾ അവൾക്കു തന്നെ മനസ്താപമുണ്ടാകുമല്ലോ. ദൈവം അവൾക്കു നല്ലബുദ്ധിവരുത്തട്ടെ.

ഇത്രയും സംഭാഷണം നടന്നുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒരു ശിപായി മുറിക്കുള്ളു കടന്നുവരുന്ന ശബ്ദംകേട്ടു.

ആശാൻ:—കുഞ്ഞേ! ഇനി നാം തമ്മിൽ പിരിയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ദൈവം നിന്നെ കാത്തുകൊള്ളട്ടെ. ഈശ്വരകാരുണ്യത്തിൽ സൎവ്വദാ വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളുക. എനിക്കു ഒരുവേള ഇനിമേൽ നിന്നെ കാണ്മാൻ സംഗതിയായില്ലെങ്കിൽ നമുക്കു സ്വൎഗ്ഗത്തിൽവച്ചു ഒരുമിച്ചുചേൎന്നുകൊള്ളാം. നിന്നോടുകൂടാതെ എനിക്കു ജീവിച്ചിരിപ്പാൻ സാധിക്കയില്ല.

ശിപായി ആശാനോടു സമയമായി എന്നു പറഞ്ഞു.

ഭാൎഗ്ഗവി ആശാനേ വിട്ടുമാറാതെ നിന്നു. പക്ഷേ ആശാൻ സാവധാനത്തിൽ അവളേ മാററിനിറുത്തി. അവളുടെ നിറുകയിൽ ഒന്നുചുംബിച്ചു. ഇതു തന്റെ അവസാനത്തേ ചുംബനമാണെന്നു ആശാൻ നിശ്ചയിച്ചു് അവിടെനിന്നുതിരിച്ചു. ഭാൎഗ്ഗവി തൽക്ഷണം മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു നിലത്തുവീണു. ആശാനെവീണ്ടും മജിസ്ത്രേട്ടിന്റെമുമ്പാകെ ഹാജരാക്കി. ആശാൻ മജിസ്ത്രേട്ടിനോടു ഇങ്ങനെ തെഴുതറിയിച്ചു.

"എന്റെമകൾ നിൎദ്ദോഷിയാണെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിയ്ക്കുന്നു. ഞാൻ സത്യംചെയ്യാം."

മജി:— എന്തുചെയ്യാം. ഇനി എനിയ്ക്കു വിധിപറവാൻ താമസിച്ചുകൂടാ. കേവലം തന്റേയും തന്റെ മകളുടേയും വാക്കിനേവിശ്വസിച്ചു് എനിയ്ക്കു ഒരു തീരുമാനം ചെയ്യാൻ നിവൃത്തിയില്ല. എന്റേതീരുമാനം കേസ്സിലുള്ളതെളിവിനെ അനുസരിച്ചും ചട്ടപ്രകാരവും ആയിരിയ്ക്കുന്നതാണു്.

അദ്ധ്യായം ൭.

"മിണ്ടാതെ നടകൊണ്ടാലും
വനവാസത്തിനു മമ
നാടിതിലിരിക്കിലോ
ഉണ്ടാമധൎമ്മവുമന്നതോൎത്തിതാം."

കേസ്സിന്റെ തീരുമാനം അറിയുന്നതിനു കരക്കാരെല്ലാവരും വളരെ കൌതുകത്തോടുകൂടിയിരുന്നു. ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു ഒരുവേള മരണശിക്ഷതന്നെ വിധിച്ചേക്കുകയില്ലയെന്നു പലരും ശങ്കിച്ചു. എന്തെന്നാൽ അക്കാലങ്ങളിൽ മോഷണക്കുററത്തേ അത്രമാത്രം കഠോരമായിട്ടാണു് ഗണിച്ചിരുന്നതു്. ഇത്ര കഠിനമായ ശിക്ഷ ഭാൎഗ്ഗവി അനുഭവിക്കേണമെന്നു രവിമംഗലത്തേ കാരണവൎക്കുകൂടി ആഗ്രഹമില്ലായിരുന്നു. എന്തുചെയ്യാം! ഇനി നിവൃത്തിയില്ലല്ലോ. നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയ്ക്കും കമലമ്മയ്ക്കും കേസ്സിന്റെ കലാശം ഇങ്ങനെയായിരിക്കുമെന്നുള്ള വിചാരം ഉണ്ടായില്ല. ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു മാപ്പുകൊടുത്താൽ കൊള്ളാമായിരുന്നുവെന്നു് അവർ ഇപ്പോൾ ആഗ്രഹിച്ചു. വല്ലവിധത്തിലും അതിനായി

ശ്രമിക്കണമെന്ന അവർ പലരോടും അപേക്ഷിച്ചു. സാധുവായ ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാന വേറെ യാതൊരു നിവൃത്തിയും ഇല്ലായിരുന്നതുകൊണ്ടു് "എന്റെ കുട്ടിയെ രക്ഷിക്കണേ! ദൈവമേ!" എന്ന സദാ ഈശ്വരനെ പ്രാൎത്ഥിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

തന്നെ തീച്ചയായും തൂക്കിക്കൊല്ലും എന്നുതന്നെ ഭാൎഗ്ഗവി തീരുമാനിച്ചു. തടവുമുറിക്കകത്തു ശിപായിമാർ പ്രവേശിക്കുമ്പോഴൊക്കെ തന്നെ തൂക്കിക്കൊല്ലുവാൻ കൊണ്ടുപോകാറായി എന്നായിരുന്നു ഭാൎഗ്ഗവി വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. റാണാവിലെ ജോലിക്കാരും മിക്കവാറും അങ്ങനെതന്നെയാണു് വിചാരിച്ചിരുന്നതു്.

ഇതെല്ലാം അറിഞ്ഞിരുന്ന വേലക്കാരി കുഞ്ഞിയ്ക്കു് ഇപ്പോഴാണു് തന്റെ ദുഷ്കൃത്യത്തിൽ അല്പം പശ്ചാത്താപമുണ്ടായതു്. ഇത്രത്തോളം കഠിനമായ ശിക്ഷ ഭാൎഗ്ഗവിക്കുണ്ടാകുമെന്ന കുഞ്ഞിയും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. അന്നു രാത്രി കുഞ്ഞിക്കു ലവലേശം ഉറക്കമുണ്ടായില്ല. കണ്ണടയ്ക്കുമ്പോഴൊക്കെ ഭാൎഗ്ഗവി അവളുടെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്നതായി അവൾക്കു തോന്നും. ആകപ്പാടെ കുഞ്ഞി വലിയ കുഴപ്പത്തിലായി. ഇപ്പോഴെങ്കിലും അവൾ സത്യം പറഞ്ഞെങ്കിൽ ഭാൎഗ്ഗവിയെ രക്ഷപ്പെടുത്താമായിരുന്നു. എങ്കിലും അവൾക്കു ഒരു ഘട്ടത്തിലും സത്യം പറയുന്നതിനുള്ള ധൈൎയ്യമുണ്ടായില്ല.

പിറേറദിവസം മജിസ്രേട്ടു വിധികല്പിച്ചു. കുററക്കാരി ചെറുപ്പമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവളെ നാടുകടത്തിയാൽ മതിയാകുമെന്നും അവളുടെ അച്ഛൻ അവളെ മോഷണത്തിനു ഉത്സാഹിപ്പിച്ച കുററത്തിനു അയാളേയും നാടുകടത്തിയിരിക്കണമെന്നും, അവരുടെ സ്ഥാവരവും ജംഗമവും ആയ സകല സ്വത്തുക്കളും പണ്ടാരവകയ്ക്കു അടക്കേണ്ടതാണെന്നും ആയിരുന്നു വിധിയുടെ സാരം. ആശാനേയും ഭാൎഗ്ഗവിയേയും പിറേറദിവസം പോലീസുകാർ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി അതിൎത്തികടത്തി വിടേണമെന്ന കോടതി ഉത്തരവുകൊടുത്തു. അക്കാലത്തു് അതിൎത്തി കടത്തുകയെന്നുള്ളതിനു കരവഴി "എടവാ" എന്നദിക്കിൽ കൊണ്ടുചെന്നാക്കുക മാത്രമേ പതിവുണ്ടായിരുന്നുള്ളു.

പിറേറദിവസം രാവിലെ ഭാൎഗ്ഗവിയേയും ആശാനേയും ശിപായിമാർ റോട്ടിൽക്കൂടി നടത്തിക്കൊണ്ടു പോകുന്നവഴി ദേവിമംഗലത്തു നടയിൽ അവർ എത്തി. കുഞ്ഞി അപ്പോൾ പുറ

ത്തെ നടയിൽ വന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെ ഒരുവേള തൂക്കിക്കൊല്ലുവാൻ വിധിച്ചേക്കുമോയെന്നു വിചാരിച്ച് ഇവൾക്കു സ്വല്പം സങ്കടമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. എന്നാൽ കേവലം നാടുകടത്തുവാൻ മാത്രമാണ് ശിക്ഷയെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ മനസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന ഭയവും അസ്തമിച്ചു. പൂർവ്വദ്വേഷം വീണ്ടും അവളുടെ മനസ്സിൽ പ്രസരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി തന്റെ കൊച്ചമ്മയുടെ സേവ ഭാർഗ്ഗവി സമ്പാദിച്ചുകളഞ്ഞതുകൊണ്ടുള്ള അസൂയാകാലുഷ്യം ഇപ്പോഴും കുഞ്ഞിയിൽനിന്നും വിട്ടുമാറിയിരുന്നില്ല.

ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ശിക്ഷയെപ്പററി അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ കമലമ്മയ്ക്കു അത്യന്തം മനസ്താപമുണ്ടായി. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ കാഴ്ച-ദ്രവ്യമായ പൂക്കുട അവളുടെ മുറിയിൽ മേശമേൽ അപ്പോഴും ഇരിപ്പുണ്ടായിരുന്നു. അതിനെ നോക്കി കമലമ്മ കുഞ്ഞിയോടു പറഞ്ഞു.

കമല:—ഇതിനെ എടുത്തു എറിഞ്ഞെങ്കിലും കൊണ്ടുപോ! ഇതിനെ കാണുന്നതുതന്നെ എനിക്കു മനസ്സിനു വലിയ വേദനയായി തീർന്നിരിക്കുന്നു.

ഇതു കേട്ടയുടനെ കുഞ്ഞി ആ പൂക്കുടയെ എടുത്തു സകാർയ്യമായി സൂക്ഷിച്ചുവച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയും ആശാനും ശിപായിമാരോടുകൂടി രവിമംഗലത്തുനടയ്ക്കു നേരെ തെക്കേവീഥിയിൽ എത്തിയപ്പോൾ കുഞ്ഞിയും പടിപ്പുരയ്ക്കൽ ചെന്നു. അവൾ ഈ പൂക്കുടയും എടുത്തുകൊണ്ടാണ് പോയത്. ആ പൂക്കുടയെ അവൾ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ മുമ്പിൽ എറിഞ്ഞിട്ട് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു "ഇതാ! നിന്റെ തിരുമുമ്പുകാഴ്ച തിരിച്ചെടുത്തോ. നിന്റെ കാഴ്ചപ്പണ്ടം കൊച്ചമ്മയ്ക്കു വേണ്ട പോലും." ഇത്രയും പറഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം കുഞ്ഞി തിരിയെ രവിമംഗലത്തു കയറി വാതൽ അടച്ചു പോകയും ചെയ്തു.

ഭാർഗ്ഗവി യാതൊന്നും സംസാരിക്കാതെ പൂക്കുടയെ എടുത്തുംകൊണ്ടു നടന്നു തുടങ്ങി. വൃദ്ധനായ ആശാന് ഊന്നി നടക്കുവാൻ ഒരു വടിപോലും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവരുടെ സമ്പാദ്യം എല്ലാം കൂടി ഒരു ചെറിയ പൂക്കുട മാത്രമായിരുന്നു. അവർക്കു പരിചയമുള്ള ഓരോ സ്ഥലങ്ങളിൽ കൂടിയാണ് അവർ കടന്നുപോയത്. നിരപരാധികളായിരുന്നിട്ടും തങ്ങൾക്ക് ഒരു അവമാനം വന്നു ചേർന്നതിൽ വെച്ച് അവർക്കുണ്ടായ സങ്കടത്തിനു അതിരില്ലായിരുന്നു. ഒടുവിൽ അവരുടെ സ്വന്തഭവനത്തിന്റെ പ

ടിക്കൽ അവർ എത്തി. അവിടം കടന്നു പോയതിന്റെ ശേഷവും അതിന്റെ ഓരോ അംശങ്ങളും അവരുടെ കണ്ണിൽ നിന്നു മറയുന്നതുവരെ അവർ അതിനെ തന്നെ തിരിഞ്ഞു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഇങ്ങനെ സഞ്ചരിച്ചു രണ്ടുമൂന്നു ദിവസം കൊണ്ടു് ഇവരെ ശിപായിമാർ "എടവാ" എന്ന ദിക്കിൽ ഒരു വിജനപ്രദേശത്തു കൊണ്ടുചെന്നാക്കി.

ഈ ദിക്കു് കേവലം ഒരു അരണ്യപ്രദേശമായിരുന്നു. ഇവിടെ അക്കാലത്തു മിക്കവാറും കുടിപാർപ്പില്ലായിരുന്നുവെന്നുതന്നെ പറയാം. ശിപായിമാർ തങ്ങളെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞുവെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ആശാനു് ഒരാശ്വാസമുണ്ടായതു്. റോട്ടരുകിൽ നിന്നിരുന്ന ഒരു വലിയ വടവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ ഇവർ ഇരുന്നു. സ്വല്പനേരം വിശ്രമിച്ചതിന്റെ ശേഷം ആശാൻ മാത്ത്വിയെ അരികിൽ അഴച്ചു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:--

ആശാൻ:—കുഞ്ഞേ! അരികിൽ വാ! നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ അതിർത്തിയിൽ നിന്നു നാം പോകുന്നതിനു മുമ്പായി നമുക്കു് ഒരീശ്വരപ്രാർത്ഥന നടത്താം. ദൈവത്തിന്റെ കരുണ കൊണ്ടല്ലേ നമുക്കിത്രയെങ്കിലും സാധിച്ചതു്. ഇനി നമുക്കെവിടെയെങ്കിലും സ്വാതന്ത്ര്യമായി സഞ്ചരിച്ചു നമ്മുടെ കാലക്ഷേപം ചെയ്യാമല്ലോ. അല്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെ നാട്ടിൽ ജയിലിൽ കിടന്നു നമ്മുടെ ജന്മം അവസാനിപ്പിക്കാൻ സംഗതിയായിരുന്നേനെ. അതിനു നമുക്കു ദൈവം ഇടവരുത്തിയില്ല. "ഈശ്വര! ഇനി വിദേശരാജ്യങ്ങളിൽ സഞ്ചരിക്കുവാനാണു് ഞങ്ങൾ പോകുന്നതു്. അവിടെയും ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചു കൊള്ളണേ. അവിടെയുള്ള ജനങ്ങൾക്കെങ്കിലും ഈ സാധുക്കളിൽ കരുണയുണ്ടാകണേ."

ഈ പ്രാർത്ഥന കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം രണ്ടുപേരും മരച്ചുവട്ടിൽ നിന്നെഴുന്നേറ്റു. ഇനി എങ്ങോട്ടേയ്ക്കാണു പോകേണ്ടതെന്നു് ആശാനു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും കുടിപാർപ്പുള്ള ദിക്കു കാണുന്നതുവരെ നടക്കുക തന്നെ എന്നവർ നിശ്ചയിച്ചു. ഈശ്വരകാരുണ്യത്തിൽ ഉള്ള ദൃഢവിശ്വാസംകൊണ്ടു ധൈര്യം അവലംബിച്ചു് അവർ യാത്രയ്ക്കൊരുങ്ങി.

അദ്ധ്യായം ൯.

"ആരോമലുവും കൊട്ടത്താശ്ശു പോവാനായ-
ച്ചാവിർമ്മുദാ പുണ്ണീതിനാൻ പിന്നെയും
മിത്രവിയോഗ ദുഃഖം കൊണ്ടു കണ്ണുനീ-
രത്യുത്കമിററിരു വീണും വണങ്ങിയും
ഗൽഗദ വല്ലേന്ന യാത്രയും ചൊല്ലിനാൻ."

ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും യാത്രയാകുന്നതിനു മുമ്പിൽ സമീപത്തുണ്ടായിരുന്ന കാട്ടിൽ നിന്നു ആരോ അവരുടെ അരികിലേക്കു വരുന്നതു് അവർ കണ്ടു. അടുത്തു വന്നപ്പോൾ അതു് അവരുടെ പഴയ പരിചയക്കാരനായ അയ്യപ്പച്ചാരാണെന്നു് അവൎക്കു മനസ്സിലായി. ഇയ്യാൾ ചെറുപ്പകാലത്തു രവിമംഗലത്തെ ഒരു ശേവുകക്കാരനായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അയാൾ രവിമംഗലത്തു വകയായി ആ പ്രദേശങ്ങളിലുള്ള ഒരു ദേശവഴിയിലെ നെൽപുരയിൽ സൂക്ഷിപ്പുകാരനായി അവിടെ താമസിക്കുകയായിരുന്നു. ചെറുപ്പത്തിൽ വളരെ നാൾ രവിമംഗലത്തു് ഒരുമിച്ചു താമസിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു് ആശാനു് അയ്യപ്പച്ചാരെയും അയാൾക്കു ആശാനേയും തിരിച്ചറിവാൻ വിഷമമുണ്ടായില്ല. ആശാനേയും ഭാർഗ്ഗവിയേയും നാടുകടത്തുന്ന വിവരം അറിഞ്ഞിരുന്നതു കൊണ്ടു് അയ്യപ്പച്ചാൎക്കു് ആ സാധുക്കളോടു വളരെ ദയവുതോന്നി.

അയ്യപ്പച്ചാർ:—ആശാനേ! എന്നെ അറിയുമോ? പഴയ അയ്യപ്പനാണു്. സംഗതികളെല്ലാം ഞാനറിഞ്ഞു. കണ്ടിട്ടു് വളരെനാളായില്ലേ? എനിക്കു നിങ്ങളെക്കാണ്മാനൊത്തല്ലോ! കഷ്ടം! നിങ്ങളെ രണ്ടുപേരെയും നാടുകടത്തിക്കളഞ്ഞു അല്ലേ? ഒരു വയസ്സുകാലത്താണു കർമ്മം ഇങ്ങിനെ വന്നുചേർന്നതു്.

ആശാൻ:—എന്തുചെയ്യാം അയ്യപ്പച്ചാരെ! നമ്മുടെ നാടെന്നും അന്യദിക്കെന്നും ഭേദം വിചാരിക്കാനുള്ളതു് എന്താണു്? എല്ലാം ഈശ്വരന്റെ നാടു്. അവിടെയൊക്കെ നമുക്കു സഞ്ചരിപ്പാനും അവകാശമുണ്ടു്. എവിടെ ചെന്നു ചേരണോ അവിടം തന്നെ എന്റെ ദിക്കെന്നാണു് എന്റെ നിശ്ചയം. നാം എവിടെയിരുന്നാലും ദൈവത്തിന്റെ നോട്ടത്തിൽ തന്നെ

യിരിക്കണം. അതിൽനിന്നു നമ്മെ അകററുവാൻ യാതൊരു ശക്തിക്കും കഴിയുകയില്ല.

അപ്പു:-നിങ്ങളുടെ സ്വത്തൊക്കെ സർക്കാരിനടക്കിക്കളഞ്ഞതും ഒള്ളതു തന്ന്യേ?

ആശാൻ:—അതും ഞങ്ങളുടെ വിധിതന്നെ. പക്ഷേ പ്രപഞ്ചത്തിലുള്ള ഈ ചരാചരങ്ങൾക്കൊക്കെ പടിയളക്കുന്ന ദൈവം ഞങ്ങളേയും രക്ഷിക്കുമല്ലോ.

അപ്പു:—അതിരിക്കട്ടെ. ഇപ്പം നിങ്ങടെ കയ്യിൽ ചക്രമോ മററോ ഒണ്ടോ.

ആശാൻ:—നിഷ്കളങ്കമായ മനസ്സാക്ഷിയെന്നുള്ള ഒരു സ്വത്തു മാത്രം ഞങ്ങൾക്കിപ്പോഴുണ്ട്. പൊന്നിനേയും വെള്ളിയേയും കാൾ വലുതായ സ്വത്തിതല്ലേ?

അപ്പു:—(ഭാര്യയുടെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന പൂക്കൂടയെ നോക്കിക്കൊണ്ട്) അപ്പം നിങ്ങടെ കയ്യിലൊള്ളത് ഈ ഒഴിഞ്ഞ കൂട മാത്രമെ ഒള്ളോ. ഇതിനെന്തു വെലപിടിക്കും അങ്ങേ അററമായ, ഒരഞ്ച്യ പണം."

ആശാൻ:—അതു ധാരാളം മതിയല്ലോ ദൈവം സഹായിച്ചു എന്റെ കൈകൾക്കു സുഖക്കേടൊന്നുമില്ലെങ്കിൽ ആണ്ടിൽ ഇതുപോലെ ഒരിരുന്നൂറു പൂക്കൂട ഞാൻ ഉണ്ടാക്കും. ആയിരം പണംകൊണ്ട് ഞങ്ങളുടെ ഒരു കൊല്ലത്തെ ചിലവു സുഖമായി കഴിച്ചുകൂട്ടാം. ഒന്നു വിചാരിച്ചാൽ കാരണവന്മാർ അധികം സമ്പാദിച്ചു വയ്ക്കാതിരിക്കുന്നതു വളരെ നല്ലതാണ്. കാരണവന്മാരുടെ സമ്പാദ്യം ധാരാളമുണ്ടെങ്കിൽ പില്ക്കാലക്കാർ പ്രയത്നശീലന്മാരായിരിക്കയില്ല. അവർ മടിയന്മാരും യാതൊന്നിനുംകൊള്ളാത്തവരും ആയി തീരുന്നു. നിഷ്കളങ്കമായ മനസ്സാക്ഷി, ആരോഗ്യമായ ശരീരം, മാന്യമായ ഒരു തൊഴിൽ, ഈ മൂന്നു സമ്പാദ്യവും ഉള്ളവനാണ് ലോകത്തിൽ വലുതായ ഭാഗ്യവാൻ.

അപ്പു:—കൊള്ളാം ആശാനേ. ആശാൻ ഒന്നിലും കലുങ്ങൂല്ലാ. ഇങ്ങനെ തന്നെ ഇരിക്കണം. ആശാൻ നല്ല കൃഷിക്കാരനാ അല്ല്യോ. പിന്നെ എന്തോന്നു ചോദിക്കണം. പക്ഷെ എവിടെന്നു വച്ചാണ് പോണത്.

ആശാൻ:— ഞങ്ങൾ ഈ നാട്ടു വിട്ടു എത്ര ദൂരെ പോകാൻ കഴിയുമോ അത്ര ദൂരെപ്പോകും. ഞങ്ങളെ ആർക്കും പരിചയമില്ലാ

തരമേശത്തു് ഞങ്ങൾ ചെന്നു എവിടെയെങ്കിലും പാക്കും.

അയ്യപ്പു:—എന്റെ കയ്യിലൊന്നും ഇല്ലല്ലോ ആശാനേ! നിങ്ങൾക്കു തരാൻ; ഇതാ ഒരു തടി നല്ല കാട്ടുകമ്പാണു്. ആശാനു ഇടിച്ചു നടക്കാൻ കൊള്ളാം. വഴിയിൽ നല്ല സഹായമായിരിക്കും.

എന്നു പറഞ്ഞു് അയ്യപ്പച്ചാർ ഒരു വടി ആശാന്റെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. അതിന്റെ ശേഷം തന്റെ അരയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു ചെറിയ തോൽ മടിശ്ശീലയിൽ നിന്നു കുറെ പണമെടുത്തു് ആശാന്റെ കൈ പിടിച്ചു അതിൽ വച്ചുകൊടുത്തു. ആശാൻ വടിയെ വളരെ സന്തോഷത്തോടുകൂടി സ്വീകരിച്ചു എങ്കിലും പണം സ്വീകരിക്കുന്നതിനു ആശാനു് വളരെ മടിയാണുണ്ടായതു്.

ആശാൻ:—പണം എനിക്കു വേണ്ട. അയ്യപ്പച്ചാർ വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു സമ്പാദിച്ചു വച്ചിരിക്കുന്നതല്ലേ. ഞങ്ങൾക്കു കുറേ അങ്ങോട്ടു പോയാൽ വേണ്ടതെല്ലാം കിട്ടാതിരിക്കുമോ?

അയ്യപ്പു:—വേണ്ടല്ലയാശാനേ വേണ്ടല്ലാ. ഞാൻ തരുന്നു വിചാരിക്കണ്ടാ. ദൈവം തരുന്നു വിചാരിച്ചോളണം. ഇരിക്കട്ടെ.

എന്നു പറഞ്ഞു് അയ്യപ്പച്ചാർ ആശാന്റെ കൈ പിടിച്ചു പണം അതിൽ വച്ചുകൊടുത്തു. ഇത്ര നല്ല മനസ്സോടെ കൊടുക്കുന്നതിനെ സ്വീകരിക്കാതിരിക്കുന്നതുചിതമല്ലെന്നു കരുതി ആശാൻ അതിനേയും സന്തോഷത്തോടുകൂടി സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ആശാൻ:—അങ്ങനെ തന്നെ. ഞാൻ സ്വീകരിക്കുന്നു. ഇതിനു നിങ്ങൾക്കു പ്രതിഫലം ദൈവം തന്നെ തരട്ടേ. (ഭാൎയ്യയോടായിട്ടു്) കുഞ്ഞേ! നോക്കൂ, ദൈവം നമ്മെ എങ്ങനെ രക്ഷിക്കുന്നു. അന്യരാജ്യത്തു നാം കാലുവയ്ക്കുന്നതിനു മുമ്പിൽ നമുക്കു വേണ്ട ദ്രവ്യം തരുന്നതിനായി ഈശ്വരൻ ഇദ്ദേഹത്തെ ഇവിടെ അയച്ചിരിക്കുന്നു. നാം ഈശ്വരപ്രാൎത്ഥന കഴിഞ്ഞു് ഒരു മരച്ചുവട്ടിൽ നിന്നു എണീക്കുന്നതിനു മുമ്പിൽ നമ്മുടെ പ്രാൎത്ഥനകൾക്കു ഫലം സിദ്ധിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഇതിന്റെ ശേഷം ആശാനും ഭാൎയ്യയും യാത്ര തുടരുന്നതിനായി എഴുന്നേറ്റു യാത്ര പറഞ്ഞു പിരിയേണ്ടിക്കായപ്പോൾ അയ്യപ്പച്ചാർക്കു വളരെ സങ്കടമുണ്ടായി. അയാൾ പിരിയുന്നതിനു മുമ്പായി ഇത്രമാത്രം പറഞ്ഞു. "നിങ്ങൾ നിരപരാധികളാണെന്നു് എനിക്കറിയാം. ആശാനെ എനിക്കു പണ്ടേ

അറിഞ്ഞുകൂടയോ. സത്യത്തിന് ഒരിക്കലും ലയമില്ല ആശാനേ! എന്നൊരുകാലത്തും അതു വെളിവരും. ഭഗവാൻ നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കും" എന്നിത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴേക്ക് അയ്യപ്പച്ചാർ കരഞ്ഞുപോയി. ഒരുവിധത്തിൽ യാത്രപറഞ്ഞു് അയാൾ പിരിഞ്ഞു. ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും വഴിയാത്ര തുടങ്ങി. അവർക്ക് ഇന്ന ദിക്കിലേക്കാണു പോകേണ്ടതെന്നു യാതൊരു നിശ്ചയവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

അദ്ധ്യായം ൯.

"സന്ദേഹംവേണ്ട പരോപകാരത്തിനാകാത്തതെങ്കിൽ
കിംദേഹംകൊണ്ടൊരുഫലമിഹപ്രാണിനാംക്ഷോണിതന്നിൽ"

ഭാർഗ്ഗവിയും ആശാനും ഇങ്ങനെ ഒന്നുരണ്ടു ദിവസം യാത്രചെയ്തു. പത്തുമുപ്പതു നാഴികയിലധികം അവർ നടന്നു. ഇതിനിടയ്ക്കു കാലക്ഷേപത്തിന് എന്തെങ്കിലും ഒരു തൊഴിലോ താമസിക്കുന്നതിന് ഒരു ഗൃഹമോ അവർക്കു ലഭിച്ചില്ല. എത്രയും മിതമായിട്ടാണ് അവർ ചിലവുചെയ്തിരുന്നതെങ്കിലും അയ്യപ്പച്ചാർ സമ്മാനിച്ചപണവും ഏകദേശം തീർന്നായി. യാചകവൃത്തി അവർക്കു വളരെ സങ്കടമായിരുന്നു. എങ്കിലും വേറെ യാതൊരു നിവൃത്തിയും ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഒടുവിൽ അവർ യാചകംതന്നെ ചെയ്യേണ്ടിവന്നു. ഇതിൽ അവർക്കു അതികഠിനമായ മനസ്താപമുണ്ടായി. ചില വീടുകളിൽ അവർക്കു യാതൊന്നും ലഭിച്ചില്ല. ചിലേടത്തു് ഒരുപിടിച്ചോറു കഷ്ടിച്ചു കിട്ടി. ഇങ്ങനെ ലഭിച്ച പദാർത്ഥം വല്ല വഴിയമ്പലത്തിലോ റോട്ടരികിലോ വച്ചു് അവർ ഭക്ഷിച്ചു. അപൂർവ്വം ചിലർ തങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ വച്ചു് ഇവർക്കു വയറുനിറയെ ഭക്ഷണംകൊടുക്കുകയുംചെയ്തു. ചിലപ്പോൾ ഒരുനേരത്തെ ഭക്ഷണംപോലും അവർക്കു തൃപ്തിയാംവണ്ണം ലഭിച്ചില്ല. ഇങ്ങനെ അലഞ്ഞുനടന്ന് അവർ നാളുകഴിച്ചു. ഒരുദിവസം കുറെയേറെ കുന്നും കാടും ഒക്കെ കടന്നു. വളരെനേരം വഴിനടന്നിട്ടും ആൾപ്പാർപ്പുള്ളതായി ഒരു ഗൃഹംപോലും അവർക്കു കാണുന്നതിനു സംഗതിയായില്ല. വൃദ്ധനു വിശപ്പുകൊണ്ടും ദാഹംകൊ-

ണ്ടും ക്ഷീണം അതികലശലായി. സംസാരിക്കാൻപോലും വയ്യെന്നുള്ളദിക്കായി. ഇനി ഒരടിപോലും നടക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലെന്നായപ്പോൾ ആശാൻ വഴിയിൽ ഒരിടത്തു കരിയിലക്കൂട്ടിയിരുന്നതിന്റെ പുറത്തിരുന്നു. ആശാന്റെമുഖംവിളറി. ദേഹം വിറകൊണ്ടു; ദാഹംകൊണ്ടു നാക്കു വരണ്ടുപോയി. ഇങ്ങനെ ആശാൻ ആ കരിയിലക്കൂട്ടത്തിന്മേൽതന്നെകിടന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു വലിയ പരിഭ്രമമായി. അടുത്തുവല്ലേടവും കുറച്ചുവെള്ളം കിട്ടുമോയെന്നു അവൾ അന്വേഷിച്ചു. യാതൊരുമാർഗ്ഗവുംകണ്ടില്ല. ആരെങ്കിലും സഹായത്തിനുണ്ടാകുമോയെന്നു വിചാരിച്ച് അവൾ ഉറക്കെ വിളിച്ചുനോക്കി. സമീപത്തെങ്ങും ഒരു മനുഷ്യനെയും കണ്ടില്ല. അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന ഒരു കുന്നിന്റെ പുറത്തുകയറി അവൾ നാലുപുറവുംനോക്കി. കുന്നിന്റെഅപ്പുറത്തു വയലിന്നരികെ ഒരു ചെറിയഗൃഹംഅവൾ കണ്ടു. ഉടനെകുന്നിൽനിന്നും അതിവേഗത്തിൽ അവൾ താഴത്തിറങ്ങി ആ ഗൃഹത്തിനു നേരെ പാഞ്ഞുചെന്നു. അവിടെ ചെന്നു വീട്ടുകാരോട് അവളുടെസങ്കടാവസ്ഥയെ വിവരമായി അറിയിച്ചു. അവിടെ ഒരു വൃദ്ധനായ കൃഷിക്കാരനും അയാളുടെ ഭാര്യയും മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഇവർ ദയയും ഔദാര്യവും ഉള്ളവരായിരുന്നതു് ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു ഭാഗ്യമായി. ഒരു സാധുവായ പെൺകുട്ടിയുടെ ദുഃഖംകണ്ടു കൃഷിക്കാരനും അയാളുടെ ഭാര്യയ്ക്കും വളരെ ദയ തോന്നി. കൃഷിക്കാരന്റെ ഭാര്യ അയാളോടു പറഞ്ഞു:—

ഭാര്യ:—കഷ്ടം തന്നെ. ഒരു കാര്യം ചെയ്യണം. ഉരമടിക്കുന്ന വണ്ടിയിൽ ആ കാളയെ പിടിച്ചു കെട്ടണം. അതിൽ കേററി ആ വയസ്സനെ നമുക്കു വീട്ടിൽ കൊണ്ടുപോരാം. ക്ഷണം വേണം.

ഇതു കേട്ടയുടനേ കൃഷിക്കാരൻ വീട്ടിൽ നിന്നു പുറത്തിറങ്ങി വണ്ടി തയ്യാർ ചെയ്യാൻ തുടങ്ങി. അയാളുടെ ഭാര്യ ഒരു മെത്തപ്പായും ചെറിയ തലേണയും ഒരു പാത്രത്തിൽ കുറേ വെള്ളവും എടുത്തു വണ്ടിയിൽ വച്ചു. ഒരു കുപ്പിയിൽ കുറേ കസ്തൂരിസത്തും അവർ കരുതി. ഇതിനിടയ്ക്കു കൃഷിക്കാരൻ തൊഴുത്തിൽ പോയി കാളയെ അഴിച്ചു കൊണ്ടുവന്നു കഴിഞ്ഞു. ആശാൻ കിടക്കുന്ന സ്ഥലത്തേയ്ക്കു വണ്ടി ചെല്ലുവാനുള്ള വഴി കുറേ വളപ്പാണെന്നറിയുകയാൽ ഭാർഗ്ഗവി തന്നെ പാത്രവും വെള്ളവും എടുത്തു് താൻ വന്ന കുറുക്കുവഴിയിൽ കൂടി പോകാമെന്നും വണ്ടി പിന്നാലെ വന്നാൽ മതിയെന്നും പറഞ്ഞു. അങ്ങനെതന്നെയെന്നു കൃഷിക്കാരൻ സമ്മതിയ്ക്കുകയാൽ ഭാർഗ്ഗവി വെള്ളവും കൊണ്ടു് അതിവേഗത്തിൽ ആശാന്റെ അരികിൽ എത്തി.

വെള്ളം കുടിച്ചപ്പോൾ ആശാന് സ്വല്പം ആശ്വാസം ഉണ്ടായി. പുറകെ കൃഷിക്കാരൻ വണ്ടിയുംകൊണ്ടുവന്നുചേൎന്നു. അധികം താമസിയാതെ ആശാനെ വണ്ടിയിൽ കയറ്റിക്കൊണ്ടു കൃഷിക്കാരനും ഭാൎയ്യയുമായി കൃഷിക്കാരന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നുചേൎന്നു.

ഈ വീട്ടിനു "ഇഞ്ചക്കാട്ടു പറമ്പു" എന്നാണു പേര്. കൃഷിക്കാരന്റെ പേർ കിട്ടുപിള്ളയെന്നായിരുന്നു. അയാൾക്കു അന്നു-൫൦-വയസ്സു പ്രായമുണ്ടായിരുന്നു. പരിചയക്കാരൊക്കെ ഇയാളെ കിട്ടു അമ്മാച്ചനെന്നാണ് വിളിച്ചു വന്നിരുന്നതു്. ഇയാളുടെ ഭാൎയ്യ ആനന്തപ്പിള്ള കുലീനയും സൽസ്വഭാവിയും ആയിരുന്നു. ഇവർ അത്ര വലിയ സ്വത്തുകാരായിരുന്നില്ലെങ്കിലും ഒരു വിധം കാലക്ഷേപത്തിനു വേണ്ട സ്വത്തു ഇവൎക്കുണ്ടായിരുന്നു. കേവലം കൃഷികൊണ്ടു മാത്രമാണ് കിട്ടു അമ്മാച്ചൻ കാലക്ഷേപം ചെയ്തിരുന്നതു്. ഇഞ്ചക്കാട്ടു പറമ്പും അതിനു സമീപത്തിലായി ഒരു ചെട്ടുമുറിപ്പുരയിടവും അതിനോടു ചേൎന്നുള്ള ഏലായിൽ ൪൫-പറ നിലവും മാത്രമേ ഇവരുടെ സ്വന്തമായിട്ടുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. എങ്കിലും കൃഷിയിൽ കിട്ടു അമ്മാച്ചന് പിഴവ് ഒരിക്കലും ഉണ്ടാകാറില്ല. അവരുടെ അത്യാവശ്യങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു കൊല്ലത്തിൽ കുറെയെങ്കിലും ബാക്കിയുണ്ടാവുന്നതല്ലാതെ ചിലവിന് ഈ ചെറിയ കുടുംബത്തിനു ഒരിക്കലും ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടായിട്ടില്ല.

കിട്ടു അമ്മാച്ചന്റെയും ആനന്തപ്പിള്ളയുടെയും സന്താനമായി ശ്രീധരകുമാരൻ എന്നൊരു ആൺകുട്ടി മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഇവനെ അവർ വളരെ ലാളിച്ചാണു വളൎത്തിയതു്. ശ്രീധരന്റെ പഠിപ്പിനു ഇഞ്ചക്കാട്ടെ താമസം അത്ര അനുകൂലമായിരുന്നില്ല. അടുത്തു പള്ളിക്കൂടങ്ങളും മററും ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു ശ്രീധരനെ തിരുവനന്തപുരത്തു അയച്ചു താമസിപ്പിച്ചു പഠിപ്പിക്കുകയായിരുന്നു. തിരുവനന്തപുരത്തു ഇവരുടെ ചാൎച്ചയിൽ ഒരു വലിയ കുടുംബത്തിലാണ് ശ്രീധരൻ താമസിച്ചിരുന്നതു്. അതിലാളനയിൽ വളൎന്ന കുട്ടിയായിരുന്നതുകൊണ്ടോ എന്തോ ശ്രീധരന്റെ പഠിത്തംകൊണ്ടു് അത്ര വലിയ ഗുണമൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും ഇയാളുടെ പഠിപ്പിനെക്കുറിച്ചു കിട്ടുഅമ്മാച്ചൻ വളരെ താല്പൎയ്യം ചെലുത്തിയിരുന്നു. ശ്രീധരൻ ഇക്കാലത്തു തിരുവനന്തപുരത്തു തന്നെ താമസിക്കയായിരുന്നു. അയാൾക്കിപ്പോൾ ഏകദേശം ൨൦-വയസ്സു പ്രായമുണ്ടായിരുന്നു.

ഇതുകൂടാതെ വീട്ടുപറമ്പിൽ തന്നെ സമീപത്തിലായി പിൻഭാഗത്തു വേലക്കാർക്കു താമസിക്കുന്നതിനായി ഒരു ചെറിയ കുടിലുണ്ടായിരുന്നു. അതു് അക്കാലത്തു ആരും പാർപ്പില്ലാതെ ഒഴിഞ്ഞു കിടന്നിരുന്നതിനാൽ അവിടെ ആശാനെ കൊണ്ടുചെന്നു കിടത്തി. ആനന്ദപ്പിള്ള ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു ആ കുടിലിനെ വൃത്തിയാക്കി ഒരു പായും തലയണയും ആശാനു കിടക്കുന്നതിനായി കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. നല്ല ചൂടുള്ള കഞ്ഞിവെള്ളത്തിൽ രണ്ടുതുള്ളി കസ്തൂരിരസം തൊഴിച്ചു് ആശാനു കൊടുത്തു. ആശാന്റെ ക്ഷീണത്തിനു വലുതായ ഭേദമുണ്ടായി. ആശാന്റെ സുഖക്കേടു കേവലം മോഹാലസ്യംകൊണ്ടും ആഹാരക്കുറവുകൊണ്ടും ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതാണെന്നു് അവർ മനസ്സിലായി. വേഗത്തിൽ പൊടിയരിയിട്ടു കഞ്ഞിവച്ചു് ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിക്കും വയറുനിറയെ കൊടുത്തു. ഭാർഗ്ഗവിക്കു അളവില്ലാത്ത സന്തോഷവും ഈ വീട്ടുകാരുടെ കരുണയെക്കുറിച്ചു ആശ്ചര്യവും തോന്നി. ഇതെല്ലാം ദൈവപരകാരുണ്യമെന്നു് അവൾ തീർച്ചയാക്കി. ഈ സൽഗുണത്തിനു ദൈവംതന്നെ ഇവർക്കു പ്രതിഫലംകൊടുക്കണമെന്നു് അവൾ ഹാർദ്ദമായി പ്രാർത്ഥിച്ചു.

ഇങ്ങനെ ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും ഇവിടെ താമസമായി. ഭാർഗ്ഗവി, ആശാനെ വളരെ ജാഗ്രതയായി ശുശ്രൂഷിച്ചു. ഇതിനിടയ്ക്കു് അവൾ ഒരുനേരവും വെറുതെയിരുന്നില്ല. അവളുടെ അച്ഛന്റെ പരിചര്യ കഴിഞ്ഞതിന്റെശേഷം ഉണ്ടായിരുന്ന സമയം മുഴുവൻ ആനന്ദപ്പിള്ളയെ സഹായിക്കുന്നതിനു് അവൾ വിനിയോഗിച്ചു. അവൾക്കു എല്ലാവിധമായ വീട്ടുവേലകളും നല്ലപരിചയമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ആനന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു് ഒരു വലിയ സഹായമായിട്ടു തോന്നി. വിശേഷിച്ചു, ഭാർഗ്ഗവിയുടെ സാധുസ്വഭാവവും അനുസരണയുംകൊണ്ടു് ആനന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു അവളിൽ വളരെ തൃപ്തി ഉളവായി. ഇങ്ങനെ അഞ്ചാറുദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആശാന്റെ സുഖക്കേടിനു കുറേ ആശ്വാസമുണ്ടായി. ഒരുവിധത്തിൽ എഴുന്നേറ്റു നടക്കാമെന്നുള്ള ദിക്കായപ്പോൾ ആശാനു സ്വസ്ഥമായിരിക്കാൻ മനസ്സുവന്നില്ല. അയാൾ ആദ്യമായി ആനന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു് ഭംഗിയുള്ള ഒരു പെട്ടി മെടഞ്ഞുകൊടുത്തു. ആനന്ദപ്പിള്ളയുടെ ആവശ്യം അറിഞ്ഞു് അതിനു് അനുരൂപമായ ഒരു വട്ടിയാണു് ആശാൻ ഉണ്ടാക്കിയതു്. ആനന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു വളരെ സന്തോഷമായി. കുറേനാൾ കഴിഞ്ഞു് ആശാനു് സുഖക്കേടു തീരെ ഭേദമായപ്പോൾ ഒരുദിവസം ആശാൻ വീട്ടുകാരോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ആശാൻ:—കുറേ ദിവസമായല്ലോ ഞാൻ ഇങ്ങനെ

വെറുതേയിരുന്നു കാലംകഴിക്കുന്നു. ഇനി വല്ലതും കാലക്ഷേപത്തിനായി വേല അന്വേഷിച്ചുപോയാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്.

കിട്ടു അ:—ഒന്നുമില്ലാ ആശാനേ! ചുമ്മാ താമസിക്കണം. ആശാനിവിടെ വല്ലസുഖക്കേടുമൊണ്ടോ. ഞങ്ങൾക്കൊരലോഹ്യവും ഇല്ലല്ലോ. പിന്നെയെന്താണ് ആശാന് ഇങ്ങനെ തോന്നിയതു്.

ആനന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു് ആശാനേയും ഭാർഗ്ഗവിയേയും വിട്ടുപിരിയുന്ന സംഗതി സ്മരിക്കാൻപോലും വഹിയാതിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെ തന്റെ മകളെപ്പോലെ അവർ സ്വീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അവർ ഇങ്ങനെയാണു പറഞ്ഞതു്.

ആനന്ദ:—കൊള്ളാം ഇനി അങ്ങോട്ടുമഴക്കാലമാണ്. ഇനിയും വല്ലേടത്തുംചെന്നു വല്ലപീഡവുംപിടിക്കണമെന്നാണോ? ഇവിടെത്തന്നെ സുഖമായിട്ടു താമസിക്കണം.

ആശാന് അവിടെനിന്നുംപോകണമെന്നുണ്ടായ വിചാരത്തിന്റെ കാരണം ഇന്നതെന്നു് അവർക്ക് മനസ്സിലായി. അങ്ങനെയൊരു അലോഹ്യം ഉണ്ടെന്നു് ആശാനു തോന്നാതെയിരിക്കാൻ വേണ്ടി കിട്ടുഅമ്മാച്ചൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

കി. അ:—നിങ്ങൾക്കു താമസിക്കാൻ പ്രത്യേകമായി ആ ചെറിയ കുടിലൊണ്ടല്ലോ. അതിൽ ആരും താമസിക്കാനില്ല. പിന്നെ നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടി ഞങ്ങൾ ചിലവു ചെയ്യുന്നതിനു പ്രതിഫലമായും അതിൽ കൂടുതലായും നിങ്ങൾ ഇവിടെ ഞങ്ങളുടെ വേലചെയ്യുന്നുമുണ്ടു്. പിന്നെയെന്താണ്? ഒന്നുമില്ല. സ്വസ്ഥമായി ഇവിടെത്തന്നെ താമസിക്കണം. ഒരു അലോഹ്യവും ഇല്ല.

ആനന്ദ:—ഭാർഗ്ഗവി തന്നെ രണ്ടു പേരുടെ വേല ഇവിടെ ചെയ്യുന്നു. ആശാനു പായും വട്ടിയും കുട്ടകം കൊട്ട മൊടഞ്ഞാൽ ധാരാളം പണമുണ്ടാകയും ചെയ്യും. ചന്തയിൽ കൊണ്ടുപോയാൽ ആശാന്റെ പെട്ടിയ്ക്കും കുട്ടയ്ക്കും അടിപിടിയാണ്. നല്ല വിലകിട്ടും. എപ്പം ഞാൻ വില്പിച്ചു തരാമാശാനേ! ഒന്നും കൂട്ടാക്കണ്ടാ. ചുമ്മാ ഇവിടെത്തന്നെ പാർക്കണം. നമുക്കെങ്ങിനെയെങ്കിലും കഴിച്ചുകൂട്ടാം.

വീട്ടുകാരുടെ താല്പൎയ്യം ഇത്രയധികം ഉള്ളതുകൊണ്ടു് ഇവരുടെ അനുഗ്രഹത്തിന്നു വിപരീതം ചെയ്‌വാൻ ആശാൻ ധൈൎയ്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

അദ്ധ്യായം ൧൦.

"താഴ്ചയൊരേടത്തുള്ള
വാഴ്ചയിൽ വീഴ്ചയെന്നതേ."

ആശാനും ഭാൎഗ്ഗവിയും ഇങ്ങനെ സുഖമായി ഇളംകാട്ടുവീട്ടിൽ താമസിച്ചു. അവരുടെ ചെറിയ കുടിലിൽ അവർ അത്യന്തം തൃപ്തിയോടെ പാൎത്തു. അത്യാവശ്യം വേണ്ട തട്ടുമുട്ടുസാമാനങ്ങൾ മാത്രം അവർ അവിടെ ശേഖരിച്ചുവച്ചു. അവരുടെ പേരിൽ ഇത്രമാത്രം കരുണ ചെയ്ത വീട്ടുകാരോടു ഇനിയും വല്ലതും വാങ്ങിക്കുന്നതു വലിയ അയോഗ്യമാണെന്നു് ആശാനു തോന്നി. അതുകൊണ്ടു അവരുടെ നിത്യവൃത്തിക്കു വേണ്ടതു് അവരുടെ പ്രയത്നംകൊണ്ടു തന്നെ സമ്പാദിക്കുവാൻ അവർ ശ്രമിച്ചു. വീടും കുടിയും ഇല്ലാതെ തെണ്ടി നടന്നിരുന്ന അവസ്ഥ പോയി ഒരിടത്തുകൂടി ഇങ്ങനെ സൗഖ്യമായിരിപ്പാൻ സംഗതി ആയതിൽ ഭാൎഗ്ഗവിക്കു് അത്യന്തം കൃതജ്ഞത ഉണ്ടായി. അവരുടെ പണ്ടത്തെ വീട്ടിലെപ്പോലെ തന്നെ വേണ്ട ശുചിത്വമെല്ലാം ഈ വീട്ടിലും ഭാൎഗ്ഗവി പരിപാലിച്ചു. ആശാൻ നെയ്ത്തുശാലയിൽ ഉദ്യോഗിച്ചിരിക്കുമ്പോളൊക്കെ ഭാൎഗ്ഗവി വീട്ടുകാൎയ്യങ്ങളിൽ ജാഗരൂകയായിരുന്നു. വൈകുന്നേരത്തു അവർ കിട്ടു അമ്മാച്ചന്റേയും അനന്തപ്പിള്ളയുടേയും അടുത്തു ചെന്നു വെടിപറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുക പതിവാണു്. ഇവരുമായുള്ള സംഭാഷണം ആ വീട്ടുകാൎക്കു വളരെ സന്തോഷമായിരുന്നു. മഴക്കാലത്തു ചിലപ്പോൾ വൈകുന്നേരമായാൽ അവിടെയുള്ള വേലക്കാരും ഒരുമിച്ചു വന്നേക്കും. ആശാനുമായുള്ള സംഭാഷണത്തിൽ ആ കൂട്ടൎക്കൊക്കെ വളരെ താല്പൎയ്യമുണ്ടായിരുന്നു. ആശാന്റെ പഴങ്കഥകളും തത്വോപദേശങ്ങളും അവൎക്കു നന്നേ ബോധിച്ചു. ഇങ്ങനെ ആശാന്റേയും ഭാൎഗ്ഗവിയുടേയും അവിടത്തെ താമസം പൊതുവിൽ എല്ലാവൎക്കും സന്തോഷമായിരുന്നു.

ഇടയ്ക്കാട്ടു വീട്ടിന്റെ സമീപത്ത് ആ വീട്ടുകാരുടെ വക ഒരു ചെറിയ തോട്ടം അക്കാലത്ത് അനാഥസ്ഥിതിയിൽ കിടന്നിരുന്നു. കിട്ടുഅമ്മാമ്മയ്ക്ക് ഇതിനെ വേണ്ടവിധത്തിൽ പരിപാലിക്കുന്നതിനുള്ള സൌകര്യമോ ശേഷിയോ ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ ഈ തോട്ടത്തിന്റെ കാര്യം താൻ ഏറ്റുകൊള്ളാമെന്ന് ആശാൻ സമ്മതിച്ചു. വേനൽ അവസാനിക്കുന്നതിനുമുമ്പായി ആശാൻ ആ പറമ്പിലെ തറയൊക്കെ വെട്ടിനിരപ്പുവരുത്തി. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന കാടും പടർപ്പുമെല്ലാം കളഞ്ഞു വെടിപ്പാക്കി. ഈ കൃത്യത്തിൽ ഭാർഗ്ഗവിയും ആശാനെ ആവുംവണ്ണം സഹായിച്ചു. ആ പറമ്പിലെല്ലാം ഒറ്റയടിപ്പാതവെട്ടി വൃത്തിയാക്കി; കൃഷിയ്ക്കു വേണ്ടവിധത്തിൽ ആ പറമ്പിനെ സന്നദ്ധമാക്കി. സമീപത്തുണ്ടായിരുന്ന ചന്തയിൽ നിന്നു വേണ്ടവിത്തുവകകളെല്ലാം ആശാൻമേടിച്ചു ശേഖരിച്ച് കൃഷിതുടങ്ങി. കാലക്രമംകൊണ്ട് ഇടവിപ്പുറത്തുണ്ടായിരുന്ന ആശാന്റെ തോട്ടത്തിനോടൊപ്പം ഒരു നല്ലതോട്ടം ആശാൻ ഇടയ്ക്കാട്ടും ഉണ്ടാക്കി. അതുപോലെയുള്ള ഒരു ചെറിയ പൂന്തോട്ടവും അവിടെ നിർമ്മിച്ചു. ഈ തോട്ടം ഈ പ്രദേശത്തേയ്ക്കു ഒരു പുതുമയായിരുന്നു. ഇത്ര സമൃദ്ധിയും ഐശ്വര്യവുമുള്ള ഒരു തോട്ടം അക്കാലത്ത് അവിടെയെങ്ങുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആശാന്റെ ഉത്സാഹാധിക്യത്താൽ ഈ പറമ്പു സ്വല്പകാലംകൊണ്ട് വളരെ ആദായകരമായിത്തീർന്നു. ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കും തങ്ങളുടെ പൂർവസ്ഥിതിയെ വീണ്ടും പ്രാപിച്ചതുപോലെയുള്ള സന്തുഷ്ടിയുണ്ടായി. ആശാന്റെ ഒഴിവുള്ള സമയം ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനയ്ക്കായി വിനിയോഗിച്ചു. ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു കാലാനുസരണം വേണ്ട ഉപദേശങ്ങൾ ആശാൻ ഇക്കാലത്തും മുടങ്ങാതെ ചെയ്തുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരുന്നു.

ഇങ്ങനെ ഏകദേശം മൂന്നു സംവത്സരക്കാലത്തോളം ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും ഇടയ്ക്കാട്ട് സുഖമായിതാമസിച്ചു. മൂന്നാം സംവത്സരത്തിൽ ഏകദേശം മഞ്ഞുകാലം സമീപിച്ചു. ആശാനു നല്ല സുഖമില്ലാതായി. സുഖക്കേട് ക്ഷീണവും അഗ്നിക്കുറവും മാത്രമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ഇതിനു കീഴിൽ ഒരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. വയസ്സും അറുപതോളമായി. ശരീരത്തിനു ക്ഷീണം ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചുവന്നു. എങ്കിലും തന്റെ സുഖക്കേടിന്റെ സ്വഭാവം പുറത്തറിയിക്കാതെ ആശാൻ കഴിച്ചുകൂട്ടി. നിത്യവൃത്തികൾക്കൊന്നിനും മുടക്കംവരുത്തിയില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, കഷ്ടിച്ചു ചിലജോലികളും ആശാൻ ചെയ്തുകൊണ്ടുതന്നെയിരുന്നു. ക്രമേണ ക്ഷീണം വർദ്ധിച്ചുതന്നെയാണ് വരു

ന്നതെന്നും തന്റെ അന്ത്യകാലം ഏതാണ്ട് സമീപിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും ആശാനു തോന്നി. അപ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു വലുതായ ഒരു സങ്കടംനേരിടും. അതിന് അവൾക്കുവേണ്ട ധൈര്യമുണ്ടാവുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു തനിയെ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടകാലമാവും. അതിന് അവളെ സന്നദ്ധയാക്കേണ്ടതു് എത്രയും ആവശ്യമാണ് എന്നു ആശാനോടു തോന്നി. ആശാന്റെ ദേഹസ്ഥിതി ഭാർഗ്ഗവിക്ക് ഏറക്കുറെ മനസ്സിലായി. അവൾക്കും ഏതോ ചില സംശയങ്ങൾ തോന്നി. വലിയ കുണ്ഠിതമായി. ഈയിടെ ഒരുദിവസം ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും ഒരുമിച്ചു പൂന്തോട്ടത്തിൽ നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവി ഒരു റോസാപ്പൂവിനെ ചെടിയിൽനിന്നു പറിക്കുവാനായിട്ടു തൊട്ടു. ആ പുഷ്പത്തെ തൊട്ടമാത്രയിൽ അതിന്റെ ഇതളുകളെല്ലാം ഉതിർന്നു അവളുടെ കയ്യിൽവീണു. ഇതു കണ്ടുകൊണ്ടുനിന്നിരുന്ന ആശാൻ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു:—

ആശാൻ:—ഇതുതന്നെയാണ് മനുഷ്യന്റെയും ഗതി. വസന്തകാലത്തു നല്ല മനോഹരമായും ആരോഗ്യത്തോടും ഇരിക്കും. ശരൽക്കാലത്താകട്ടെ ക്ഷീണിച്ചു ശോഭാരഹിതമായി തീരുന്നു. എങ്കിലും ഈശ്വരനിൽ ദൃഢവിശ്വാസമുള്ളവർക്ക് ഈ അവസ്ഥകളെല്ലാം അവരുടെ ദേഹത്തെ മാത്രമേ ബാധിക്കുന്നുള്ളു. അതും ഈ ലോകത്തിൽ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നകാലത്തോളമേയുള്ളു. സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തിയുണ്ടായാൽ പിന്നെ അവർക്ക് എന്നും യൌവനമാണല്ലോ. കുഞ്ഞേ! ഇതുകണ്ടു മനുഷ്യരുടെ സ്ഥിതിയെ നീ ധരിച്ചുകൊള്ളുക. ഞാൻ എന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ ശരൽക്കാലത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു. നിനക്കും ഒരുകാലത്ത് ഈ അവസ്ഥതന്നെ വന്നുചേരും.

ആയിടയ്ക്ക് ആശാന്റെ സംഭാഷണങ്ങളിലൊക്കെ ഒരു ഐഹികവിരക്തന്റെ വേദാന്തതത്വങ്ങളാണ് അന്തർഭവിച്ചിരുന്നതു്. ഇങ്ങനെയുള്ള സംഭാഷണങ്ങളുടെ മദ്ധ്യേ പലപ്പോഴും ആശാൻ ഭാർഗ്ഗവിയോട് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരുന്നു.

ആശാൻ:—മരണമെന്നുള്ളതു് എല്ലാവർക്കുമുള്ള ഒരു അവസ്ഥയാണ്. കുഞ്ഞേ! എന്റെകാലവും ഏതാണ്ടു അവസാനിക്കാറായി. ഞാൻ മരിച്ചുപോകുമ്പോൾ നീ സങ്കടപ്പെടരുതേ; വ്യസനിയ്ക്കുന്നതെന്തിന്? മരണമെന്നുള്ളതു് സ്വർഗ്ഗത്തേയ്ക്കുള്ള പടിവാതലാണ്.

ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്ക് ഈ വർത്തമാനം അളവില്ലാത്ത സങ്കടമുണ്ടാക്കി. എങ്കിലും അതു പുറത്തുകാണിക്കാതെ തന്നെ അവൾ ദിവസേനയുള്ള ഗൃഹകൃത്യങ്ങളെ നടത്തിവന്നു.

അദ്ധ്യായം ൧൧.

"മരണമൊരുവനും വരാത്തതല്ലെ-
ന്നറിക ഭവാനറിവുള്ള ചാതുര്യമേ!"

ആക്കൊല്ലത്തിലെ മഴ വളരെ ഘോരമായിരുന്നു. തണുപ്പും കൊടുങ്കാറ്റും ജനങ്ങൾക്കു വളരെ ദുസ്സഹമായിരുന്നു. ആശാന്റെ സുഖക്കേടു കുറെ കലശലായി. ഒരു വൈദ്യനെ വരുത്തി കാണിച്ചാൽ കൊള്ളാമായിരുന്നുവെന്നു ഭാർഗ്ഗവി ആഗ്രഹിച്ചു. കിട്ടു അമ്മാച്ചൻ ആ പെരുമഴയിൽ കുന്നും കാടും കടന്നു കുറെ ദൂരത്തുള്ള ഒരു വൈദ്യനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു് ആശാനെ കാണിച്ചു.

വൈദ്യൻ വന്നു കണ്ടു പരിശോധിച്ചു. ചില മരുന്നുകൾ നിശ്ചയിച്ചു. വൈദ്യൻ മടങ്ങി പോകുന്നതിനായി തിരിച്ചപ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവി വൈദ്യന്റെ പുറകേ പടിക്കൽ വരെ ചെന്നു് അപായകരമായ സുഖക്കേടു വല്ലതുമുണ്ടോ എന്നു ചോദിച്ചു. ഉടനെ പരിഭ്രമിക്കത്തക്കവണ്ണമൊന്നുമില്ലെന്നും, എന്നാൽ ക്രമേണ രോഗം ക്ഷയത്തിൽ ചെന്നു കലാശിച്ചേക്കാമെന്നും, രോഗി വൃദ്ധനാകകൊണ്ടു പ്രത്യേകം സൂക്ഷിക്കേണ്ടതാണെന്നും, വൈദ്യൻ പറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ രോഗം വൈഷമ്യമായിരിക്കുമോയെന്നു ഭാർഗ്ഗവിക്കു വലുതായ സംശയമുണ്ടായി. അവളുടെ ഹൃദയം വ്യസനംകൊണ്ടു വിങ്ങി. രണ്ടു മൂന്നു തുള്ളി കണ്ണുനീർ കവിൾത്തടങ്ങളിൽ അവൾ അറിയാതെ ചിന്തി. എങ്കിലും അവൾ പരസ്യമായി കരയാതെ കഴിയുന്നിടത്തോളം ദുഃഖത്തെ അടക്കി. എന്തെന്നാൽ തന്റെ ദുഃഖം ആശാനെ മനസ്സിലാക്കരുതെന്നു് അവൾ കരുതി. രോഗത്തിൽ കിടക്കുന്ന പിതാവിനു് ഈ വിധത്തിലുള്ള ദുഃഖം കൂടി ഉണ്ടാകാതിരിക്കണമെന്നായിരുന്നു അവളുടെ വിചാരം. വൈദ്യനെ യാത്രയയച്ചിട്ടു്, യാതൊരു ഭാവഭേദവും കൂടാതെ ഭാർഗ്ഗവി ആശാൻ കിടന്നിരുന്ന മുറിക്കകത്തേയ്ക്കു തിരിച്ചുചെന്നു.

ആശാന്റെ ശുശ്രൂഷയിൽ ഭാർഗ്ഗവി അത്യധികം ജാഗ്രതയോടു കൂടിയാണിരുന്നതു്. വൈദ്യന്റെ വിധിപ്രകാരമുള്ള മരുന്നുകളെല്ലാം അതതു സമയത്തു തയ്യാർചെയ്തു കൊടുക്കുന്ന കൃത്യത്തിൽ അവൾ യാതൊരു വിഴ്ചയും വരുത്തിയില്ല. ആശാ

ന്റെ കിടക്ക, അതിൽ വിരിച്ചിരുന്ന വസ്ത്രങ്ങൾ, തലേണകൾ, ഇവയൊക്കെ ശുദ്ധ്യം വൃത്തിയായി വച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഈ വക ഓരോ കൃത്യങ്ങളും താൻതന്നെ നിർവഹിച്ചിരുന്നു എങ്കിലും ആശാൻ വിളിക്കുമ്പോഴൊക്കെ അടുത്തു ചെന്നു വേണ്ടതു ചെയ്യുന്നതിനും ഭാർഗ്ഗവി എപ്പോഴും തയ്യാറായിരുന്നു. പലപ്പോഴും രാത്രിമുഴുവൻ ഭാർഗ്ഗവി ആശാന്റെ അടുക്കൽതന്നെയിരുന്നു ശുശ്രൂഷിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടുണ്ട്. ചിലപ്പോൾ കൃത്യമെല്ലാം കഴിഞ്ഞു സ്വല്പനേരമൊന്നു മയങ്ങുമ്പോൾകൂടിയും വല്ലതും കാര്യത്തിന് അവൾ ഉണരേണ്ടിയിരുന്നു. ആശാൻ ഒന്നു ചുമയ്ക്കുകയോ, ഞരങ്ങുകയോ ചെയ്താൽ ഭാർഗ്ഗവി ഉടനെ ഉണരും. ചിലപ്പോൾ സൌകര്യമുണ്ടെങ്കിൽ അവൾ രാമായണമെടുത്ത് ആശാന്റെ അരികിൽ ഇരുന്ന് ഉറക്കെ വായിച്ചുകേൾപ്പിക്കും. ഇതിനു പുറമേ ദിവസേന രണ്ടുനേരം ആശാന്റെ ദേഹസുഖത്തിനു വേണ്ടി അവൾ പ്രത്യേകമായി ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനയും നടത്തിവന്നു.

ഇങ്ങനെ സ്വല്പദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആശാന്റെ ദീനത്തിനു അല്പമൊരാശ്വാസമുണ്ടായി. എന്നാൽ അതു കേവലം താല്ക്കാലികമാണെന്നുള്ളതു പ്രത്യക്ഷമായിരുന്നു. ആശാൻ തന്നെ "ഇനി ഇങ്ങോട്ടേക്കില്ല" എന്നു തീർച്ചയാക്കി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും ആശാന്റെ മനസ്സിനു യാതൊരിളക്കവുമുണ്ടായില്ല. തന്റെ അന്ത്യകാലം സമീപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള വർത്തമാനം വളരെ ശാന്തമായ സ്വരത്തിലും ഭാവത്തിലും ആശാൻ ഭാർഗ്ഗവിയെ അറിയിച്ചു. ഇതിൽ പരിഭ്രമിക്കാനൊന്നുമില്ലെന്നും അങ്ങനെ സംഭവിക്കുമ്പോൾ അവൾ വളരെ ധീരതയോടുകൂടി മേലാൽ വേണ്ട കൃത്യങ്ങൾ നടത്തേണ്ടതാണെന്നും ആശാൻ അവളോടുപദേശിച്ചു. എങ്കിലും സാധുവായ ഭാർഗ്ഗവിക്ക് ഈ വർത്തമാനം അത്യന്തം ദുസ്സഹമായിട്ടാണിരുന്നത്. അവൾ തന്റെ ദുഃഖത്തെ കഴിയുന്നിടത്തോളം അടക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും ചിലപ്പോൾ നിവൃത്തിയില്ലാതായിപ്പോയിരുന്നു. ഒരവസരത്തിൽ ആശാൻ തന്റെ ആസന്നമരണാവസ്ഥയെക്കുറിച്ചു ഭാർഗ്ഗവിയോടു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അവൾ ആശാനോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ഭാർഗ്ഗവി:—അച്ഛാ! അച്ഛൻ എന്നോട് ഈ വർത്തമാനം പറയാതിരിക്കണേ! ആ കാര്യം എനിക്കു വിചാരിക്കാൻപോലും വയ്യാ. അച്ഛൻ മരിച്ചുപോയാൽ പിന്നെയെന്റെ കഥയെന്താണ്? എനിക്കുപിന്നെ ലോകത്തിൽ ആരുമില്ലല്ലോ. ഞാൻ ഏ

കാകിനിയായി കാലംകഴിച്ചുകൂട്ടണമല്ലോ.

ആശാൻ:—മകനേ! നീ ഇങ്ങനെ മനസ്താപപ്പെടരുതു്. അറിവില്ലാത്തവരെപ്പോലെ ഈ വിഷയത്തിൽ നീ ദുഃഖിക്കുന്നതു യോഗ്യതയല്ല. പിന്നെ നിന്റെ കാൎയ്യത്തിനു് എല്ലാറ്റിനും സഹായമായി ഈശ്വരനുണ്ടു്. ആരുമില്ലാത്തവൎക്കു അവൻ ദൈവംതന്നെ. ഈശ്വരനെ ഭജിക്കുന്നവരുടെ കാൎയ്യങ്ങളൊക്കെ ഈശ്വരൻതന്നെ നോക്കിക്കൊള്ളും. "തേഷാംനിത്യാഭിയുക്താനാം യോഗക്ഷേമം വഹാമ്യഹം" എന്നല്ലേ ഭഗവാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. നിന്റെ ലൌകികകാൎയ്യങ്ങളെപ്പറ്റി എനിക്കു യാതൊരു വിചാരവുമില്ല. പ്രപഞ്ചപിതാവായ ദൈവം നിനക്കു വേണ്ടതു തന്നുകൊള്ളും. പക്ഷേ അധൎമ്മത്തിൽമാത്രം ഒരിക്കലും ബുദ്ധി പോകരുതു്. ഈ കാൎയ്യത്തിൽ നല്ലവണ്ണം ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടാൽ എല്ലാം നേരെയാവും. നിന്നെ ഇത്രനാളും വളരെ സൂക്ഷിച്ചാണ ഞാൻ വളൎത്തിട്ടുള്ളതു്. ഈ ലോകത്തുള്ള ദോഷകരങ്ങളായ ദുൎമ്മാൎഗ്ഗങ്ങളിലൊന്നും നിന്റെ ബുദ്ധി പോകാൻ ഞാൻ അനുവദിച്ചിട്ടില്ല. ഞാൻ ഇല്ലാതാകുന്നകാലത്തു നിനക്കു അന്യന്മാരുമായി സംസൎഗ്ഗംചെയ്യേണ്ടിവരും. ചില സംഗതികളും നിന്റെ ബുദ്ധിക്കു അഗോചരത്തിലും നിശ്ചയമായേക്കാം. ദുഷ്ടന്മാരാണെന്നു അറിവുകിട്ടിയാൽ അവരോടുകൂടി നീ ഒരിക്കലും സംസൎഗ്ഗംചെയ്യരുതു്. എന്നാൽ സജ്ജനങ്ങളുടെ വേഷം ധരിച്ചിട്ടുള്ള ദുഷ്ടന്മാർ ഈലോകത്തു ധാരാളമുണ്ടു്. അവരുടെ ചതിയിൽപെട്ടുപോകാൻ വളരെ എളുപ്പമാണു്. എല്ലാക്കാൎയ്യവും ദൈവത്തെ മുൻനിറുത്തിയാണ ചെയ്യേണ്ടതു്. എന്നാൽ ഈശ്വരകാരുണ്യംകൊണ്ടു നല്ലവഴി നിനക്കുതന്നെ തോന്നിക്കൊള്ളും. യാതൊരു വ്യവഹാരങ്ങളെക്കൊണ്ടും നിന്റെ ദൈവഭക്തിക്കു അണുമാത്രവും കുറവുവന്നുപോകരുതു്. ഈ വിഷയത്തിൽമാത്രം അലസത നിനക്കു ലവലേശം ഉണ്ടാകാതിരിക്കണം. ലൌകികവിഷയങ്ങളിലുള്ള മോഹംകൊണ്ടോ മറ്റുസുഖാനുഭോഗങ്ങളിലുള്ള ആസക്തികൊണ്ടോ ഈശ്വരപ്രാൎത്ഥനയ്ക്കു യാതൊരു കുറവും വരുത്തരുതു്. നീ ഈ വിധത്തിൽ നിന്റെ ജീവിതത്തെ നയിക്കുമെങ്കിൽ നിനക്കു യാതൊരു ദോഷവുമുണ്ടാകയില്ല. നിനക്കു യാതൊന്നിനെയും ഭയപ്പെടേണ്ട ആവശ്യവുമില്ല. എന്റെ ജീവചരിത്രത്തെത്തന്നെ നീ ഓൎത്തുനോക്കുക. എനിക്കു ഇത്ര സന്തുഷ്ടിയോടുകൂടി എന്റെ വൃദ്ധകാലത്തെ ഈ അന്ത്യദശയിൽ സുഖിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നു. എല്ലാപ്പോഴും ഘട്ടങ്ങളിൽ ഈശ്വരകാരുണ്യംകൊണ്ടു ഞാൻ അനുഗ്രഹീ

നനായിട്ടുണ്ട്. എന്റെ ദൃഢമായ ഈശ്വരഭക്തി എന്നെ ഒട്ടെല്ലാം വിധത്തിൽ സഹായിച്ചു. ഞാൻ ഒരു കാലത്തു വളരെ സുഖവും അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ശ്രീമംഗലത്തെ പ്രഭുകുമാരന്റെ സേവകനായിരുന്ന കാലത്തു് എനിക്കു അലഭ്യങ്ങളായ സുഖങ്ങളാം യാതൊന്നും തന്നെയില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇതിന്റെയൊക്കെ നിസ്സാരതയേയും ഞാൻ നല്ലവണ്ണം മനസ്സിലാക്കീട്ടുണ്ട്. ഇരവിപുരത്തെ നമ്മുടെ പണ്ടത്തെ വീട്ടിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്തു പതിവായി രാവിലെ ഞാൻ ഈശ്വരപ്രാർത്ഥന ചെയ്തിരുന്ന അവസരങ്ങളിൽ ചിലപ്പോൾ ഒരു മണിക്കൂർ നേരംകൊണ്ട് അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള ബ്രഹ്മാനന്ദം മറ്റൊന്നുകൊണ്ടും എനിക്കുണ്ടായിട്ടില്ല. ആത്മജ്ഞാനവും ഈശ്വരഭക്തിയും കൊണ്ടു നമ്മുടെ മനസ്സിനുണ്ടാകുന്നതുപോലെയുള്ള ആനന്ദം ഈ ലോകത്തിൽ മറ്റൊന്നുകൊണ്ടും ലഭിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ സങ്കടങ്ങളും ധാരാളം അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിന്റെ അമ്മ മരിച്ചുപോയതുപോലെയുള്ള മനസ്താപം എനിക്കൊരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ആ സംഭവം എന്റെ ഹൃദയനാളങ്ങളെ ഭേദിച്ചുകളഞ്ഞു. ഞാൻ കേവലം തന്റേടമില്ലാത്ത നിലയിലായി. എന്നെക്കൊണ്ടു് ഇനിമേൽ യാതൊന്നിനും കൊള്ളുകയില്ലെന്നുതന്നെ എനിക്കു തോന്നി. എങ്കിലും കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഈശ്വരൻ എന്റെ മനസ്സിനു സമാധാനമുണ്ടാക്കി. ഈ അനുഭവംകൊണ്ട് എന്റെ ബുദ്ധിക്കു് ഒരു ഗുണകരമായ ഭേദമാണു് അന്നു വന്നുചേർന്നതു്. ലൌകികങ്ങളായ വിഷയങ്ങളിൽ അത്രവളരെ ഭ്രമിക്കരുതെന്നുള്ള ഒരു പാഠം ഞാൻ അന്നു പഠിച്ചു. ആദ്ധ്യാത്മികജ്ഞാനത്തിൽ എന്റെ ബുദ്ധി ഒന്നുകൂടി ഉന്മേഷത്തോടെ പ്രവർത്തിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഇതു് എനിക്കു് വളരെ വലുതായ ഒരനുഗ്രഹമായിത്തീർന്നു. ദൈവാനുഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ ദോഷം ഗുണകാരണമായിട്ടുതന്നെ തീരുന്നു. ഞാൻ വഴിയാത്രകൊണ്ടു ക്ഷീണിച്ചു മൃതപ്രായനായി വഴിയിൽ വീണ കഥ നീ കേട്ടിട്ടില്ലേ? ആ സംഭവമല്ലേ ഈ കഴിഞ്ഞ മൂന്നുകൊല്ലങ്ങളിൽ നമുക്കുണ്ടായിരുന്ന സൌഭാഗ്യത്തിനു കാരണം. അങ്ങനെ സംഭവിച്ചില്ലായിരുന്നെങ്കിൽ ഈ നല്ല ആളുകളുമായുള്ള പരിചയം നമുക്കു ലഭിക്കുമായിരുന്നോ; അവരുടെ കാരുണ്യമല്ലേ നമുക്കു് ഈ ഇടയ്ക്കുണ്ടായ ഐശ്വര്യത്തിനൊക്കെ കാരണം. ഇതിനു മുമ്പു വേറൊരാപത്തുണ്ടായതു് നിനക്കു മോഹനക്കാരമേനോൻ പിടിച്ചു നിന്നെ തടവിലാക്കിയതായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ സംഭവിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു എന്നിരിക്കട്ടെ. കമലമ്മക്കൊച്ചു

മയും നാംകരനാം നിന്നെക്കുറിച്ചു സ്നേഹം വൎദ്ധിച്ചുവരുമായിരുന്നു. അപ്പോഴും നീ അവിടത്തെ ഒരു സേവകാരിയുടെ നിലയിൽ എന്തെല്ലാം അധൎമ്മങ്ങളും പ്രവൎത്തിക്കുന്നതിനു പ്രേരിതയായേനെ? നിന്റെ അപ്പനായാകൊണ്ടു ഒരുവേള എത്രസാധുക്കൾക്കു നീ സങ്കടമുണ്ടാക്കിയിരുന്നേനെ? പരിശുദ്ധമായ നിന്റെ സ്വഭാവം എത്രതൃപ്പാംവിധത്തിൽ ദൂഷിക്കുമായിരുന്നു. ഇതിനൊന്നും സംഗതിയാകാഞ്ഞതു് മുൻപറഞ്ഞ ഒരു സംഭവംകൊണ്ടല്ലേ? അതുകൊണ്ടു് ആ സംഭവവും നമ്മുടെ ഗുണത്തിനുവേണ്ടിത്തന്നെ തീൎന്നുവെന്നു് ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടില്ലേ? എന്റെ കുഞ്ഞേ; എന്റെ മരണത്തെക്കുറിച്ചു് നീ ഇപ്പോഴും അത്യന്തം പരിഭ്രമിക്കുന്നു. നിനക്കിപ്പോഴും വിചാരിക്കാൻ കൂടി വയ്യാത്തവിധത്തിൽ അതത്ര ഭയങ്കരമായി തോന്നുന്നു. എങ്കിലും ഞാൻ മുമ്പുവിവരിച്ചിട്ടുള്ള ആപത്തുകൾ ഓരോന്നും ഈശ്വരകാരുണ്യംകൊണ്ടു നീങ്ങി എങ്ങനെ ശുഭമായി പൎയ്യവസാനിച്ചുവോ, അതുപോലെ നിനക്കു നേരിടാനിടയാകുന്ന ഈ സങ്കടത്തിലും സമാധാനവും മേലിൽ ശ്രേയസ്സും ലഭിക്കുമെന്നു നീ ധൈൎയ്യമായി വിചാരിച്ചുകൊള്ളുക. നിനക്കു് ഇതിപ്പോഴും അത്ര ബോധിക്കയില്ലായിരിക്കാം. പക്ഷേ സൂക്ഷ്മാലോചനചെയ്തു നോക്കുകയാണെങ്കിൽ മരണം എത്രയോ നിസ്സാരമായ ഒരു സംഭവമാണെന്നു നമുക്കു ബോധമാകുന്നതാണു്. ശരിയായ ആത്മജ്ഞാനം സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള ഒരുവനു് മരണത്തെക്കുറിച്ചു യാതൊരു ഭയവുമുണ്ടാകുന്നില്ല. ഈ ലൗകികജീവിതത്തിൽനിന്നു നമുക്കുണ്ടാകുന്ന ഒരു മാറ്റം മാത്രമാണു് മരണം. ഇവിടെ അനുഭവിക്കുന്ന സംസാരദുഃഖങ്ങളിൽനിന്നും ഒരു മോചനമാണു് അതു്. അങ്ങനെ മോക്ഷംകിട്ടാനുള്ള ഭാഗ്യം ഒരുവേള എനിക്കു് ഇനി അധികം താമസിക്കാതെ ലഭിച്ചേക്കാം. അങ്ങനെയാകുമ്പോഴും എനിക്കതു സുഖമായി. ഈ പരമപദം എനിക്കു ലഭിക്കുന്നതുകൊണ്ടു നിനക്കു സങ്കടമുണ്ടോ. ഒരിക്കലും നീ ഇക്കാൎയ്യത്തിൽ സങ്കടപ്പെടരുതു്. ഞാൻ ഇനിയും ഈ ലോകത്തിൽ കിടന്നു് ഇങ്ങനെ പ്രപഞ്ചദുഃഖം അനുഭവിക്കേണമെന്നാണോ നിന്റെ ആഗ്രഹം. നിനക്കും എന്നെപ്പോലെ ഒരിക്കൽ ഈ മോക്ഷം ഉണ്ടാകും. പക്ഷേ എനിക്കല്പംകൂടെ മുമ്പേ സ്വൎഗ്ഗപ്രാപ്തിയുണ്ടാകുന്നുവെന്നേയുള്ളു. ഒരുകാലത്തു സ്വൎഗ്ഗത്തിൽ നമുക്കെല്ലാപേൎക്കും ഒരുമിച്ചുചേരാമല്ലോ." ഇങ്ങനെ ആശാൻ ഓരോ തത്വോപദേശങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു മനോധൈൎയ്യമുണ്ടാകുവാൻ ശ്രമിച്ചു.

എങ്കിലും ആശാന്റെ മരണത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതായ ഓ

ശോ വാക്കുകളും ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ഹൃദയമർമ്മങ്ങളെ ഭേദിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെയായിരുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൧൨.

"എന്നാമിന്നിത്തമസ്സററിവതിരിയെ
റരാത്തുള്ളൊരാനിത്യധാമം
തന്നിൽസദ്ബ്രഹ്മചിന്താശമിതദുരിതനായ്
ഞാനിതാപോയിടുന്നേൻ."

ആശാന്റെ ദീനം വീണ്ടും വർദ്ധിച്ചു. ക്രമേണ ക്ഷീണം കലശലായി. ദീനം വൈഷമ്യമുള്ള നിലയിലാണെന്നു തീർച്ചയായപ്പോൾ മരണശയ്യയിൽ ചെയ്യേണ്ട സൽകർമ്മങ്ങളെല്ലാം നടത്തണമെന്നു ഭാർഗ്ഗവി തീർച്ചയാക്കി. സമീപത്തുണ്ടായിരുന്ന ഗ്രാമത്തിലേയ്ക്കു് ഒരാളയച്ചു ഒരു പുരോഹിതബ്രാഹ്മണനെ വരുത്തി. ഈ ശാസ്ത്രികളുടെ ഉപദേശപ്രകാരം യാത്രാദാനം കഴിക്കുന്നതിനും സഹസ്രനാമജപത്തിനും വേണ്ട ഏർപ്പാടുചെയ്തു. ഈ കാര്യങ്ങളിലൊക്കെ വീട്ടുകാരനായ കിട്ടു അമ്മാച്ചന്റേയും മററുള്ള സമീപസ്ഥന്മാരുടേയും സഹായം ഭാർഗ്ഗവിക്കുണ്ടായിരുന്നു. അവർ എന്തു ചെയ്യുന്നതിനും സന്നദ്ധന്മാരായിരുന്നു.

യാത്രാദാനവും സഹസ്രനാമജപവും വിധിയാംവണ്ണം നടന്നു. കിട്ടു അമ്മാച്ചനും ആനന്ദപ്പിള്ളയും എപ്പോഴും ആശാന്റെ അരികിൽ തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെ എല്ലാവിധത്തിലും സഹായിച്ചതു് ഇവർ തന്നെയായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവി ചിലപ്പോൾ അധികം മനസ്താപപ്പെട്ടപ്പോൾ സമാധാനം പറയുന്നതിനും ഇവർ തന്നെ. കിട്ടു അമ്മാച്ചൻ പലപ്പോഴും ഭാർഗ്ഗവിയെ ഇങ്ങനെയാണു് സമാധാനപ്പെടുത്തിയിരുന്നതു്. "എന്റെ പൊന്നേ! നീ എന്തിനിങ്ങനെ മനസ്താപപ്പെടുന്നു. നിനക്കെന്തിനും ഞങ്ങളില്ലയോ? നിന്റെ അച്ഛനെപ്പോലെ തന്നെ ഞാൻ. നിന്റെ അമ്മ ആനന്ദം തന്നെ. പിന്നെ എന്തിനാണു് നീ വ്യസനിക്കുന്നതു്. നീ എന്നും ഞങ്ങടെ കുഞ്ഞായിരുന്നാൽ മതി. നിന്റെ അച്ഛൻ മരിച്ചുപോയാലും നിനക്കൊ

നിന്നും സങ്കടമുണ്ടാവില്ല." ഈ സാന്ത്വനവചനങ്ങൾ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ സങ്കടാവസ്ഥയിൽ അവൾക്ക് അസാമാന്യമായ ധൈര്യത്തെ നൽകി.

ദാനം മുതലായ സൽക്കർമ്മങ്ങൾ നടന്ന ദിവസം രാത്രിയിൽ ആശാൻ ഒരുമാതിരി സുഖനിദ്രയെന്നപോലെ കിടക്കുകയായിരുന്നു. അരികിൽ ഒരു മങ്ങിയ വെളിച്ചം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഭാർഗ്ഗവി ക്ഷീണംകൊണ്ട് ആശാന്റെ കിടക്കയ്ക്കു താഴെ ഒരു പുൽപ്പായിൽ കിടക്കുകയായിരുന്നു. നേരം മണി എട്ടരയായിരിക്കും. അന്ന് വെളുത്തപക്ഷത്തു് ഏകാദശിയായിരുന്നതുകൊണ്ട് നല്ല ചന്ദ്രികയുണ്ടായിരുന്നു. നിലാവിന്റെ വെളിച്ചം മുറിക്കകത്തുകൂടി കുറേശ്ശ വ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവി ചന്ദ്രികകൊണ്ടു ശോഭനമായ നടുമുറ്റത്തേയ്ക്കു നോക്കി എന്തോ ആലോചിച്ചുകൊണ്ടു കിടന്നിരുന്നു. കിട്ടുആമാച്ചുനും ആനന്ദപ്പിള്ളയും അതുവരെ ആശാന്റെ അരികിൽ ഇരുന്നു് ഉടനെ പോയി ഊണുകഴിച്ചു വരാമെന്നു പറഞ്ഞു പോയിരിക്കയാണ്. ആശാൻ സുഖനിദ്രയിൽനിന്നു് എന്നപോലെ ഞെട്ടി ഉണർന്നു് "ഭാർഗ്ഗവീ! ഭാഗവതം എടുത്തു് അതിലെ "ധ്യാനരൂപനിരൂപണം." ഒന്നുകൂടെ വായിക്കൂ". ഉടനെ ഭാർഗ്ഗവി വിളക്ക ചുണ്ടി അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന ഭാഗവതപുസ്തകമെടുത്തു് ആശാൻ പറഞ്ഞ ഭാഗം വായിച്ചു കേൾപ്പിച്ചു. "എന്റെ തല ഒന്നു പൊക്കി വച്ചിട്ടു് ആ പുസ്തകം ഇങ്ങെടുത്താ." എന്നു ആശാൻ പറഞ്ഞു. ഭാർഗ്ഗവി ആശാനെ താങ്ങിയെടുത്തു് ചാവട്ടയിൽ ചാരിയിരുത്തി ഭാഗവതം കയ്യിൽ കൊടുത്തു. അതിൽ "ഇവണ്ണം മഹാരൂപം പുരുഷൻ ചിന്തിച്ചീടിൽ ബ്രഹ്മമാം മഹാരൂപം തന്നുള്ളിൽ തോന്നി ബ്രഹ്മം തന്നിലെ വച്ചുപ്പെട്ടു നിർമ്മല മുക്തിപദം" എന്നിത്രയും അവ്യക്തവർണ്ണങ്ങളായി വായിച്ചവസാനിപ്പിച്ചു. "മക്കളേ! ഞാൻ യാത്രയായി. ഈശ്വരനെ വഴിയാംവണ്ണം ഭജിച്ചുകൊൾക. ദൈവം നിന്നെ രക്ഷിക്കും" എന്നിത്രയും പറഞ്ഞു നിറുത്തുന്നതിനു മുമ്പിൽ ആശാന്റെ നാവു കഴിഞ്ഞുപോയി. നയനങ്ങളടഞ്ഞു. ഭാഗവതപുസ്തകം ആശാന്റെ കയ്യിൽ മുറുകെ പിടിച്ചിരുന്നു. ആശാന്റെ ആത്മാവു് "പ്രപഞ്ചത്തിരയ്ക്കുള്ളിൽ" മറഞ്ഞു.

ആശാൻ മരിച്ചു കഴിഞ്ഞുവെന്നു ഭാർഗ്ഗവിക്കുടനെ മനസ്സിലായില്ല. ക്ഷീണം കൊണ്ടുള്ള മോഹാലസ്യമായിരിക്കാമെന്നാണ് അവൾ വിചാരിച്ചതു്. പക്ഷേ അവൾ ആശാ

ന്റെ തല വീണ്ടും ഉയൎത്തുവാൻ ശ്രമിച്ചപ്പോളാണു് അവൾക്കു വാസ്തവം മനസ്സിലായതു്. ഉടനെ കിട്ടുഅമ്മാമച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയും അവിടെ എത്തി. കിട്ടുഅമ്മാമച്ചൻ വേഗത്തിൽ കട്ടിലിനരികെ ചെന്നു് ആശാന്റെ മൃതശരീരത്തെ ഒരു പുതപ്പു കൊണ്ടു മൂടി. ആനന്തപ്പിള്ള ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ അരികിൽ എത്തി സമാധാനം പറയുവാനും തുടങ്ങി. ഇതൊന്നും ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ശ്രദ്ധയിൽ പെട്ടില്ല. ഭാൎഗ്ഗവി ആശാന്റെ മൃതശരീരത്തെ വിട്ടുമാറിയില്ല. അല്പനേരം ആ ശരീരത്തെ തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നതിനിടയ്ക്കു് ഭാൎഗ്ഗവി മോഹാലസ്യം കൊണ്ടു നിലത്തു വീഴുവാൻ ഭാവിച്ചു. ആനന്തപ്പിള്ള അവളെ താങ്ങിയെടുത്തു് അടുത്ത മുറിയിൽ കൊണ്ടുപോയി കിടത്തി അരികേയിരുന്നു.

കിട്ടുഅമ്മാമച്ചന്റെ ഉത്സാഹം കൊണ്ടു് ശവദാഹംമുതലായതു വഴിപോലെ നടത്തി. ഭാൎഗ്ഗവിയെക്കൊണ്ടു വേണ്ട കൎമ്മങ്ങളും എല്ലാം ചെയ്യിച്ചു. സഞ്ചയനം മുതലായി മരണം സംബന്ധിച്ച പടങ്ങുകളെല്ലാം കിട്ടു അമ്മാമച്ചൻ മുറപോലെ നടത്തി. ആശാൻ മരിച്ച ദിവസം മുതൽ ഭാൎഗ്ഗവിയെ കിട്ടുഅമ്മാമച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയും അവരുടെ കൂടെ താമസിപ്പിച്ചു. ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു് സമാധാനത്തിനു വേണ്ടി തങ്ങളെക്കൊണ്ടു് കഴിയുന്നതെല്ലാം ഇവർ ചെയ്തു. അവരുടെ സ്വന്തകുട്ടിയെപ്പോലെ അവളെ അവർ പരിപാലിച്ചു. എങ്കിലും ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു് അച്ഛന്റെ സ്മരണയുണ്ടാകുമ്പോളൊക്കെ അവൾ ആശാനെ ദഹിപ്പിച്ച സ്ഥലത്തു ചെന്നു് വളരെ നേരം അവിടെയിരിയ്ക്കുക പതിവായിരുന്നു. ആശാന്റെ അസ്ഥി സ്ഥാപിച്ചിരുന്ന സ്ഥലത്തിനെ വൃത്തിയാക്കി പതിവായിട്ടു് സന്ധ്യയ്ക്കു് അവിടെ വിളക്കു കൊളുത്തുന്നതു് ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ കൃത്യങ്ങളിൽ ഒന്നായിരുന്നു. അവിടെ ചെറുതായിട്ടു് ഒരു തിട്ട ഭാൎഗ്ഗവി തന്നെ മണ്ണുകൊണ്ടുണ്ടാക്കി അതിൽ വിളക്കു വയ്ക്കുന്നതിനു് വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങളും ചെയ്തിരുന്നു. ആ തിട്ടയ്ക്കരികെ ചെന്നു നില്ക്കുന്നതു് അവൾക്കു് അത്യന്തം സമാധാനകരമായ ഒരു കൃത്യമായിരുന്നു. സ്വല്പമെങ്കിലും സൌകൎയ്യമുണ്ടായാൽ അവൾ അവിടെ എത്തും. പതിവായിട്ടുള്ള അവളുടെ നാമജപവും ഈശ്വരപ്രാൎത്ഥനയും നടത്തിയിരുന്നതു് ഒരേ സ്ഥലത്തുവച്ചാണു്. ഇങ്ങനെ അവളുടെ അച്ഛന്റെ അസ്ഥിയിരിയ്ക്കുന്ന സ്ഥലത്തെ ഒരു ദേവാലയത്തിന്റെ നിലയിൽ അവൾ വിചാരിച്ചു് ആരാധിച്ചുപോന്നു. കിട്ടുഅമ്മാമച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയും ഇതിനെ വളരെ സന്തോഷത്തോടു

കേരളസാഹിത്യ
അക്കാദമി

ക്കൂടി അനുവദിക്കയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ ഭാർഗ്ഗവി ഇഞ്ചക്കാട്ടു വീട്ടിൽ സ്ഥിരതാമസമായി.

ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ആവിർഭാവത്തിൽ ആനന്ദപ്പിള്ളയുടെ വീട്ടുകാര്യങ്ങൾ ഒന്നുകൂടി മോടിപിടിച്ചു. ആനന്ദപ്പിള്ളയുടേയും കിട്ടു അമ്മാച്ചന്റേയും സ്വന്തമകളുടെ സ്ഥാനം ഭാർഗ്ഗവിക്കു കിട്ടി. ഭാർഗ്ഗവിക്കും തന്റെ പുതിയ ജീവിതത്തിൽ ഒട്ടും അതൃപ്തി ഉണ്ടായില്ല.

എങ്കിലും ചില സ്മരണകൾ ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ഉത്സാഹം തീരെ നശിക്കും. ആശാനോടുള്ളതുപോലെ സ്വാതന്ത്ര്യം അവൾക്ക് ഇപ്പോൾ ആരോടും ലഭിച്ചില്ല. ആശാനെപ്പോലെ രസകരമായ കഥകൾകൊണ്ടും സല്ലാപങ്ങൾകൊണ്ടും അവളെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നതിന് ഇപ്പോൾ ആരും ഇല്ലായിരുന്നു. ആശാന്റെ ശുശ്രൂഷയ്ക്കുവേണ്ടി വേലചെയ്തിരുന്നതുപോലെയുള്ള ഉത്സാഹം ഇപ്പോൾ വീട്ടുകാര്യങ്ങളിലും മറ്റൊരു കൃത്യത്തിലും അവൾക്കുണ്ടായില്ല. അവളുടെ അച്ഛനെ ഓർക്കുമ്പോൾ ഈ ഭൂലോകം മുഴുവൻ അവൾക്കു ശൂന്യമായിട്ടുതോന്നി. ഈ വിധത്തിൽ ആശാന്റെ മരണശേഷം ഏകദേശം ഒരെട്ടു മാസക്കാലം ഭാർഗ്ഗവി ഇഞ്ചക്കാട്ടു കഴിച്ചുകൂട്ടി.

അദ്ധ്യായം ൧൩

“ദുഃഖമെന്തൊരു മൂർഖന്റെ
മുഖംനോക്കീട്ടു ജീവനം?”

ഇക്കാലത്ത് ഇഞ്ചക്കാട്ടുഭവനത്തിലെ സ്ഥിതിയിൽ ചില ഭേദഗതികളുണ്ടായി. തിരുവനന്തപുരത്തുപോയി പഠിച്ചുതാമസിച്ചിരുന്ന കിട്ടു അമ്മാച്ചന്റെ മകൻ ശ്രീധരകുമാരൻ ഇയ്യിടയ്ക്കു പഠിപ്പുമതിയാക്കി. തിരുവനന്തപുരത്ത് അയാൾ താമസിച്ചിരുന്ന ഭവനത്തിൽനിന്നുതന്നെ ഒരു സ്ത്രീയെ വിവാഹം ചെയ്തു. ഈ കുടുംബം സമ്പത്തുകൊണ്ടും ആഭിജാത്യംകൊണ്ടും വളരെ പ്രബലമായ ഒന്നായിരുന്നു. അവിടത്തെ ഏകസ്ത്രീസ

ന്താനമായ രുഗ്മിണിയമ്മയെയാണ് ശ്രീധരകുമാരൻ വിവാഹം ചെയ്തതു്. അതുകൊണ്ട് ശ്രീധരകുമാരന് ഭാൎയ്യവീട്ടുകാരിൽ നിന്ന് ദ്രവ്യസഹായം ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നു. അഭിനവമായ ഈ ബന്ധുത്വംകൊണ്ട് തനിയ്ക്കു വളരെ മേന്മയുണ്ടായിയെന്നു ശ്രീധരകുമാരൻ ഭാവിക്കയും ചെയ്തു. ശ്രീധരകുമാരന് ഈ വിവാഹത്തിലുണ്ടായിരുന്ന അഭിനിവേശത്തിൽ കിട്ടുഅമ്മാച്ചന് ആദ്യംതന്നെ അത്ര നല്ലതൃപ്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും ആനന്തപ്പിള്ളയുടെയും ശ്രീധരന്റെയും നിർബന്ധംകൊണ്ടാണ് അമ്മാച്ചൻ ഇതിന് ഒരു വിധത്തിൽ അനുവാദം നൽകിയതു്. തന്നിൽ ഉയൎന്നവരോടുള്ള ചാൎച്ച് പലവിധത്തിലും ദോഷകരമാണെന്നു കിട്ടുഅമ്മാച്ചനു ബോദ്ധ്യമുണ്ടായിരുന്നു.

ശ്രീധരകുമാരന്റെ വിവാഹംകഴിഞ്ഞു് ഏകദേശം ഒരുമാസത്തോളമായി. ശ്രീധരകുമാരനും രുഗ്മിണിയമ്മയും മേലാൽ ഇങ്ങോട്ടുവന്നു താമസിക്കണമെന്ന് തീൎച്ചയാക്കി. കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയും ദമ്പതികളുടെ വരവിനെ അത്യന്തം കൌതുകത്തോടുകൂടെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കൃഷികാൎയ്യങ്ങളും പുത്രനേയും വീട്ടുകാൎയ്യങ്ങളും മരുമകളേയും ഏല്പിച്ച് വയസ്സുകാലത്തു് തങ്ങൾക്കു സുഖമായിരിക്കാമല്ലോ എന്നുള്ള സന്തോഷം അവൎക്കുണ്ടായി.

രുഗ്മിണിയമ്മ രൂപവതിയായ ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നുവെന്നു വരികിലും ശീലഗുണവും വിദ്യാഭ്യാസവുമുള്ളവളായിരുന്നില്ല. അതിലാളനയിൽ വളൎന്നുവന്നതുകൊണ്ടും വളരെ സമ്പത്തും ആഭിജാത്യവുമുള്ള കുടുംബത്തിലെ ഏകസന്താനമായിരുന്നതുകൊണ്ടും ലോകപരിചയം വളരെ കുറവായിരുന്നു. തന്നെ ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്നവൎക്കോ തന്റെ സേവയുള്ളവൎക്കോ വല്ലതും കൊടുക്കുന്നതല്ലാതെ മറ്റുവിധത്തിലുള്ള ദാതൃത്വശീലം അവരും അഭ്യസിച്ചിരുന്നില്ല. സാധുക്കളുടെനേൎക്ക് ആൎദ്രതയും ധൎമ്മബുദ്ധിയും ഇവൾക്കുണ്ടാവാൻ സംഗതിവന്നില്ല. സാധുക്കൾ എന്നൊരു വകക്കാർ ഉണ്ടോയെന്നും ഉണ്ടെങ്കിൽ അവർ എങ്ങനെയായിരുന്നു കാലക്ഷേപംചെയ്തിരുന്നതെന്നും ലോകത്തിലുള്ള പരിചയക്കുറവുകൊണ്ട് ഇവൾക്കു മനസ്സിലാകുവാൻ ഇതേവരെ സാധിച്ചിട്ടില്ല. മറ്റുവിധത്തിലുള്ള അറിവുസമ്പാദിക്കുന്നതിന് വിദ്യാഭ്യാസക്കുറവുകൊണ്ട് രുഗ്മിണിക്ക് ഇടവന്നില്ല. ഇങ്ങനെ കേവലം മൃഗപ്രായത്തിലാണ് രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ വളൎച്ച്. സമ്പത്സ

മൂഢിയുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഈവക ദോഷങ്ങളൊന്നും ആ സ്ത്രീയുടെ മററു് ഐഹികാവസ്ഥകളെ ബാധിച്ചില്ല.

ശുദ്ധനായ കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും സാധുവായ ആനന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കും ഉണ്ടായമാററത്തെയാണു് ഇനി വിവരിക്കേണ്ടതു്. ശ്രീധരകുമാരനും രുഗ്മിണിയമ്മയും ഇങ്ങോട്ടു വന്നശേഷം പ്രധാനഗൃഹത്തിൽ ഇവരുടെ താമസമായി. കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും ആനന്ദപ്പിള്ളയും ഭാർഗ്ഗവിയും പ്രത്യേകമുണ്ടായിരുന്ന ചെറിയ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മാറുകയും ചെയ്തു.

രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽതന്നെ ഭാർഗ്ഗവിയെ അത്ര പിടിച്ചില്ല. തന്റെ സമവയസ്കയായിരുന്ന ഭാർഗ്ഗവിയിൽ ഒരു സ്ത്രീസഹജമായ ഒരസൂയയാണു് രുഗ്മിണിക്കു തോന്നിയതു്. കാലക്രമേണ ആ വീട്ടിൽ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ താമസം രുഗ്മിണിക്കു രുചിക്കാതായി. ഇപ്പോഴും ഗൃഹനായികയുടെ പദവി രുഗ്മിണിക്കായിരുന്നുവല്ലോ. ഇങ്ങനെ വീണ്ടും ഒരു ഗൃഹപ്പകർച്ച ഭാർഗ്ഗവിക്കു വന്നുചേർന്നു.

ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു മാത്രമല്ല ഗൃഹപ്പിഴയുണ്ടായതു്. രുഗ്മിണിയമ്മയെ ഒന്നു കാണുന്നതിനു് അത്യൗത്സുക്യത്തോടു കൂടിയിരുന്ന കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും ആനന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കും അതുപോലെതന്നെ ദുഷ്കാലംവന്നു. ഭർത്താവിന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരെ അനുസരിക്കയും ബഹുമാനിക്കയും ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നുള്ള നല്ലബുദ്ധി രുഗ്മിണിക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവൾ ഇവരെ യാതൊരുവിധത്തിലും ശുശ്രൂഷിച്ചിരുന്നില്ലെന്നുമാത്രമല്ല, ചിലകാര്യങ്ങളിൽ ഉപദ്രവിക്കുകയുമാണു് ചെയ്തുവന്നതു്. തന്റെ ഭർത്താവുമായുള്ള പെരുമാററവും അത്ര തൃപ്തികരമായിരുന്നില്ല. ഭർത്താവിനെ അനുസരിച്ചു നടക്കയെന്നുള്ളതു് രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ ശീലമല്ലായിരുന്നു. അവൾക്കു് അഹിതമായിട്ടു് ശ്രീധരകുമാരൻ എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞാൽ അവൾ അതികഠിനമായി ശഠിക്കും. വളരെ സ്വത്തുള്ള കുടുംബത്തിലെ ഏകസന്താനമെന്നുള്ള അഹംഭാവം ഈ വിഷയത്തിലും അവളെ അത്യധികം ഗർവ്വിഷ്ഠയാക്കി. കിട്ടുഅമ്മാച്ചനോടും ആനന്ദപ്പിള്ളയോടും സ്വൈരമായി സ്വല്പനേരം സംസാരിപ്പാൻപോലും ഇവൾ ശ്രീധരകുമാരനെ അനുവദിച്ചില്ല. ഇങ്ങനെ വിവാഹംകൊണ്ടു് ഒരു വലിയ കുഴിയിലാണു് ശ്രീധരകുമാരൻ അകപ്പെട്ടതു്.

ഭാര്യാഗൃഹത്തിൽനിന്ന ദ്രവ്യംകൊണ്ടും മററു പലവിധത്തിലും ഉണ്ടായിട്ടുള്ള സഹായങ്ങൾ ശ്രീധരകുമാരനെ തന്റെ ഭാര്യയോടും അവളുടെ വീട്ടുകാരോടും അവധിയില്ലാത്തവിധത്തിൽ കടപ്പെടുത്തി.

എന്തുചെയ്യാം? ഇനി യാതൊരു നിവൃത്തിയുമില്ലല്ലോ എന്ന് അയാൾ സമാധാനപ്പെട്ടു. ഒരുദിവസം കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയും ശ്രീധരനും ഒരുമിച്ചിരുന്ന് ഈ കാര്യത്തെപ്പററി ഇങ്ങനെ സംസാരിച്ചു.

കിട്ടുഅമ്മാച്ചൻ:—(ശ്രീധരനോട്) അപ്പനേ; നമുക്ക് വലുതായ ഒരു ബുദ്ധിമോശമാണു പററിയത്. സൌന്ദര്യവും സമ്പത്തും നിന്നെ മോഹിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞു. നിന്റെ അമ്മയ്ക്കും ഈ വിവാഹത്തിൽ വളരെ താല്പര്യമായിരുന്നു. എന്നാൽ എനിക്കു കുറേക്കൂടി കരുതൽ വേണ്ടതായിരുന്നു. പക്ഷേ, നിന്റെയും ആനന്തത്തിന്റെയും ഹിതത്തിനു വിരോധം പറയേണ്ടെന്നുവിചാരിച്ചുപോയതാണ് എന്റെ പേരിലെ പിശക്. നമ്മുടെ ബുദ്ധിമോശത്തിനുള്ള ശിക്ഷയാണ് ഇപ്പോൾ നാം അനുഭവിക്കുന്നത്. ആ പാവം! ആ ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാൻ എന്നോട് അകാലത്തു ഈ വിവാഹത്തെ പററി വളരെ അതൃപ്തിയായിട്ടാണ് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. "ദ്രവ്യലാഭത്തെയോ മററുള്ള പ്രതാപത്തെയോ ഇച്ഛിച്ച് ഒരു വിവാഹം നിശ്ചയിക്കരുത്. ശീലവതിയായ ഭാര്യയെ ലഭിക്കുന്നത് അളവില്ലാത്ത ധനം കിട്ടുന്നതുപോലെയാണ്. വിവേകവും ഈശ്വരവിശ്വാസവുമില്ലാത്ത ഒരു സ്ത്രീയെ ആണ് നിങ്ങളുടെ മകൻ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതെങ്കിൽ അവൾ അയാൾക്ക് എന്നെന്നേയ്ക്കും ഒരു ഭാരമായിട്ടു മാത്രം തീരുന്നതാണ്. അയാളുടെ ജീവിതം അതുകൊണ്ട് ആകപ്പാടെ ഹീനഭാഗ്യമായിത്തീരും. നിങ്ങൾക്ക് എന്താണ് സ്വത്തിൽ ഇത്ര വളരെ ഭ്രമം. അതെത്ര നിസ്സാരമായ ഒന്നാണ്. ദ്രവ്യത്തിലുള്ള ദുർമ്മോഹം മനുഷ്യരെ എന്തെല്ലാം അപകടത്തിൽ ചാടിക്കുന്നു." എന്നിങ്ങനെ ആശാൻ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ എനിയ്ക്ക് ഇന്നലെ പറഞ്ഞതുപോലെ തോന്നുന്നു. കഷ്ടം! നമ്മുടെ മൂഢതകൊണ്ട് നമുക്കു ഈ വാക്കുകളെ വേണ്ടതുപോലെ ബഹുമാനിക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അങ്ങനെ ചെയ്യാത്തതിന്റെ ഫലമാണ് നാം ഇപ്പോൾ അനുഭവിക്കുന്നത്. ഇനിയെങ്കിലും ദൈവം നമുക്ക് നല്ലതു വരുത്തട്ടെ."

കിട്ടു അമ്മാച്ചന്റെയും ആനന്തപ്പിള്ളയുടേയും കഥ ഇങ്ങ

നെയായി. ഭാൎഗ്ഗവിക്കാകട്ടെ പുതിയ ഗൃഹനായികയുടെ കീഴിലുള്ള ഉദ്യോഗം അത്യന്തം സങ്കടമായിട്ടാണിരുന്നതു്. രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു് ഒരു നിയമമായിരുന്നു. എങ്ങനെ ജോലി ചെയ്താലും രുഗ്മിണിയമ്മയെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുവാൻ വളരെ പ്രയാസം. ഒരു വേലക്കാരിയെക്കൊണ്ടു ചെയ്യിക്കാവുന്നതിൽ അധികം വേല ഭാൎഗ്ഗവിയെക്കൊണ്ടു് രുഗ്മിണിയമ്മ ചെയ്യിച്ചിരുന്നു. അമ്മാച്ചനാം ആനന്തപ്പിള്ളയ്ക്കും ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ കഷ്ടതയിൽ വളരെ മനസ്താപമുണ്ടായി; എങ്കിലും ഈ കാലത്തു് അവർ വിചാരിച്ചാൽ ആ വീട്ടിനകത്തു് യാതൊന്നും സാദ്ധ്യമല്ലായിരുന്നു.

ഇങ്ങനെ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ തൽക്കാലസ്ഥിതി അത്യന്തം പരിതാപകരമായി തീൎന്നു. അച്ഛന്റെ മരണത്താൽ ഉണ്ടായ സങ്കടത്തിനു പുറമെ ഹീനമായ ദാസ്യവൃത്തിയും കരുണയില്ലാത്ത യജമാനനെ സേവിക്കുന്നതു കൊണ്ടുള്ള ഹൃദയശല്യവും ഇതെല്ലാം കൂടി ചേൎന്നപ്പോൾ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ അവസ്ഥ അത്യന്തം ദയനീയമായിരുന്നു. അവൾ വിചാരിച്ചാൽ അക്കാലത്തു യാതൊരു നിവൃത്തിയുമില്ലായിരുന്നു. പലപ്പോഴും അവൾക്കു സമാധാനത്തിനുള്ള സങ്കേതം ആശാന്റെ ശവകുടീരമായിരുന്നു. അവിടെച്ചെന്നു് അവൾക്കുള്ള സകല സങ്കടങ്ങളെയും അറിയിക്കുക പതിവായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ചെയ്തിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവൾക്കു വളരെ സമാധാനവുമുണ്ടായി. ഏതുവിധമായ ദുഃഖാവസ്ഥയിലും ഈ ശവകുടീരത്തിൽ ചെന്നു് സ്വല്പനേരം ചിന്തിച്ചാൽ അവൾക്കു് തല്ക്കാലകൎത്തവ്യത്തെക്കുറിച്ചു് ശരിയായ ബുദ്ധിയുണ്ടാകുമെന്നു് ദൃഢമായ വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൧൪.

“ശോകമെന്നതു വരുന്നേരത്തു കൂട്ടത്തോടെ.”

ഇങ്ങനെ രണ്ടുമൂന്നുമാസം കഴിഞ്ഞു. ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാന്റെ ആട്ടവെലി അടുത്തു. പാവപ്പെട്ട ഭാൎഗ്ഗവി വിചാരിച്ചാൽ ആട്ടവെലിയെ സംബന്ധിച്ചു വേണ്ടതു ചെയ്യുന്നതിനു ഇ

പ്പോൾ യാതൊരു നിവൃത്തിയുമില്ലായിരുന്നു. എങ്കിലും ഒരു ഘട്ടത്തിലും ഭാർഗ്ഗവിയുടെ "ദൈവകാരുണ്യം" തന്നെ സഹായമായിരുന്നു. ആശാന്റെ മരണകാലത്തു ചില സൽകർമ്മങ്ങൾ നടത്തിയതായും അതിനു വേണ്ടതെല്ലാം ഒരു ശാസ്ത്രികളുടെ ഉപദേശപ്രകാരമാണ് ചെയ്യേണ്ടതെന്നും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. അദ്ദേഹം, ഇപ്പോഴും സമീപത്തുതന്നെയായിരുന്നു താമസം. യോഗ്യനും ധർമ്മബുദ്ധിയും ആയിരുന്ന ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ സഹായംകൊണ്ട് ആശാന്റെ ആണ്ടുശ്രാദ്ധത്തെ സംബന്ധിച്ച വേണ്ടതെല്ലാം നടത്തുന്നതിനു ഭാർഗ്ഗവിക്കു സാധിച്ചു. ആണ്ടുബലിയുടെ അന്നു വിശേഷവിധിയായി ഭാർഗ്ഗവി ഒരു കാര്യംകൂടെ ചെയ്തു. ഇപ്പോഴും സൂക്ഷിച്ചുവച്ചിരുന്ന പഴയ പൂക്കൾ (കമലമ്മയ്ക്കു സമ്മാനം കൊടുത്തതും കഞ്ഞി തിരിച്ചു ഭാർഗ്ഗവിയെ ഏൽപ്പിച്ചതുമായ പൂക്കൾ) പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ട് അലംകരിച്ചു അതിനെ ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിൽ ഭാർഗ്ഗവി നിക്ഷേപിച്ചു. ഇതു മാത്രമായിരുന്നു ആശാന്റെ ആണ്ടുശ്രാദ്ധത്തെ സംബന്ധിച്ചു ഭാർഗ്ഗവി നടത്തിയ ആഘോഷം. ഇതു് അവിടത്തുകാർക്കു് ഒരു പുതുമയായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ആശാന്റെ ആണ്ടുബലിയും കഴിച്ചുകൂട്ടി.

ഇതിന്റെ ശേഷം ഏകദേശം ഒരു പതിനഞ്ചുദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഇണ്ടംകോട്ടുവീട്ടിൽ ഒരു മോഷണം നടന്നു. രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ വക ഒരു വിലപിടിച്ച പട്ടുസാരി ഒരു ദിവസം ഉച്ചയ്ക്കു നോക്കിയപ്പോൾ കാണാനില്ലാതായി. രുഗ്മിണിയമ്മ വീടുമുഴുവൻ തിരഞ്ഞു. എങ്ങും കാണാനില്ല. രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ വിവാഹദിവസം അവരുടെ അമ്മായി സമ്മാനിച്ചതായിരുന്നു അതു്. ഇതു് കാണാതെ പോയതിൽ രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു വളരെ കുണ്ഠിതമുണ്ടായി. രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു ഭാർഗ്ഗവിയുടെ പേരിൽ ബലമായ സംശയം തോന്നി. രവിമംഗലത്തെ മോതിരക്കേസ്സിനെപ്പററി ഇവർക്ക് അറിവുണ്ടായിരുന്നു. അതിൽ ഭാർഗ്ഗവിയെ മോഷണക്കാരിയെന്നു തീരുമാനിച്ചിട്ടുള്ള കഥ പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഭാർഗ്ഗവി അന്നേദിവസം പകൽ സ്വല്പനേരമെങ്കിലും സ്വാസ്ഥമായി വീട്ടിനകത്തിരുന്നിട്ടേയില്ല. അവൾ പുറത്തെ ജോലികൾ ഓരോന്നു ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ജോലികളെല്ലാം കഴിഞ്ഞു വൈകുന്നേരത്തു വീട്ടിനകത്തു കയറിച്ചെന്നപ്പോഴാണ് തന്റെ പേരിൽ കുററം സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്ന കഥ ഭാർഗ്ഗവിക്കു മനസ്സിലായതു്. ഭൂനിൽ കുരുവൊന്നുപോലെ കഷ്ടകാലം ക്രമേണ വർദ്ധിക്കുന്നതിനായാണ് ചെയ്യുന്നതെന്നു വി

ചാരിച്ചു ഭാർഗ്ഗവി ദുഃഖിച്ചു. ഗൃഹനായികയായ രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു ദയവു ലവലേശമില്ലായിരുന്നു. വീട്ടിനകത്തു വന്നു് അല്പമൊന്നാശ്വസിക്കാമെന്നു കരുതിയിരുന്ന ഭാർഗ്ഗവിയോടു് രുഗ്മിണിയമ്മ വളരെ ക്രോധത്തോടുകൂടി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

രുഗ്മിണി:—എടീ! കള്ളീ! നീ തന്നെയാണു് എന്റെ മാവണിയെടുത്തതു്. അതു നിനക്കു നാശത്തിനാണു്. തിന്നു തന്നോളൂ.

ഭാർഗ്ഗ:—ഞാൻ ഇന്നു പകൽ മുഴുവൻ മുററത്തുതന്നെയായിരുന്നു. മററുള്ളവരോടു ചോദിച്ചാൽ അറിയാമല്ലോ. ഞാൻ ഇന്നു പകൽ ഒരല്പനേരമെങ്കിലും വീട്ടിനകത്തു സ്വസ്ഥമായിരുന്നിട്ടേയില്ല. ഞാൻ മാവണിയെടുത്തിരുന്നാൽതന്നെ ഇവിടെയെങ്ങാനുമല്ലാതെ മററു വല്ലയിടത്തും കൊണ്ടുപോകുമോ. ഇന്നു പടിക്കു പുറത്തു ഞാൻ പോയിട്ടേയില്ല. ഇവിടത്തെ കൃഷിക്കാർ വേലക്കാർ എത്രപേർ ഇന്നു് ഇവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. അങ്ങനെ ഞാൻ ആ വിലപിടിച്ച സാധനമെടുത്തിരുന്നുവെങ്കിൽ അവരാരും അതു കാണാതിരിക്കുമോ. പിന്നെ എന്താണിങ്ങനെ പറയുന്നതു്.

രുഗ്മി:—എനിക്കറിയാം. നീ പണ്ടു മോതിരം മോഷ്ടിച്ചവൾ തന്നല്ലോ. ആ കഥ ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നായിരിക്കാം. എന്തായാലും വന്നതു വന്നു. ഇനിമേൽ നീ എന്റെ വീട്ടിൽ താമസിക്കണ്ടാ. ഇപ്പോൾതന്നെ പൊയ്ക്കൊള്ളണം.

എന്നിങ്ങനെ വളരെ ശൗര്യത്തോടുകൂടി രുഗ്മിണിയമ്മ ആജ്ഞാപിച്ചു. രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ വിധിയ്ക്കു എതിർവാദം ചെയ്വാൻ അവിടെ ആരും ഇല്ലല്ലോ. എങ്കിലും ശ്രീധരകുമാരൻ തന്റെ അവകാശത്തെ ഒന്നു പരീക്ഷിച്ചുനോക്കി. ഭാർഗ്ഗവി സാധ്വിയും നിരപരാധിനിയും ആണെന്നു് അയാൾക്കു ബോധമുണ്ടായിരുന്നു. പുറത്തു വരാന്തയിലെ തട്ടിയിൽ ഇട്ടിരുന്നതുകൊണ്ടു മററുള്ള വേലക്കാരാരെങ്കിലും മാവണി എടുത്തുകൊണ്ടു പോയിരിക്കണമെന്നു് അയാൾക്കു തീർച്ചയുണ്ടായിരുന്നു. ശ്രീധരകുമാരൻ രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ അരികിൽ ചെന്നു വളരെ സാവധാനത്തിൽ ആദരവോടുകൂടി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ശ്രീധര:—ഇവൾ മോഷണം ചെയ്തുവെന്നുള്ളതിനു യാതൊരു ലക്ഷ്യവും ഇല്ലല്ലോ. അതിരിക്കട്ടെ. ഒരു രാത്രിസമയ

ളളു് അവളെ വീട്ടിൽ നിന്നു പുറത്താക്കിയാൽ രാം ഇരുട്ടിൽ അവൾ എങ്ങോട്ടു പോകും. അവൾ ഇന്നൊരു രാത്രികൂടെയെങ്കിലും ഇവിടെ കിടന്നുകൊള്ളട്ടെ. പകൽ മുഴുവൻ അവൾ ഇവിടുത്തെ വേലയല്ലേ ചെയ്യുന്നതു്.

ഇത്രയും കേട്ടപ്പോൾ രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ ക്രോധം ഇരട്ടിയായി. കണ്ണുതുറിച്ചു ശ്രീധരകുമാരനെ അതിനിന്ദയോടു കൂടി നോക്കിക്കൊണ്ടു്:—

രുഗ്മിണി:—മിണ്ടാതിരിക്കുമോ അവിടെ. എല്ലാമെനിക്കറിയാം. വല്ലതും പറഞ്ഞാൽ പിന്നെ......അത്ര വലിയ ചേതമുണ്ടെങ്കിൽ കൂടെ പോയി താമസിക്കാൻ ഒരു സ്ഥലമുണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കണം. എന്റെ വീട്ടിനകത്തു് ഇവൾ താമസിക്കാൻ പാടില്ല. ഇവളുടെ ശൃംഗാരത്തിനു് എന്റെ വകകൾ കൊടുപ്പാനും ഞാൻ തയ്യാറില്ല. എനിക്കു ചേതമുണ്ടു്. അങ്ങേപ്പോലെ ഇത്ര നന്ദികെട്ടദ്രോഹി......എന്റെ അച്ഛനെ ഞാൻ ഇന്നു് ആളയച്ചു ഇവിടെ വരുത്തും.

ഇത്രയും കേട്ടപ്പോൾ ശ്രീധരകുമാരൻ നിശ്ചേഷ്ടനായി അല്പനേരം അവിടത്തന്നെ നിന്നുപോയി. അയാൾക്കു പല കാരണങ്ങളാലും രുഗ്മിണിയമ്മയോടു് എതിർവാദം ചെയ്യാനോ വിരോധം പറയുവാനോ ഉള്ള ശക്തിയില്ലായിരുന്നു. തന്റെ ഭാര്യയെ ഭരിക്കുന്നതിനു പകരം അവളാണു് അയാളെ ഭരിച്ചിരുന്നതു്. ഇതു് മൂഢന്മാർക്കു സാധാരണ അനുഭവവും ആണല്ലോ. ഒരിക്കൽ തന്റെ ഭാര്യയുടെ അർത്ഥശൂന്യമായ വാശിക്കു കീഴടങ്ങുന്ന ഒരുവൻ കാലക്രമേണ അവളുടെ ദാസനായി തീരുന്നു. തന്റെ ധർമ്മമിന്നതെന്നും തന്റെ അവകാശങ്ങൾ ഇത്രത്തോളമുണ്ടെന്നും അറിവാൻ പാടില്ലാത്ത ഒരു മാംസപിണ്ഡത്തെ വിവാഹം ചെയ്യുന്ന മൂഢാത്മാവിനു് അവനവന്റെ അവകാശങ്ങളെയെങ്കിലും പരിപാലിക്കുവാൻ കഴിയാതെ പോകുന്നതാണു് അത്യത്ഭുതം. തന്റെ രക്ഷയിലും ശിക്ഷയിലും ഇരിക്കേണ്ടവളായ ഭാര്യയെ ആ നിലയിൽ ഇരുത്തുവാൻ കഴിയാത്തവൻ കേവലം പരിഹാസത്തിനു പാത്രമായി തീരുന്നു. ഇങ്ങനെയായിരുന്നു നമ്മുടെ ശ്രീധരകുമാരന്റെ അവസ്ഥ. തന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരെ പോലും നിന്ദിക്കുന്നതിനു തന്റെ ഭാര്യയെ അയാൾ അനുവദിച്ചു. ഇനി ഇപ്പോൾ അവൾ അയാളെ അനുസരിക്കണമെന്നു വിചാരിച്ചാൽ സാധിക്കുമോ?

ഭാൎഗ്ഗവി യാത്രക്കൊരുങ്ങി. അവളുടെ സാമാനങ്ങളെല്ലാം കൂടി ഒരു ചെറിയ ഭാണ്ഡം മാത്രമെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അതിനെ കയ്യിൽ എടുത്ത് കിട്ടുഅമ്മാച്ചനോടും ആനന്ദപ്പിള്ളയോടും യാത്രചോദിക്കുന്നതിനായി അവരുടെ അടുക്കൽപോയി. ഭാൎഗ്ഗവിയെ വിട്ടുപിരിയേണ്ടിവരുന്നതിൽവച്ച് ഈ സാധുക്കൾക്കുണ്ടായിരുന്ന സങ്കടത്തിന് എന്തൊരു നിവൃത്തിയാണുള്ളത്. ഭാൎഗ്ഗവി യാത്രചോദിച്ചപ്പോൾ ഇവർ കേവലം കുട്ടികളെപോലെ കരയുവാൻതുടങ്ങി. എന്തുചെയ്യാം അവർ വിചാരിച്ചാൽ യാതൊരു നിവൃത്തിയും ഇല്ലല്ലോ. എങ്കിലും "ദൈവം നിന്നെ രക്ഷിക്കട്ടെ. നീ എവിടെച്ചെന്നാലും പിഴച്ചോളും കുഞ്ഞേ. നിന്നെ ആരും തങ്കംപോലെ നോക്കിക്കൊള്ളും. നിനക്കു യാതൊരു കൊറവും വരില്ല" എന്ന് അനുഗ്രഹിച്ചതോടുകൂടി അവരുടെ സ്വന്തം കയ്യിലായിട്ടുണ്ടായിരുന്ന സ്വത്തിൽ നിന്ന് ൨൦-പണം ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ വഴിയാത്രയ്ക്കും [illegible]മായി കൊടുത്തു. ഭാൎഗ്ഗവി അതിനെ അത്യന്തം സന്തോഷത്തോടുകൂടി സ്വീകരിച്ച് തൊഴുതു യാത്രയും പറഞ്ഞു. ഇഞ്ചക്കാട്ടുനിന്നും ആ രാത്രിയിൽതന്നെ അവൾ പുറത്തിറങ്ങി.

ഭാൎഗ്ഗവി ഇഞ്ചക്കാട്ടുനിന്നും തിരിച്ച് നേരെ ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിലേക്കാണു പോയത്. അവൾക്ക് ഈ അത്യാപത്തിലുണ്ടായ സങ്കടംകൊണ്ടോ, അഥവാ ജീവനിലുള്ള നൈരാശ്യം കൊണ്ടുതന്നെയോ, ഈ അവസരത്തിൽ രാത്രി സഞ്ചരിപ്പാൻ യാതൊരുഭയവും ഉണ്ടായില്ല. ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിലെത്തി അവിടെ നിലത്തുവീണുകിടന്നു കരയുവാൻതുടങ്ങി. രാത്രി നിശ്ശബ്ദമായിരുന്നു. ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ രോദനം ഇങ്ങനെയായിരുന്നു. "അയ്യോ! അച്ഛാ! എന്റെ അച്ഛാ! ഇപ്പോഴാണല്ലോ അച്ഛനില്ലാത്തതുകൊണ്ടുള്ള സങ്കടം ഞാൻ അതികഠിനമായിട്ടനുഭവിക്കുന്നത്. ഇതിനു മുമ്പൊരിക്കൽ വീടില്ലാതെ നാം തെണ്ടിത്തിരിഞ്ഞപ്പോൾ അച്ഛനുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ട് എനിയ്ക്കു യാതൊരു സങ്കടവും ഉണ്ടായില്ല. ഇപ്പോൾ ഞാൻ എന്തുചെയ്യട്ടെ. എങ്ങോട്ടുപോകട്ടെ. ഞാൻ ഠാണാവിൽ കിടന്നപ്പോൾകൂടി ഇത്രസങ്കടമനുഭവിച്ചില്ലല്ലോ. എപ്പോഴെങ്കിലും അച്ഛനെക്കണ്ടുകൊള്ളാമെന്നുള്ള ധൈൎയ്യം എനിക്കന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്നുരാത്രി എവിടെയാണ് ചെന്നുകിടക്കേണ്ടതെന്നുകൂടി എനിക്കിപ്പോൾ നിശ്ചയമില്ല. മോഷണക്കുററത്തിനു വെളിയിലാക്കിയ എന്നെ ഇനി ഇവിടങ്ങളിലെങ്ങാനും ഒരു വീട്ടിൽ താമസിപ്പിക്കുമോ. ദൈ

വരുമേ! എന്റെ പേരിൽ കരുണയുണ്ടായിട്ടു് എന്റെ ഈ ജീവിതത്തെ അവസാനിപ്പിക്കണേ." എന്നിങ്ങനെ നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടു വളരെനേരം അവിടെത്തന്നെ കിടന്നു. പിന്നീടു ഭാൎഗ്ഗവി അവിടെനിന്നു എണീറ്റു് അരികിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരു മൺതിട്ടയിന്മേൽ കയറിയിരുന്നു. നേരം പ്രഭാതമാകുന്നതുവരെ അവിടെ ഇരുന്നു കഴിച്ചുകൂട്ടാമെന്നു് അവൾ നിശ്ചയിച്ചു. പുലൎച്ചയ്ക്കു് അവിടെനിന്നു പുറപ്പെട്ടു മററുവല്ല പ്രദേശങ്ങളിലുംചെന്നു വല്ല ഗൃഹങ്ങളിലും വേലയ്ക്കുതാമസിച്ചു കാലക്ഷേപം ചെയ്യാമെന്നു തീരുമാനിച്ചു. ഒരുവേള ഇനിമേൽ തന്റെ അച്ഛന്റെ ശവകുടീരത്തെക്കാണ്മാൻപോലും തനിയ്ക്കു സംഗതി ആകയില്ലായിരിക്കാമെന്നാണു് ഭാൎഗ്ഗവി ശങ്കിച്ചതു്.

അദ്ധ്യായം ൧൫.

"കനലചെന്നു നിന്നു ചൂടുപോയിനീതാ-
നനഘമാരിൽ വാഴിച്ചിടേണ്ടതത്രം."

ആശാനെയും ഭാൎഗ്ഗവിയേയും ഇരവിപുരത്തുനിന്നു നാടുകടത്തിട്ടു് ഇപ്പോൾ ഏകദേശം ൪-സംവത്സരത്തോളമായി. ഇവരെ ഇടവായെന്ന ദിക്കിലാണു് കൊണ്ടുചെന്നാക്കിയതെന്നു കൂടെ പോയിരുന്ന ശിപായിമാർ പറഞ്ഞു് ഇരവിപുരത്തുകാർ കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. എന്നല്ലാതെ ആശാന്റെയും ഭാൎഗ്ഗവിയുടെയും അതിൽപിന്നീടുള്ള ചരിത്രം ഇരവിപുരത്തുകാൎക്കു യാതൊന്നുംതന്നെ അറിവാൻ പാടില്ലായിരുന്നു. ചിലരൊക്കെയും ആശാന്റെയും ഭാൎഗ്ഗവിയുടേയും ചരിത്രം വിസ്മരിച്ചുപോയിട്ടും ഉണ്ടു്.

രവിമംഗലത്തെവക മോതിരം കാണാതായിട്ടു് ഇപ്പോൾ നാലുകൊല്ലത്തോളമായല്ലോ. ഭാൎഗ്ഗവിതന്നെ ഒരുവേള മോതിരമെടുത്തതായിരിക്കുമെന്നും എന്നാൽ ഒടുവിൽ അവമാനത്തിലുള്ള ഭയം കൊണ്ടാണു് കുററം സമ്മതിക്കാത്തതെന്നുമായിരുന്നു നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മ മുതൽപേർ ഇക്കാലത്തും വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. ഈ മോതിരത്തിന്റെ സ്മരണതന്നെ ക്രമേണ അവരുടെ മനസ്സിൽ നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയ്ക്കും മററും ഇല്ലാതായി

തുടങ്ങി. ഇടവപ്പാതി സമീപിച്ചു. കമലമ്മയും നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും മററും താമസത്തിന്നു തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും ഇരവിപുരത്തേക്കു വന്നിരിക്കയാണു്. ഒരു രാത്രിയിൽ മഴയും കൊടുങ്കാററും പതിവിലധികം കലശലായിരുന്നു. രവിമംഗലത്തു വീട്ടുപറമ്പിൽ കിഴക്കുവശത്തു മുററത്തു് ഒരു വലുതായ ചീലാന്തിമരം നില്പുണ്ടായിരുന്നു. ഈ വൃക്ഷം വളരെക്കാലത്തെ പഴക്കമുള്ളതായിരുന്നു. അതിന്റെ ശാഖകൾ വളരെ വിസ്താരത്തിൽ പടർന്നുകിടന്നിരുന്നു. കാലപ്പഴക്കംകൊണ്ടു് അതിൽ അവിടവിടെ പോടുകൾ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ഈ പോടുകളിൽ സാധാരണ കുരുവികൾ കൂടുവെയ്ക്കുക പതിവാണു്. ഒന്നുരണ്ടു കുരുവിക്കൂടുകളെങ്കിലും ഈ വൃക്ഷത്തിൽ എല്ലാകാലത്തുമുണ്ടായിരിക്കും.

തലേന്നാം രാത്രിയിൽ കൊടുങ്കാററും മഴയും അതികലശലായപ്പോൾ ഈ ചീലാന്തിമരം മൂടോടെ ഒന്നിളകി. ഈ മരം പെട്ടെന്നുവീണു വല്ല അപകടവും സംഭവിക്കാതിരിക്കണമല്ലോ എന്നു കരുതി അതിനെ പിറേറന്നാൾ രാവിലെതന്നെ മുറിപ്പിക്കണമെന്നു് രവിമംഗലത്തെ കാരണവർ ഉത്തരവുകൊടുത്തു. പിറേറദിവസം അതിരാവിലെ ഊരാളിമാർ ചീലാന്തി മുറിക്കുവാനും ആരംഭിച്ചു. അപ്പോൾ രവിമംഗലത്തെ വേലക്കാരെല്ലാം കിഴക്കെ മുററത്തു കൂടിയിരുന്നു. കിഴക്കെ പൂമുഖത്തു നാരായണിപ്പിള്ളയും അവരുടെ ഭർത്താവും മകൾ കമലമ്മയും മരം മുറിക്കുന്നതു കണ്ടുകൊണ്ടു നിന്നിരുന്നു. ചീലാന്തിയിലെ മുകളിലെ അററത്തുള്ള ഒരു മുറി താഴത്തുവീണു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കമലമ്മയുടെ ഇളയ സഹോദരൻ അപ്പുക്കുട്ടൻ ഓടി മുററത്തിറങ്ങി. താഴത്തുവീണ മരക്കൊമ്പിൽ ഒരു കുരുവി കൂടുവച്ചിരുന്നു. ഈ കൂടു വളരെക്കാലമായിട്ടു കെട്ടിച്ചിരിക്കയായിരുന്നു. കുരുവിക്കൂടിനെ കയ്യിൽ എടുത്തുനോക്കിയപ്പോൾ അതിനകത്തു എന്തോ വളരെ പ്രകാശമുള്ളതായ ഒരു സാധനം അപ്പുക്കുട്ടൻ കണ്ടു. കൂടോടുകൂടെ അതിനെ എടുത്തുംകൊണ്ടു് അപ്പുക്കുട്ടൻ പൂമുഖത്തേയ്ക്കു കയറിച്ചെന്നു് അമ്മയോടു "അമ്മേ! അമ്മേ! ഇതാ നോക്കണം. ഈ കൂട്ടിനകത്തു സ്വർണ്ണമോ വജ്രമോ കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതുപോലെ ഒരു ചെറിയ സാധനം ഇരിക്കുന്നു." എന്നു പറഞ്ഞു് ഒരു വജ്രംപതിച്ച മോതിരത്തെ പുറത്തേക്കു വലിച്ചെടുത്തു. നാരായണിപ്പിള്ള അതിനെ കയ്യിൽ വാങ്ങിച്ചു നോക്കിയ ക്ഷണത്തിൽ "ഈശ്വരനോ ഗോവിന്ദ! ഇതല്ലയോ മോഷണം പോയ എന്റെ വജ്രമോതിരം! കഷ്ടമേ! എന്തെല്ലാം ഭീതങ്ങളായി" എന്നിത്രയും പറഞ്ഞു മൂക്കിൽ വിരൽ വച്ചുകൊണ്ടു് സ്വല്പനേരം അവിടെ ത

ന്നെ നിന്നുപോയി. വീണ്ടും വളരെ മനസ്താപത്തോടുകൂടി അവർ ഇങ്ങനെ തുടർന്നു. "ഈശ്വരാ! ആ സാധുക്കൾ, ആശാനും ഭാര്യയും.........നിരപരാധികളായ അവരെ എത്രയെല്ലാം വിധത്തിൽ കഷ്ടപ്പെടുത്തി. അവരെ സംശയിച്ചതും അവരുടെ മേൽ കുറ്റം ചുമത്തിയതും എത്ര അന്യായവും അക്രമവും ആയിപ്പോയി. ദൈവമേ! ആ സാധുക്കൾ ഏതു ദിക്കിലേക്കു പോയോ? അവർ ഇന്നെവിടെയുണ്ടെന്നുള്ള അറിവു കിട്ടിയെങ്കിൽ എത്ര ചിലവായാലും വേണ്ടില്ല, അവരെ തിരിയെ വരുത്തി അവരോട് മാപ്പുചോദിക്കാമായിരുന്നു."

ഇത്രയും കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അരികിൽ തന്നെ നിന്നിരുന്ന കുഞ്ഞിയുടെ മുഖം വിളറി. ദേഹം തളർന്നു. കാരണമെന്താണെന്ന് വായനക്കാർക്ക് എളുപ്പത്തിൽ ഊഹിക്കാമല്ലോ.

കമല:—"അമ്മേ! എങ്ങനെയാണ് ഈ മോതിരം ചീലാന്തിയുടെ മുകളിൽ കുരുവിക്കൂട്ടിനകത്തു ചെന്നു ചേർന്നതു്." അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരിൽ ഒരു തോട്ടക്കാരൻ ഈ ചോദ്യത്തിനുടനെ സമാധാനം പറഞ്ഞു:—

തോട്ട:—ഇതു തീർച്ചതന്നെ? ആയാലോ പാർവ്വതിക്കോ മോതിരത്തിനെ ചീലാന്തിരെ ഉച്ചാണികൊണ്ടു വയ്പ്പാൻ ചിതം ഒണ്ടോ. അപ്പം കുരുവി അടിച്ചോണ്ടു പോയതെന്നു ബോദ്ധ്യം വരണം. മിന്നുന്നതെന്തായാലും വേണ്ടില്ല. കുരുവി കണ്ടാ ഒടനെ റാഞ്ചൂട്ടം. ഇനിയൊരു യുക്തി അങ്ങു മാളികേന്റ ഒയരെ കൊച്ചമ്മേടെ പെരമുറിയടെ കെഴക്കെ ജനാലിന്നു റാഞ്ചിക്കൊണ്ടു പറന്നു ചെന്നിരിക്കണതു ചീലാന്തിരെ ഉച്ചീല്. ഒരു ഊഹ്യം ആക്കേങ്കിലും പെട്ട്വോ!? ആശാന്റേം ആ കൊച്ചു പെണ്ണിന്റേം കട്ടകാലം. എല്ലാരും കൂടെ ആ പാവങ്ങളെ തല്ലിക്കൊണ്ടു വച്ചു. അവരിപ്പം തെണ്ടിത്തിന്ന് എവിടെപ്പെട്ടോ എന്തോ. ആ പെണ്ണിനെ കണ്ടാ എന്റെ പകവാനാണെ തങ്കമേനി പോലെയിരിക്കും. അതിനെക്കണ്ടതുപോലെതന്നെ അതിന്റെ സ്വഭാവവും."

നാരാ:—എടോ താൻ പറഞ്ഞതു വാസ്തവമാണ്. എല്ലാം ഇപ്പോഴാണു തെളിയുന്നത് ഈ കുരുവികളെ പലപ്പോഴും എന്റെ മുറിക്കകത്തു വച്ചു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ആളിന്റെ ശബ്ദം കേട്ടാൽ അവ പറന്നു കളയും. എനിക്കിപ്പോളാണെല്ലാം ഓർമ്മയുണ്ടാകുന്നത്. ഒരു മോതിരം കിഴക്കെ ജനാലിന്നു നേരെയി

ട്ടിട്ടുള്ള മേശമേലാണു വച്ചിരുന്നതു്. ആ ജനലിൽ കൂടി പറന്നുകടന്നു് മേശയിൽ നിന്നു അതിനെ കൊത്തിക്കൊണ്ടു പോയതായിരിക്കണം. നല്ല വെളിച്ചത്തു് ഒരു മോതിരത്തിൽ വച്ചിട്ടുള്ള വജ്രക്കല്ലുകൾ പ്രകാശിച്ചിരിക്കണം. അതുകൊണ്ടാണു് കുരുവി അതിനെത്തന്നെ കൊത്തിക്കൊണ്ടു പോവാൻ സംഗതിയായതു്.

കമലമ്മയുടെ അച്ഛൻ:—കഷ്ടം! ഒരു ബുദ്ധിയൊന്നും നമുക്കു ആ കാലത്തുണ്ടായില്ലല്ലോ. ആ സാധുവായ ആശാരിയേയും അയാളുടെ മകളെയും നാം അന്യായമായി ഉപദ്രവിച്ചുവല്ലോ. എങ്കിലും നമ്മുടെ മനസ്സാക്ഷിക്കു വിരോധമായി നാം ഒന്നും പ്രവർത്തിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ള ഒരു സമാധാനം നമുക്കുണ്ടു്. നമ്മുടെ സംശയത്തെ മാത്രം നാം സർക്കാരിനെ ധരിപ്പിച്ചു. സർക്കാരിൽ നിന്നും തെളിവനുസരിച്ചും ചട്ടപ്രകാരവും ഒരു തീരുമാനവും ചെയ്തു. കേവലം മൂഢതകൊണ്ടും അതിസാഹസംകൊണ്ടും നമുക്കുണ്ടായ സംശയത്തിനു് ഒരു വിധത്തിലും സമാധാനം പറയുവാൻ കാണുന്നില്ല. ഏതു വിധത്തിലെങ്കിലും ആ സാധുക്കളെ കണ്ടുപിടിക്കണം. അവരെ തിരിയെ ഇങ്ങോട്ടു തന്നെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരണം. അന്യായമായി അവരെ സങ്കടപ്പെടുത്തിയതിനു് ഇനി അവരോടു് എത്ര ക്ഷമായാചനം ചെയ്താൽ പാപനിവൎത്തിയുണ്ടാവും. നമ്മുടെ ചോറുതിന്ന ഒരു മഹാപാപി തന്നെയാണല്ലോ കള്ളസ്സാക്ഷി പറഞ്ഞതും.

ഇത്രയും പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് കമലമ്മയുടെ അച്ഛൻ അടുത്തു നിന്നിരുന്ന കുഞ്ഞിപ്പെണ്ണിന്റെനേക്കു് ഒന്നുനോക്കി. കുഞ്ഞി ഈ കഥകളെല്ലാം കേട്ടുകൊണ്ടു് ഒരു തൂണുപോലെ നിശ്ചലയായി അവിടെ നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അവൾ അപരാധിയാണെന്നു് അവളുടെ മുഖഭാവംകൊണ്ടുതന്നെ മററുള്ളവർ മനസ്സിലാക്കി. കമലമ്മയുടെ അച്ഛൻ അത്യന്തം ദേഷ്യത്തോടുകൂടി കുഞ്ഞിയോടു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു. "എടീ! കരിങ്കള്ളീ! നീ കച്ചേരിയിൽകൂടെ ചെന്നു കള്ളമൊഴികൊടുത്തില്ലേ? നീ ആ മഹാപാപം ചെയ്തിരിക്കട്ടെ. ഞങ്ങളെയും നീ പാതകികളാക്കിയല്ലോ. നിന്റെ കള്ളമൊഴിയൊന്നുമാത്രം ഇല്ലാതിരുന്നെങ്കിൽ ആ സാധുക്കളെ ശിക്ഷിക്കയേ ഇല്ലായിരുന്നല്ലോ. നിന്നെ ഇനിമേൽ വെറുതെ വിട്ടുകയില്ല. എടാ! ഇവളെപിടിച്ചുകൊണ്ടുപോ. കച്ചേരിയിൽകൊണ്ടുപോയി മുതല്പേരെ ഏല്പിക്കണം. ഇവൾ കള്ളസ്സാക്ഷി പറഞ്ഞവളാണെന്നും ഇവളുടെ കള്ളമൊഴിയെ വിശ്വസിച്ചതുകൊ

ന്റെ സൎക്കാരിൽനിന്ന് അന്യായമായ ഒരു തീൎപ്പുചെയ്യുവാൻ സംഗതിയായിട്ടുണ്ടെന്നും, ദ്രോഹക്കുററത്തിന്ന ഇവരെ കഠിനമായിട്ടു ശിക്ഷിക്കേണ്ടതാണെന്നുംപറ.”

ഇത്രയും പറഞ്ഞുതീരുന്നതിന്ന മുമ്പിൽ ഒരു ഭൃത്യൻ കുഞ്ഞിയുടെ പുറകിൽകൂടിവന്ന് കഴുത്തിൽപിടിച്ചു ഒന്നുതള്ളിക്കൊണ്ട് “നട! നീ കുഴിച്ചകുഴിയിൽ നീതന്നെ വീണു. കള്ളവും കൌശലവും എന്നെന്നേക്കും നടക്കുമോ, നീ ഇവിടത്തെ കൊച്ചമ്മമാരെ വളരെക്കാലം കളിപ്പിച്ചു. ഇപ്പോഴെങ്കിലും നിന്റെ ചെമ്പുതെളിഞ്ഞല്ലോ. നിലാവുണ്ടെന്നുവച്ചു വെളുക്കുന്നോളം കക്കാൻ തുടങ്ങിയാലോ” എന്നിങ്ങനെ പറഞ്ഞുംകൊണ്ട് കുഞ്ഞിയെ വീട്ടിന്റെ പുറത്തേക്കുന്തിക്കൊണ്ട് അകമ്പടിയായിട്ട് ആ ഭൃത്യൻ പിന്നാലെ നടന്നു. കുഞ്ഞി അധോമുഖിയായിട്ട മൌനം നടകൊണ്ടു. പിന്നാലെ അവിടെക്കൂടിയിരുന്നവരൊക്കെ എത്തി. ഇങ്ങനെ കുഞ്ഞിയെ പോലീസ്സുകച്ചേരിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി. വഴിക്കു കുഞ്ഞിയുടെ പുറകിൽ കൂടിയിരുന്നവരോരോരുത്തർ അവരവൎക്കു തോന്നിയമാതിരിയിലെല്ലാം കുഞ്ഞിയെ ശകാരിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ കൂടെ പോയി.

ഒരു സാക്ഷിയുടെ നിലയിൽ ദ്രോഹോദ്ദേശത്തോടുകൂടി കളവു പറഞ്ഞുവെന്നുള്ള കുററം കുഞ്ഞിയുടെപേരിൽ പ്രബലമായി. ഇതിന്ന ശിക്ഷയായിട്ട അവളെ നാടുകടത്തുവാനും വിധിച്ചു. മുറപ്രകാരം സൎക്കാരിൽനിന്നും ശിക്ഷ നടത്തി. കുഞ്ഞിയെപ്പററി പിന്നിടൊന്നും കേട്ടിട്ടില്ല. എടവാകടത്തിൽ ഇതുവരെ ഉള്ള കഥ എല്ലാവൎക്കും അറിയാമായിരുന്നു. അവളുടെ ദ്രോഹബുദ്ധിക്കു ഇങ്ങനെ ദൈവശിക്ഷ ലഭിച്ചു.

മോതിരം കിട്ടിയ വൎത്തമാനം നാടൊക്കെ പരന്നു കഴിഞ്ഞു. ആശാനെയും മാൎഗ്ഗവിയെയും ശിക്ഷിച്ച മജിസ്ട്രേട്ടു കുമാരപിള്ള ഈ വൎത്തമാനം അറിഞ്ഞയുടനെ സൎക്കാർ ജോലി രാജികൊടുത്തു. ഈ ആൾ വളരെ കണിശക്കാരനും ഗൌരവമുള്ളവനും കാൎയ്യത്തിൽ വളരെ ക്രൂരനും ആയിരുന്നുവെങ്കിലും നിയമാനുസരണമായ ന്യായം മാത്രമേ ചെയ്യുകയുള്ളുവെന്നു ദൃഢമായ വ്രതമുള്ളയാളായിരുന്നു. എത്ര നീതിതല്പരനായ ന്യായാധിപതിയും ചിലപ്പോൾ താനറിയാതെ അനീതി പ്രവൎത്തിച്ചുപോകുന്നു. ഒരിക്കലും ഒന്നുകൊണ്ടും തെററിപ്പോകാതെയിരിക്ക എന്നുള്ളത് മനുഷ്യസാദ്ധ്യമല്ല. ഒരിക്കലും തെററാതെ വിധിയെഴുതുന്ന ന്യായാധിപതി ദൈവം മാത്രമെയുള്ളു. എ

എന്നാൽ ദൈവത്തിനു മാത്രമേ സകലരുടെയും ആശയങ്ങളെ അറിയുവാൻ കഴിയുന്നുള്ളൂ. മനുഷ്യരായ ന്യായാധിപന്മാർക്കൊക്കെ ഒരു മാതിരി തെറ്റുകൾ വന്നുപോകും. അതുകൊണ്ടു് അപൂർവ്വം ചിലപ്പോൾ നിരപരാധികളായുള്ളവർ ശിക്ഷ അനുഭവിക്കേണ്ടിയും വന്നുപോകുന്നു. സംഗതികളുടെ വാസ്തവം ഒരു വേള ഈ ജീവിതത്തിൽ വെളിപ്പെടാതെയും ഇരുന്നേക്കാം. എങ്കിലും സർവ്വജ്ഞനായ ദൈവത്തിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ അങ്ങനെയുള്ള നിരപരാധികൾ ശിക്ഷാർഹന്മാരാകുന്നില്ല.

അദ്ധ്യായം ൧൯.

"ഏവം നീയിഷ്ടവാക്യം പലതു മനസരിച്ചോതി-
യൊന്നിച്ചു വാണോ-
പ്പാവത്തെ തന്നെ കഷ്ടം! ശിവ! ശിവ! ശിവനാരെന്തി-
നോർത്തുന്ന ശേഷം".

മോതിരത്തിന്റെ സംഗതിയിൽ ആശാനും ഭാർഗ്ഗവിയും നിരപരാധികളെന്നു തീരുമാനപ്പെട്ടപ്പോൾ നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയ്ക്കും കമലമ്മയ്ക്കും അത്യന്തം മനസ്താപമുണ്ടായി. സത്സ്വഭാവികളായ ആ സാധുക്കളെ ഏതെല്ലാം വിധത്തിൽ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതിനു്, തങ്ങൾ കാരണമായിത്തീർന്നുവെന്നുള്ളതു വിചാരിക്കുന്തോറും അവരുടെ ആധി അധികരിച്ചു. കമലമ്മ ഇതിലധികം മനോവേദന ഇതിനു മുമ്പു തന്റെ ജീവിതത്തിൽ അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. കേവലം മൂഢയായ ഒരു ദാസിയുടെ വാക്കുകളെ മാത്രം വിശ്വസിച്ചു വിധി കല്പിച്ച സർക്കാരുകാരേയും അതിനു കാരണമാക്കിയ തങ്ങളുടെ ബുദ്ധിഭ്രമത്തേയും അവർ അതികഠിനമായി ശപിച്ചു. "ഇനിയെന്താണു നിവൃത്തി. ഏതുവിധത്തിലെങ്കിലും ആശാനെയും ഭാർഗ്ഗവിയെയും കണ്ടു പിടിക്കണമല്ലോ. ഭാർഗ്ഗവിയോടൊരുമിച്ചു കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടാൻ ഇനി എന്നെങ്കിലും സംഗതിയാകുമോ! ഈശ്വരാ!" എന്നിങ്ങനെ കമലമ്മ വിചാരിച്ചു വിഷണ്ണയായി. വേണ്ട അന്വേഷണങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടും ഇതുവരെ യാതൊരു തുമ്പും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഒടുവിൽ,

ഭാൎഗ്ഗവിയേയും ആശാനേയും കണ്ടുകിട്ടുന്നതു ദുസ്സാദ്ധ്യമെന്നു തന്നെ ഇവർ തീൎച്ചയാക്കി.

ഇങ്ങനെ നാലഞ്ചുമാസം കഴിഞ്ഞുകൂടി. പക്ഷെ, "ദൈവഗതിക്കഥവാ ഭുവനേസ്മിൻ, നൈവ കവാടനിരോധമൊരേടം" എന്നുള്ളതനുസരിച്ചു ഭാൎഗ്ഗവിയെ കണ്ടു കിട്ടുന്നതിനു് അചിരേണ സംഗതി വന്നു.

കമലമ്മയുടെ അച്ഛന്റെ തറവാട്ടിലേക്കു കൊട്ടാരക്കര താലൂക്കിൽ കുറേ ജന്മവസ്തുക്കൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. വളരെക്കാലമായി ഈ വസ്തുക്കളിന്മേലുള്ള മിച്ചവാരം പിരിക്കാതേയും കുടിയാന്മാർ പൊളിച്ചെഴുതിക്കൊടുക്കാതേയും ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. തറവാട്ടിലേയ്ക്കു് വരേണ്ട കുടിശ്ശികകളെ വരുത്തുന്നതിനും കുടിയാന്മാരെ കണ്ടു പൊളിച്ചെഴുതിയോ മേച്ചാൎത്തു കൊടുത്തോ കാൎയ്യങ്ങൾ ഒതുക്കേണ്ടതിനുമായി താൻ തന്നെ കുറേദിവസം കൊട്ടാരക്കരെ പോയി താമസിക്കുന്നതു നന്നായിരിക്കുമെന്നു കമലമ്മയുടെ അച്ഛൻ തീൎച്ചയാക്കി. നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും കമലമ്മയും ഇദ്ദേഹത്തോടൊരുമിച്ചുപോയി. സ്വന്തവകയായി കൊട്ടാരക്കരെയുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ബംഗ്ലാവിലായിരുന്നു ഇവരുടെ താമസം.

ഇതിടയ്ക്കു് നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മയുടെ ജന്മനക്ഷത്രം സമീപിച്ചു. കൊട്ടാരക്കരെ വച്ചുതന്നെ ജന്മനക്ഷത്രമഹോത്സവം നടത്തണമെന്നു തീൎമാനിച്ചു. ഉപായത്തിൽ ഒരു ബ്രാഹ്മണസദ്യയും കാലുകഴുകിച്ചൂട്ടും നടത്തണമെന്നും, ഇതിനുപുറമേ ഒരു മൃത്യുഞ്ജയഹോമവും, വൈകുന്നേരം ഒരു ഭഗവതിസേവയും കൂടെ വേണമെന്നും നിശ്ചയിച്ചു. വൈദികകൎമ്മങ്ങളെല്ലാം വഴിയാകുംവണ്ണം നടത്തിക്കുന്നതിനു ഒരു പുരോഹിതനെയും ഏൎപ്പാടുചെയ്തു. ആശാന്റെ മരണസമയം പൌരോഹിത്യം വഹിച്ച ശാസ്ത്രിബ്രാഹ്മണനെ വായനക്കാർ ഓൎമ്മിക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കും. ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ യോഗ്യനായ ഒരാൾ അക്കാലത്തു് വേറെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ശാസ്ത്രികളെ ആളയച്ചുവരുത്തി, വേണ്ടതെല്ലാം ഏൎപ്പാടുചെയ്തു. കാൎയ്യങ്ങളെല്ലാം ഒരുവിധം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ നേരം നന്നേ പുലൎന്നു. വെയിലായി. ശാസ്ത്രികൾ തിരിയെ ഗ്രഹത്തിലേക്കു പോയില്ല. ഊണുകഴിഞ്ഞു് അവിടെത്തന്നെ താമസിച്ചു. ഒട്ടു് ഉച്ചയായപ്പോൾ നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും അവരുടെ ഭൎത്താവും കമലമ്മയും ഒരുമിച്ചു ശാസ്ത്രികൾ ഓരോ ലോകവൎത്തമാനങ്ങൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇ

തിന്റെ കൂട്ടത്തിൽ അവിടെ സമീപത്തു താമസിച്ചിരുന്ന ശങ്കരൻ ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാനെക്കുറിച്ചും അയാളുടെ മകളെക്കുറിച്ചും ശാസ്ത്രികൾ പ്രസ്താവിക്കയുണ്ടായി. ആ വൃദ്ധൻ മരിച്ചിട്ട് ഇപ്പോൾ ൧൦ വത്സരത്തിലധികമായെന്നും അയാളുടെ മകൾ ഇപ്പോൾ ഏകാകിനിയായി കാലക്ഷേപംചെയ്യുകയാണെന്നും ശാസ്ത്രികൾ പറഞ്ഞു. ശാസ്ത്രികളുടെ വിവരണംകേട്ടിട്ട് മനസ്സിൽ ഏതോ സംശയംതോന്നി നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മ ശാസ്ത്രികളോടു ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചു:—

നാ—കൊ:—ശാസ്ത്രികളേ! ആ പെൺകുട്ടിടെ പേരെന്താണെന്നു ഓർമ്മയുണ്ടോ. ഇപ്പോൾ എങ്ങനെയാണവളുടെ കാലക്ഷേപം?

ശാസ്ത്രി:—അവളുടെ പേർ ഭാർഗ്ഗവിയെന്നാണ്. ഇപ്പോൾ അവളുടെ കഥ വളരെ പരുങ്ങലാണ്. എങ്കിലും അവളുടെ സത്സ്വഭാവവും പ്രയത്നശീലവുംകൊണ്ട് വല്ലേടത്തും വേലയ്ക്കുനിന്നെങ്കിലും അവൾ കാലക്ഷേപം ചെയ്തുകൊള്ളും. സാധു! ആ പെൺകുട്ടിയ്ക്കു അവളുടെ അച്ഛനെക്കുറിച്ച് എത്ര സ്നേഹമായിരുന്നു. മരിക്കുന്നതുവരെ അവളുടെ അച്ഛനെ അവൾ എത്ര ജാഗ്രതയായിട്ട് ശുശ്രൂഷിച്ചു കണ്ണും! എന്നിട്ട് ആണ്ടുശ്രാദ്ധത്തുന്നാൾ ഒരു ബലി നടത്തുന്നതിനുപോലും അവളുടെ കയ്യിൽ കാശില്ലായിരുന്നു. ഞാനാണ് അവൾക്കുവേണ്ട സഹായം ചെയ്തത്. അവളുടെ അച്ഛന്റെ ശവകുടീരത്തെ അവൾ അതിവിശേഷമായ ഒരു പൂക്കൂടകൊണ്ടലങ്കരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ദിവസംപ്രതി മനോഹരങ്ങളായ പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ട് അതിനെ അലങ്കരിക്കുന്നതു് അവളുടെ പതിവാണ്. ആ പൂക്കൂട അവളുടെ അച്ഛൻതന്നെ ഒരുകാലത്തു മെടഞ്ഞുണ്ടാക്കിയതാണത്രേ. ആ പെൺകുട്ടിയ്ക്കു ഇപ്പോൾ ലോകത്തു് ആ ഒരു സമ്പാദ്യം മാത്രമേ ഉള്ളുവെന്നും കേട്ടു.

ഇങ്ങനെ പൂക്കൂടയുടെ വിവരണംകൂടി മുഴുവനായപ്പോഴേയ്ക്കും നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയ്ക്കും മറ്റും മിക്കവാറും വാസ്തവം മനസ്സിലായി. ഉടനേ ഭാർഗ്ഗവിയെ കണ്ടുപിടിക്കണമെന്നു അവർ തീർച്ചയാക്കി.

കമല:—അമ്മേ! ഞാൻതന്നെ ആ ശവകുടീരത്തിൽ ഒന്നു പോയിവരാം. ആ പൂക്കൂട കാണുമ്പോളെങ്കിലും സംശയം തീരുമല്ലോ. പിന്നെ നമുക്കു ഭാർഗ്ഗവിയെ ഇവിടെ വരുത്തിക്കൊള്ളുകയും ചെയ്യാം.

നാ കൊ:—ശാസ്ത്രികൾ പറഞ്ഞ ദിക്ക് ഇവിടെനിന്നു അല്പം ദൂരത്തിലാണ്. ഇനിനി പോയാൽ മടങ്ങിവരാൻ രാത്രിയായിപ്പോകും. നാളെ വെളുപ്പാൻകാലത്തു നാലുമണിക്കു മുമ്പു ഇവിടെനിന്നും തിരിച്ചാൽ അതിരാവിലെ അവിടെ എത്താം. നിങ്ങളെ സഹായത്തിന് ആരെങ്കിലും കൂടെ വേണം.

കമല:—കൂടെ വേറെയാരും വേണ്ടമ്മേ. മേനാക്കാർ ഉണ്ടല്ലോ. പിന്നെ ആ കൊച്ചുപെണ്ണ്, ജാനകികൂടെ ഇരുന്നോട്ടെ. റോഡ്സുകിൽ മേനാവു നിറുത്തി പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിറങ്ങി അന്വേഷിക്കാം. ഉത്സാഹമായി ആ കാട്ടിൻപുറങ്ങളിൽ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കയാണെന്നേ കാണുന്നവർ വിചാരിക്കയുള്ളൂ.

പിറേറന്നാൾ അതിരാവിലേ കമലമ്മയും ഒരു മേനാവിൽ വേലക്കാരി ജാനകിയുംകൂടി കയറി തിരിച്ചു. ശാസ്ത്രികൾ പറഞ്ഞ ദിക്കിനെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഒരു മൂന്നാലുനാഴിക പോയതിന്റെ ശേഷം റോഡ്സുകിൽ ഒരിടത്തു മേനാവുകെട്ടി കമലമ്മയും ജാനകിയും ഇറങ്ങി. ചെറിയ കുന്നുകളും കുററിക്കാടുകളും ഉള്ള ഓരോ പറമ്പുകളിൽകൂടി കടന്ന് ഇവർ ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാന്റെ ശവകുടീരം അന്വേഷിച്ചു നടന്നു.

അദ്ധ്യായം ൧൭

"വിലപിതമിതു മതി വരുവതു സുഖമിനി"

ഇളംകാട്ടു നിന്നും പുറത്താക്കപ്പെട്ട മാധ്വി ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിലിരുന്ന് രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടുകയായിരുന്നുവെന്നു ൧൪-ാമദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ചിരുന്നുവല്ലോ. ശവകുടീരത്തിനോടുള്ളുണ്ടായിരുന്ന മൺതിട്ടയിൽ കയറിയിരുന്ന മാധ്വി അങ്ങനെ തന്നെ നേരം വെളുപ്പിച്ചു. ഏകദേശം നല്ല പ്രഭാതമായി, ഇനി എങ്ങോട്ടേക്കെങ്കിലും പുറപ്പെടണമെന്നു തീർച്ചയാക്കി ആലോചിച്ചപ്പോഴാണ് തന്റെ നിരാലംബമായ അവസ്ഥ അവൾക്കു ബോധം വന്നത്. എങ്ങോട്ടു പോകും? ആരെ ആശ്രയിക്കും? യൌവ്വനയുക്തയായ ഒരു സ്ത്രീ ഇതുപോലെ അലഞ്ഞുനടക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ജനങ്ങൾ എന്തു വിചാരിക്കും? ഈ വക വിചാരങ്ങൾകൊണ്ടു മനസ്സു കഴങ്ങി ദേഹം തളന്ന് അവൾ വിവശയായിവ്

ങ്ങും വിലപിച്ചുതുടങ്ങി. ഈ അവസരത്തിലാണു് കമലമ്മയും ജാനകിയും ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിനഭിമുഖമായി പറമ്പിന്റെ അററത്തു് എത്തിയതു്. വളരെ ദൂരത്തു വച്ചുതന്നെ കമലമ്മയ്ക്കു ഭാർഗ്ഗവിയെ കണ്ടു് ആളം മനസ്സിലായി. ആ നിമിഷത്തിൽ അവൾക്കു് എത്രമാത്രം ചാരിതാർത്ഥ്യമുണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം! "ഭാർഗ്ഗവീ! ഭാർഗ്ഗവീ!" എന്നിങ്ങനെ രണ്ടുമൂന്നു വിളിച്ചു. ഉടനെ ഭാർഗ്ഗവി തലയുയർത്തി നോക്കി. ഒരു നോട്ടത്തിൽ ഭാർഗ്ഗവിക്കു് അവളെ മനസ്സിലായില്ല. "ഒരുവേള ദൈവം തന്നെ മനുഷ്യരൂപത്തിൽ എന്റെ രക്ഷയ്ക്കായിട്ടു പ്രത്യക്ഷമാകയാണോ" എന്നുകൂടി അവൾ ശങ്കിച്ചു. അല്പനേരം സൂക്ഷിച്ചിട്ടു് മനസ്സിനു സ്വാസ്ഥ്യമുണ്ടായപ്പോൾ മാത്രമേ ഭാർഗ്ഗവിക്കു കമലമ്മയെ അറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞുള്ളു. അപ്പോൾ "ഈശ്വരാ! ഇതെന്താശ്ചര്യം" എന്നവൾ ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് കുറെ നേരത്തേക്കു് എന്തു ചെയ്യേണ്ടതെന്നു അറിവാൻ പാടില്ലാതെ അങ്ങനെതന്നെയിരുന്നുപോയി.

കമല:—ഒട്ടും പരിഭ്രമിക്കേണ്ട! ഞാൻ തന്നെ, നിന്റെ പണ്ടത്തെ സഹോദരി, കമലമ്മയെ ഇത്ര വേഗത്തിൽ മറന്നുപോയോ? ഞാൻ നിന്നെ അന്വേഷിച്ചുതന്നെ വന്നിരിക്കയാണു്.

ഭാർഗ്ഗ:—അയ്യോ! എന്റെ കമലമ്മ! നിന്നെ ഞാൻ മറക്കുമോ! നീ എങ്ങനെ ഇവിടെ യാതൊരു സഹായവും കൂടാതെ വന്നുചേർന്നു ഇതെന്തൊരു കഷ്ടമാണു്. ഭാഗ്യമുള്ള ആളുകൾക്കു എന്നെപ്പോലെ വല്ല ആപത്തും പിണയുമോ? ലോകത്തിൽ കഷ്ടതയനുഭവിക്കുവാൻ എന്നെപ്പോലെ മററാരുമില്ലെന്നാണു് ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതു്.

കമലമ്മ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ സമീപത്തുചെന്നു് അവളുടെ അരികിൽ മൺതിട്ടമേൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു് അവളെ ഒന്നു് ആലിംഗനംചെയ്തു. സ്നേഹപാരവശ്യംകൊണ്ടു മതിമറന്നിരിക്കുന്ന കമലമ്മ, ഭാർഗ്ഗവിയുടെ കൈകളെ മൃദുവായി തലോടിക്കൊണ്ടു്,

കമല:—ഒന്നുമില്ല ഭാർഗ്ഗവീ! ഒരാപത്തുമില്ല. ഇനിമേൽ നമുക്കു് ലോകത്തു യാതൊരാപത്തുമുണ്ടാവില്ല. നിന്നെ അന്വേഷിച്ചു തന്നെയാണു് ഞാൻ വന്നതെന്നു പറഞ്ഞില്ലേ. കഥയൊക്കെ പിന്നീടു പറയാം. ഇപ്പോൾ നമുക്കിവിടെനിന്നു പോകാം. അമ്മാമനും അമ്മയും വന്നിട്ടുണ്ടു്. അച്ഛന്റെ വക കൊട്ടാര

കരെയുള്ള ബങ്കളാവിലാണ് താമസം. നമുക്കങ്ങോട്ടു പോകാം. ഞങ്ങളുടെ മോതിരം തിരികെ കിട്ടി. അതു കാണാതെപോയതിന്റെ സംഗതികളെല്ലാം ഇപ്പോൾ തെളിവായി. അന്യായമായിട്ടാണ് അന്നു നിന്നെ സംശയിച്ചതു്. ഇനി എല്ലാം നീ ക്ഷമിക്കണം. കാൎയ്യമൊക്കെ വിസ്തരിച്ചു പിന്നീടു പറയാം. ഇപ്പോൾ നമുക്കുപോകാം.

“മോതിരം തിരികെ കിട്ടി” എന്നും “അന്യായമായിട്ടാണ് നിങ്ങളെ സംശയിച്ചതു്” എന്നും കേട്ടപ്പോൾ ഭാൎഗ്ഗവിക്കു ജന്മസാഫല്യംവന്നു. ഇനി മരിച്ചാലും തരക്കേടില്ലെന്നു അവൾക്കു തോന്നി. “കഷ്ടം! ഈശ്വരാ! ഈ വൎത്തമാനം കേൾക്കുന്നതിന് എന്റെ അച്ഛൻ ജീവിച്ചിരുന്നില്ലല്ലോ” എന്നവൾ മനസ്താപപ്പെട്ടു.

കമല:—ഞങ്ങൾ എവിടെയെല്ലാം നിങ്ങളെ അന്വേഷിച്ചു. എത്ര ദിക്കിലേക്കെല്ലാം എഴുത്തയച്ചു. എവിടെയെല്ലാം ആളയച്ചു. യാതൊരറിവും ഞങ്ങൾക്കിതുവരെ കിട്ടീല്ല. ഈശ്വരകാരുണ്യംകൊണ്ട് ഇപ്പോൾ നിന്നെ കണ്ടെത്തുവാൻ സംഗതിയായി. ആ കഥയൊക്കെ ഞാൻ വിവരിച്ചുപറയാം. ഇപ്പോൾ നമുക്ക് അമ്മയുടെ അടുക്കലേക്കു പോകാം. എന്റെ ഭാൎഗ്ഗവീ, ഞങ്ങൾ ചെയ്തുപോയ അപരാധങ്ങളെല്ലാം ക്ഷമിക്കണേ.

ഭാൎഗ്ഗവി:—എന്താണ് കമലമ്മാ ക്ഷമിക്കാനുള്ളതു്? എന്റെ പേരിൽ വിശ്വസിക്കത്തക്ക സംശയമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ ചെയ്തതൊക്കെ ന്യായംതന്നെയല്ലേ? ഞാൻകുററക്കാരിയെന്നു തീരുമാനിച്ചിട്ടും ഇത്രമാത്രമല്ലേ നിങ്ങൾ എന്നെ ശിക്ഷിച്ചുള്ളൂ. അതോൎക്കുമ്പോൾ നിങ്ങൾ ഞങ്ങളോടു ചെയ്തതു വലിയ ദയവാണ്. നിങ്ങളെ ഞാൻ ഒരിക്കലും തെററിദ്ധരിച്ചിട്ടില്ല. നിങ്ങൾക്കു എന്നോടു എത്രമാത്രം കരുണയുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടയോ? പക്ഷെ, എനിക്കൊരു മനസ്താപം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. നിങ്ങളുടെ വക മോതിരം മോഷ്ടിക്കുവാൻ തക്കവണ്ണം നന്ദികേടു കാണിച്ചവളെന്നു എന്നെക്കുറിച്ചു നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുമല്ലോ എന്നുള്ള മനോവേദന, എനിക്കു് ഒരു നിമിഷംവരെ ഉണ്ടായിരുന്നു. “ഞാൻ ഒന്നും പിഴച്ചിട്ടില്ലെന്നു് എന്നെങ്കിലും തെളിയിക്കണേ! ഈശ്വരാ!” എന്നുതന്നെ ഞാൻ ഉറക്കത്തിലും പ്രാൎത്ഥിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ദൈവം ഇപ്പോൾ എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചു.

കമലമ്മ:—(ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തെ നോക്കിക്കൊണ്ടു്) കഷ്ടം! ആശാൻ ജീവിച്ചിരുന്നില്ലല്ലോ. ദൈവമേ! ഞങ്ങൾ ആ വൃദ്ധനെ എത്രത്തോളം ദ്രോഹിച്ചു. ഞങ്ങളെ ആ മനുഷ്യൻ നിഷ്കളങ്കമായി സ്നേഹിച്ചിരുന്നിട്ടും ഒടുവിൽ ഇങ്ങനെയാണല്ലോ ഞങ്ങൾ ചെയ്തതു്. ഭാർഗ്ഗവീ! ആശാൻ ഞങ്ങളെപ്പററി എന്തു പറഞ്ഞു. ഞങ്ങൾ ഇനി വിചാരിച്ചാൽ ആ വൃദ്ധനെ സമാധാനപ്പെടുത്തുന്നതിനു എന്തു ചെയ്യാൻകഴിയും. മേലാൽ നിന്നെ എന്റെ സഹോദരിയായിട്ടു സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളാം. ദൈവം ഇത്രയും മാത്രമേ സംഗതിയാക്കിയുള്ളല്ലോ.

ഭാർഗ്ഗ:—അച്ഛനു് നിങ്ങളോടു യാതൊരു വിരോധവും ഇല്ലായിരുന്നു. വിരോധമായ തെളിവുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു ഞങ്ങൾക്കിങ്ങനെ സംഭവിച്ചുവെന്നല്ലാതെ നിങ്ങൾ വല്ല ദോഷവും ചെയ്തുവെന്നു് എന്റെ അച്ഛൻ ഒരിക്കലും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. നിങ്ങളെ അധിക്ഷേപിച്ചു ഒരു വാക്കുപോലും മരണപര്യന്തം അദ്ദേഹം പറഞ്ഞിട്ടില്ല. അച്ഛൻ പലപ്പോഴും എന്നോടു ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. "എന്നെങ്കിലും ഇതിന്റെ വാസ്തവം വെളിപ്പെടാതിരിക്കില്ല. അപ്പോൾ നാം നിർദ്ദോഷികളാണെന്നുള്ളതു് പ്രത്യക്ഷമാകും. അങ്ങനെയാകുമ്പോൾ നമ്മെ തിരിയെ നാട്ടിലേക്കു വിളിക്കും. ഒരുവേള അക്കാലം, ഞാൻ ജീവിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, നീ കമലമ്മക്കുഞ്ഞിനോടു് ഇങ്ങനെ പറയണം. എനിക്കു കമലമ്മയെ എന്നും സ്നേഹമാണു്. കമലമ്മ ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിയായിരുന്നപ്പോൾ ഞാൻ എടുത്തുകൊണ്ടു നടന്നതാണു്."

ഇത്രയും കേട്ടപ്പോൾ കമലമ്മ വാവിട്ടു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. അവൾ അല്പനേരം ഇങ്ങനെ ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തെ തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നിന്നു. ഒടുവിൽ ഒരു ദീർഘനിശ്വാസത്തോടുകൂടി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു "എന്തുചെയ്യാം, ഈശ്വരൻ ഇതിനാണല്ലോ സംഗതിയാക്കിയതു്. തീരാത്ത അപരാധത്തിനു ഞങ്ങൾ പാത്രവും ആയി. ആ സാധുവായ ആശാന്റെ ആത്മാവിനു മോക്ഷം ലഭിക്കട്ടെ."

കമലമ്മയും ഭാർഗ്ഗവിയും ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിൽ നിന്നു തിരിച്ചു. നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും മററും താമസിച്ചിരുന്ന ബംഗ്ലാവിലേക്കു അവർ പുറപ്പെട്ടു. തമ്മിൽ പിരിഞ്ഞതിനു ശേഷമുള്ള കഥകളും മോതിരം കിട്ടിയ വഴിയും മററും കമലമ്മ സഖിയെ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. ഭാർഗ്ഗവിയും നാട്ടിൽ നി

ന്നു തിരിച്ചതിൽ പിന്നീടുണ്ടായ സംഗതികൾ എല്ലാം വിവരിച്ചു. ഇങ്ങനെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു രണ്ടുകൂട്ടക്കാൎക്കും തൃപ്തിയാകുന്നതിനു മുമ്പു തന്നെ അവർ ബങ്കളാവിലും എത്തി.

അദ്ധ്യായം ൧൮.

"ചൊന്നതൊക്കെയുമേവം തന്നെ
എന്നുടെ മകൾ സുന്ദരിയും നീയുമൊക്കം."

നാരായണിപ്പിള്ളകൊച്ചമ്മയുടെ പുറന്നാൾ സംബന്ധിച്ചു ഘോഷങ്ങളെല്ലാം കൊട്ടാരക്കര ബങ്കളാവിൽ വച്ചു നടത്തപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. രാവിലെ മണി൯ൽ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മ കുളികഴിഞ്ഞു് വിശേഷവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചു്, അമ്പലത്തിൽ പോയി തൊഴുതുവന്നു. ബ്രാഹ്മണസദ്യയ്ക്കു് ഇലവച്ചുതുടങ്ങി. മേല്നോട്ടങ്ങൾ നടത്തിക്കൊണ്ടു നാരായണിപ്പിള്ളകൊച്ചമ്മ ബങ്കളാവിന്റെ കിഴക്കെ പൂമുഖത്തിരിക്കയാണു്. കമലമ്മയുടെ അച്ഛനും അവിടെത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു.

നാ-കൊ: - മണി പത്തടിക്കാറായി. കമലം ഇനിയും വന്നില്ലല്ലോ. ശാസ്ത്രികൾ പറഞ്ഞതൊക്കെ തെററിയെന്നു വന്നുമോ. ആ പെൺകുട്ടി ഭാൎഗ്ഗവി തന്നെയെങ്കിൽ കമലത്തിനെ കണ്ട അവസ്ഥയ്ക്കു് അവൾ ഉടനെ കൂടെ വരാതിരിക്കയില്ല. അന്വേഷിച്ചു വച്ചവരെയും അയച്ചാലോ. കമലം ഇന്നു രാവിലെ യാതൊന്നും കഴിച്ചിട്ടില്ല.

കമലമ്മയുടെ അച്ഛൻ:—മണി ൯ൽ ആയിട്ടേയുള്ളു. പറഞ്ഞ ദിക്കിലേക്ക് ഇവിടെ നിന്നൊരഞ്ചാറു നാഴികദൂരമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. അതുകൊണ്ടായിരിക്കും താമസം. ഏതായാലും—എന്നിത്രയും പറയുന്നതിനിടയ്ക്കു് കമലമ്മയും ഭാൎഗ്ഗവിയും കൈകോൎത്തു പിടിച്ചുകൊണ്ടു് പടിക്കകത്തേക്കു കടന്നു.

നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയ്ക്കു ഇവരെ ഒരുമിച്ചു കണ്ടപ്പോൾ അളവില്ലാത്ത സന്തോഷമുണ്ടായി. അവർ ഇരുന്നിരുന്നേടത്തു നിന്നു ചാടി എണീററു് അരനിമിഷംകൊണ്ടു ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ അരികിൽ എത്തി. ഭാൎഗ്ഗവിയെ മാറോടണച്ചു്, അവളുടെ

മൂൎദ്ധാവിൽ അനേകം പ്രാവശ്യം ചുംബിച്ച് സന്തോഷാശ്രുകൊണ്ട് അഭിഷേകം ചെയ്തു. രണ്ടു കൈകൾകൊണ്ടും ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ നമ്രമായ മുഖത്തെ സാവധാനത്തിൽ ഉയൎത്തി അതിനെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട്,

നാ-കൊ:—മകളേ! നിന്റെ ദേഹം ചടച്ചു വിളറി വല്ലാതെയായിപ്പോയല്ലോ. ഇതിനൊക്കെ കാരണം, ഒരു മഹാപാപിയായ ഞാൻ തന്നെയാണ്. കഴിഞ്ഞതൊക്കെ പോകട്ടെ. എനിക്ക് എന്റെ കുഞ്ഞിനെ തിരിയെ കിട്ടിയല്ലോ. ഇനി എന്റെ കമലത്തിനെയും നിന്നെയും എനിക്കു യാതൊരു വ്യത്യാസവും ഇല്ല. ഞങ്ങളുടെ കുടുംബത്തേയ്ക്കു ഒരു "കളഞ്ഞുകിട്ടിയ തങ്കം"മായിട്ടു നീ എന്നെന്നേക്കുമിരിക്കണം." ഇത്രയും പറഞ്ഞിട്ട് നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മ അവരുടെ ചെറുവിരലിൽ അപ്പോൾ കിടന്നിരുന്നതും നമ്മുടെ കഥയിൽ പ്രസിദ്ധവുമായ വജ്രമോതിരത്തെ ഊരിയെടുത്ത് ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ മോതിരവിരലിൽ ഇടുവിച്ച് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു. "സ്വൎണ്ണവും വജ്രവും കൊണ്ടുള്ള ഭൂഷണങ്ങളൊന്നും നിനക്കാവശ്യമില്ല. അതിലുപരിയായ ഭൂഷണങ്ങൾ നിനക്കു സ്വതേ തന്നെ ഉണ്ട്. നിന്റെ വിവേകവും ശീലഗുണവും നിനക്ക് അനശ്വരമായ അലങ്കാരമാണ്. എങ്കിലും നീ ഇതിനെ ഇപ്പോൾ സ്വീകരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് എന്റെ മനസ്സിനു വളരെ സമാധാനമുണ്ടാവും."

ഭാൎഗ്ഗവി എന്തു മറുപടി പറയണമെന്നറിഞ്ഞില്ല. മോതിരം സ്വീകരിക്കണമോ വേണ്ടയോ എന്നു നിശ്ചയമില്ലാതെ അതിനെ വിരലിൽ നിന്നു ഊരി കയ്യിൽ തന്നെ വച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ചുറ്റും നിന്നിരുന്ന ജനങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ തന്റെ ആപൽബന്ധുവായ ശാസ്ത്രികളും ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് അവൾ മനസ്സിലാക്കി. "ഇവിടെ എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടതു" എന്ന അൎത്ഥത്തിൽ ഭാൎഗ്ഗവി ശാസ്ത്രികളുടെ മുഖത്ത് ഒന്നു നോക്കി.

ശാസ്ത്രി:—"മടിക്കണ്ടാ. ഒരു സമ്മാനത്തെ സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളുക. നിന്റെ ആപത്തിനൊക്കെ ഒരു കാലത്തു കാരണമാക്കിയതു് ആ മോതിരമാണ്. ഇനി മേൽ സത്യം സൎവ്വദാ ജയിക്കുമെന്നുള്ളതിനു ഉത്തമസാക്ഷ്യമായി അതു നിന്റെ കയ്യിൽ എന്നെന്നേക്കും കിടക്കട്ടെ. നിന്റെ സമ്പത്തുകാലത്തിൽ പൂൎവ്വസ്മരണയുണ്ടാകുന്നതിനും ഇതുപയോഗപ്പെടും."

ശാസ്ത്രികളുടെ ഉപദേശം ഭാൎഗ്ഗവി സ്വീകരിച്ചു. യാതൊരു വൈമനസ്യവും കൂടാതെ മോതിരം വിരലിലിട്ടു.

അഞ്ചുനാലു പകലത്തെ ദേഹാദ്ധ്വാനംകൊണ്ടും രാത്രിയിലെ ഉറക്കമില്ലായ്മകൊണ്ടും അത്യന്തം ക്ഷീണിച്ചിരുന്ന ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു ഉടനെ വിശ്രമം അവശ്യമെന്നറിഞ്ഞിട്ടു് നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മ അവളെ അകത്തേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി.

അന്നത്തെ പിറന്നാളാഘോഷം വിചാരിച്ചിരുന്നതിലധികം സന്തോഷമായും കോലാഹലമായും കഴിഞ്ഞുകൂടി. വൈകുന്നേരത്തെ ഭഗവതിസേവയ്ക്കു ദീപാരാധന തൊഴാൻ നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും, കമലമ്മയും, ഭാൎഗ്ഗവിയും ഒരുമിച്ചാണുപോയതു്. രാത്രിയിലെ സദിരിനും ഇവർ ഒരുമിച്ചുതന്നെയായിരുന്നു.

ഇങ്ങനെ ഉത്സാഹമായി രണ്ടെട്ടുനാളുംകൂടി ഇവർ കൊട്ടാരക്കരെത്തന്നെ താമസിച്ചു. പിന്നീടു തിരുവനന്തപുരത്തേയ്ക്കു യാത്ര നിശ്ചയിച്ചു. പോകുന്നതിനുമുമ്പിൽ തനിക്കു ഒന്നുരണ്ടു കാൎയ്യങ്ങളുംകൂടി സാധിപ്പാനുണ്ടെന്നു് ഭാൎഗ്ഗവി നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയെ അറിയിച്ചു. ഒന്നാമത്തെ കാൎയ്യം, ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിൽ ആൽത്തറപോലെ ഒന്നു കെട്ടിയുയൎത്തി അവിടെ ദിവസംപ്രതി സന്ധ്യയ്ക്കു വിളക്കു വയ്ക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഏൎപ്പാടു ചെയ്യാൻ കൊള്ളാമെന്നുള്ളതായിരുന്നു. ഇതിനു വേണ്ട ഏൎപ്പാടു് ഉടനെ ചെയ്തു. കുടിയാന്മാരിൽ ഒരാളെ ദിവസേനയുള്ള വിളക്കുവയ്പിനു ചുമതലപ്പെടുത്തി നിയമിച്ചു.

മറെറാരുകാൎയ്യം, ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ഉപകാരസ്മരണയേ ദൃഷ്ടാന്തീകരിക്കുന്നതായിരുന്നു. ഭാൎഗ്ഗവിയേയും ആശാനെയും പലവിധത്തിൽ സഹായിച്ചിട്ടുള്ള ബന്ധുക്കളായ കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയ്ക്കും ദുഷ്ടയായ അവരുടെ മരുമകൾ തങ്കമ്മിണിയമ്മയിൽ നിന്നു യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടിനും ഇടയാകാതെ സുഖമായി കാലക്ഷേപം ചെയ്യുന്നതിനു വേണ്ട ഏൎപ്പാടു ചെയ്യണമെന്നു് അവൾ അപേക്ഷിച്ചു. ഈ രണ്ടാമത്തെ അപേക്ഷയ്ക്കു് നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മ ഉചിതമായ ഒരു തീരുമാനം ചെയ്തു. ആശാനും ഭാൎഗ്ഗവിയും പണ്ടു് ഇരവിപുരത്തുവച്ചു പാട്ടമനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കൃഷിത്തോട്ടവും വീടുംകൂടി ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു ഇഷ്ടദാനമായി കൊടുക്കാമെന്നും അതിൽ കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയും അവരുടെ ജീവപൎയ്യന്തം താമസിച്ചുകൊള്ളട്ടെ എന്നും ആയിരുന്നു നിശ്ചയിച്ചതു്. ആ കൃഷിത്തോട്ടത്തിലെ അനുഭവംകൊണ്ടുമാത്രം കിട്ടുഅമ്മാച്ചനും ആനന്തപ്പിള്ളയ്ക്കും ഒരുവിധം മാനമായി കാലക്ഷേപം ചെയ്യാമായിരുന്നു. ഈ തീരുമാനം ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കു സൎവ്വഥാ സ്വീകാൎയ്യമായിരുന്നു. അവിടെ

കൂടിയിരുന്നവരൊക്കെ നാരായണിപ്പിള്ളകൊച്ചമ്മയുടെ ഉദാരതയെ ശ്ലാഘിക്കയും ചെയ്തു. കിട്ടുഅമ്മാച്ചനെയും ആനന്ദപ്പിള്ളയെയും ആളയച്ചുവരുത്തി ഇക്കാൎയ്യം അവരെ അറിയിച്ചു. അവൎക്കു ഇതിൽപരം സന്തോഷമുണ്ടാവാനില്ല. പരാപേക്ഷ കൂടാതെ കാലക്ഷേപം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള മാൎഗ്ഗം ലഭിച്ചതുതന്നെ വലുതായഭാഗ്യമെന്നു് അവർ കരുതി. ഗൎവ്വിഷ്ഠയായ രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ ദുശ്ശാസനകൾ കേൾക്കാതെ ജീവിതം അവസാനിപ്പിക്കുന്നതുതന്നെയാണു് അവൎക്കു മോക്ഷമെന്നായിരുന്നു ഈ സാധുക്കളുടെ വിചാരം. കിട്ടുഅമ്മാച്ചന്റെയും ആനന്ദപ്പിള്ളയുടേയും ധൎമ്മബുദ്ധിയോ, ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ കൃതജ്ഞതയോ, ഏതാണു വലുതെന്നു വായനക്കാർ തീൎച്ചയാക്കിക്കൊള്ളട്ടെ. നിഷ്കാമമായി സൽകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവൎക്കു ദൈവകൃപയാൽ നന്മതന്നെയുണ്ടാകുമെന്നുള്ളതിനു് ഇതൊരു ദൃഷ്ടാന്തമാണു്.

നാരായണിപ്പിള്ളകൊച്ചമ്മയും മററും ഭാൎഗ്ഗവിയേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു തിരുവനന്തപുരത്തെത്തി താമസമായി. ഭാൎഗ്ഗവിയെ, നാരായണിപ്പിള്ളകൊച്ചമ്മയുടെ രണ്ടാം മകളായി അവർ സ്വീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. കമലമ്മയും ഒരു സഹോദരിയെപ്പോലെ ഭാൎഗ്ഗവിയെ സ്നേഹിച്ചു. ഇങ്ങനെ ഭാൎഗ്ഗവി അചിരേണ രവിമംഗലത്തു പ്രഭുകുടുംബത്തിലെ ഒരംഗമായി തീൎന്നു.

തന്റെ ഐഹികാവസ്ഥകളിൽ ഇങ്ങനെ ഉൽകൃഷ്ടമായ ഒരു പദവി ഭാൎഗ്ഗവിക്കു ലഭിച്ചുവെങ്കിലും അവളുടെ മനസ്സിനേയോ ശീലഗുണത്തേയോ, സദാചാരങ്ങളേയോ അതു ലവലേശം ഭേദിപ്പിച്ചില്ല. ഉമ്മിണിപ്പിള്ളആശാന്റെ വിലയേറിയ തത്വോപദേശങ്ങളെ അവൾ ഇന്നും അനുസരണബുദ്ധ്യാ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയിരുന്നു. ആശാൻ ആസന്നമരണനായിരുന്ന അവസരത്തിൽ ഭാൎഗ്ഗവിക്കു ചെയ്തിട്ടുള്ള സാരോപദേശങ്ങളെ അവൾ ഇക്കാലത്തും ദൃഢമായി സ്മരിച്ചിരുന്നു. അവയെ കൂടക്കൂടെ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു് അവളുടെ ഒരു മാതിരി വ്രതമായിരുന്നു. നിത്യാനുഷ്ഠാനവിധികളും ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിൽ പ്രവൎത്തിക്കേണ്ട വിധവും, ആശാൻ ഉപദേശിച്ചിട്ടുള്ള രീതിയിൽനിന്നും അണുപോലും തെററാതെ അവൾ നടത്തിക്കൊണ്ടുവന്നു. കാലക്രമേണ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ അനവരതസഹവാസംകൊണ്ടു് കമലമ്മയുടെ പ്രകൃതിയിലും ഗുണപ്രദമായ ഒരു മാററംവന്നു. ഇണക്കമുള്ള ഈ രണ്ടുസഹോദരങ്ങളുടെ ജീവിതത്തെ കണ്ടുകണ്ടു് നാരായണിപ്പിള്ളകൊച്ചമ്മ പ്രതിദിനം ബ്രഹ്മാനന്ദമനുഭവിച്ചു.

അദ്ധ്യായം ൧൯.

"ബാലവൃദ്ധസ്ത്രീതരുണവർഗ്ഗാരവ
കോലാഹലം പറയാവതല്ലേതുമേ"
"ഓർത്തവണ്ണമല്ലാ ദൈവമാർഗ്ഗമേ"

കൊല്ലത്തോരോ മിഥുനം, കർക്കടകം മാസക്കാലങ്ങളിൽ നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയുടേയും മററും താമസം നെട്ടമങ്ങാട്ട ഇരവിപുരത്തുള്ള അവരുടെ ഭവനത്തിലാണ്. പതിവുപോലെ തിരുവനന്തപുരത്തു നിന്നു അവരെല്ലാം രവിമംഗലത്തേയ്ക്കുള്ള യാത്ര നിശ്ചയിച്ചു. ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു വീണ്ടും തന്റെ ജന്മഭൂമിയിൽ താമസിക്കുന്നതിനുള്ള ഭാഗ്യം ഉണ്ടായതുകൊണ്ടുള്ള സന്തോഷത്തിനു അതിരില്ലായിരുന്നു. കിട്ടു അമ്മാച്ചന്റെയും ആനന്തപ്പിള്ളയുടെയും കുശലമന്വേഷിക്കുന്നതിനു ഇതു് ഒരു അവസരമാകുമെന്നും ഭാർഗ്ഗവി കരുതി.

മിഥുനമാസം ആദ്യത്തിലാണ് ഇവരുടെ യാത്ര. ഭാർഗ്ഗവിയെ ഒന്നു കാണുന്നതിനു കൊതിച്ചിരുന്ന ഇരവിപുരത്തുകാർ ആബാലവൃദ്ധം അവളുടെ വരവു കാത്തുകൊണ്ടു് അന്നു രാവിലെ രവിമംഗലത്തേക്കുള്ള റോട്ടിൽ കൂടിയിരുന്നു. ദൂരെ മേനാക്കാരുടെ മൂളലിന്റെ മുഴക്കംകേട്ടപ്പോൾതന്നെ ജനങ്ങൾ ഇളകി. കുറേകഴിഞ്ഞപ്പോൾ രണ്ടുമേനാവുകൾ രവിമംഗലത്തു നടയിലായി. ഭാർഗ്ഗവിയും കമലമ്മയും ആദ്യമായി ഒന്നിൽനിന്നിറങ്ങി. പുറകേ നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും ഇറങ്ങി. നാലഞ്ചുകൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പു് നാട്ടിൽനിന്നും ബഹിഷ്കരിക്കപ്പെട്ട ഭാർഗ്ഗവിയെ ഇനിമേൽ എപ്പോഴെങ്കിലും കാണ്മാൻ സംഗതിയാകുമെന്ന് അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരാരും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. "സത്യത്തിന് എങ്ങനെയായാലും പരമാവധി വിജയംതന്നെയാണ്" എന്നുള്ള തത്വം ജനങ്ങൾക്കു ബോധപ്പെട്ടു.

പരിചിതങ്ങളായ ഓരോ സ്ഥലങ്ങളേയും കണ്ടപ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു പൂർവ്വസ്മരണകൾ ഉണ്ടായി. നാടുകടത്തുന്നതിനായി ആശാനെയും അവളെയും റോട്ടിൽകൂടി പോലീസ്സുകാർ നടത്തിക്കൊണ്ടുപോയ സമയത്തു് ഇതെല്ലാം തങ്ങൾക്കൊടുക്കലത്തെ കാഴ്ചയാണെന്നാണ് അവൾ വിചാരിച്ചിരുന്നതു്. ആശാന്റെ കാ

ള്ളത്തിൽ അങ്ങിനെ തന്നെ പററി എങ്കിലും ആശാൻ പറഞ്ഞിരുന്നതുപോലെ ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു തിരിയെ വരുവാൻ സംഗതിയായി. "എല്ലാം ശരിയായേക്കുമെന്നുവിചാരിച്ചു ഭാർഗ്ഗവി സമാധാനപ്പെട്ടു.— "അന്യഥാ ചിന്തിതം കാര്യം ദൈവമന്യത്രചിന്തയേൽ" എന്നുള്ളതു് എത്ര വാസ്തവമായിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചു നമുക്കു ഒന്നും തന്നെ നിശ്ചയിപ്പാൻ പാടില്ല. എത്ര ബുദ്ധിമാനായ മനുഷ്യന്റെ ഊഹാപോഹശക്തിയും ചിലപ്പോൾ കർമ്മവിധിയ്ക്കു കീഴടങ്ങേണ്ടിവരുന്നു. മനുഷ്യാധീനമല്ലാത്ത ഒരു ശക്തി പ്രപഞ്ചത്തിൽ പ്രവൎത്തിക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതിനു് ഇതുതന്നെയാണു് ലക്ഷ്യം.

നാരായണപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും മററും രവിമംഗലത്തു പടിക്കൽ എത്തിയപ്പോൾ അവിടുത്തെ ഭൃത്യവൎഗ്ഗത്തിൽ നാടുകടത്തപ്പെട്ട കുഞ്ഞി ഒഴിച്ചു മറെറല്ലാവരും അവിടെ ഹാജരുണ്ടായിരുന്നു. ഇവൎക്കൊക്കെ ഭാർഗ്ഗവി അന്നുമിന്നും കണ്ണിലുണ്ണിയായിത്തന്നെയിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ശീലഗുണം കൊണ്ടു, ഭൃത്യവൎഗ്ഗം പ്രത്യേകിച്ചും അവളെ നിഷ്കളങ്കമായി സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. ഭാർഗ്ഗവിയെ കണ്ട മാത്രയിൽ അവൎക്കു് അളവില്ലാത്ത സന്തോഷമുണ്ടായി. ചില വൃദ്ധന്മാൎക്കും വൃദ്ധകൾക്കും ആനന്ദബാഷ്പംകൊണ്ടു കണ്ണുനിറഞ്ഞു. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ പേരിലുണ്ടായ മോഷണക്കേസ്സുവിസ്തരിച്ച മജിസ്ത്രേട്ടു് കുമാരപിള്ളയും രവിമംഗലത്തു നടയിൽ ആ മുഹൂൎത്തത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ അടുത്തൂൺ വാങ്ങിയിരിക്കയാണെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. നാരായണപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയും മററും മേനാവിൽ നിന്നിറങ്ങി അകത്തേയ്ക്കു കടക്കുന്നതിനു മുമ്പിൽ കുമാരപിള്ള അവരുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു് ഭാർഗ്ഗവിയോടു് "കുഞ്ഞേ! നീ എന്നെ ശപിക്കരുതേ! നിന്നെ അന്യായമായി ശിക്ഷിച്ച മഹാപാപി മജിസ്ത്രേട്ടു ഞാനാണു്. വാസ്തവമറിയാതെ ചെയ്തുപോയ തെററിനു ഞാനല്ല ഉത്തരവാദിയെന്നു നീ അറിയണം. ഞാൻ വഹിച്ചിരുന്ന ഉദ്യോഗം മാത്രമാണു് അപരാധിയായിട്ടുള്ളതു്. അതുകൊണ്ടാണു് ഞാൻ ഇപ്പോൾ ആ ഉദ്യോഗം മനസ്സാലെ ഉപേക്ഷിച്ചു സ്വതന്ത്രനായിരുന്നു് ഈശ്വരഭജനം ചെയ്യുന്നതു്. ഇനിയുള്ള കാലമെങ്കിലും അധൎമ്മം പ്രവൎത്തിക്കാതെ എന്റെ ജന്മം കഴിച്ചുകൂട്ടണമെന്നു മോഹമുണ്ടു്. ചെയ്തുപോയ അപരാധത്തെ നീ ക്ഷമിക്കണേ."

ഭാർഗ്ഗവി:—അവിടത്തെ പേരിൽ എന്തൊരു തെററാണുള്ളതു്. അവിടന്നെങ്ങനെയാണു് അപരാധിയാകുന്നതു്. അവി

ടന്ന വഹിച്ചിരുന്ന ഉദ്യോഗത്തിൻെറ ധൎമ്മങ്ങളെ ആചരിക്ക മാത്രമല്ലേ അവിടന്ന ചെയ്തുള്ളൂ. അതു കൂടാതെ നിവൃത്തിയുണ്ടോ. തെളിവനുസരിച്ചാണല്ലോ എൻെറ പേരിലുള്ള കേസ്സ് അവിടന്ന തീരുമാനിച്ചത്. മനഃപൂൎവ്വമായി അവിടന്ന് യാതൊന്നും ചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ. ഞങ്ങളുടെ ദുഷ്കാലം കൊണ്ട് ഞാനും അച്ഛനും കുറേ കഷ്ടതയനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നുവെന്നേ വിചാരിക്കാനുള്ളൂ.

യുക്തിപൂൎവ്വവും വിനീതവും ആയ ഒരു മറുപടി കേട്ടപ്പോൾ കുമാരപിള്ളയ്ക്കു ഭാൎഗ്ഗവിയെക്കുറിച്ച് ഏററവും ബഹുമാനവും സ്നേഹവും തോന്നി. ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ പ്രായത്തിലുള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയ്ക്കു് ഇത്രത്തോളം ബുദ്ധിയും വാഗ്വൈഭവവും ഉണ്ടാകുന്നത് സാധാരണമല്ലെന്നു കുമാരപിള്ളയ്ക്കു ബോധമുണ്ടായിരുന്നു. "ഇത്ര വൈഭവമുള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയുടെ പിതാവായിരിക്കുന്നവൻ തന്നെയാണ് ഭാഗ്യവാൻ. ഹാ! ദൈവമേ! ആ സാധു ഉമ്മിണിപ്പിള്ള ആശാന് അല്പകാലം കൂടെ ജീവിച്ചിരിക്കാൻ സംഗതി വന്നില്ലല്ലോ". എന്നിങ്ങനെ കുമാരപിള്ള വിചാരിച്ചു വ്യസനിച്ചു.

കുമാരപിള്ളയ്ക്കു് ഭാൎഗ്ഗവിയെക്കുറിച്ചു വാത്സല്യം ക്രമേണ വൎദ്ധിച്ചുവന്നു. കുമാരപിള്ള രവിമംഗലത്തു ഒരു നിത്യനായിരുന്നതുകൊണ്ട് ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ഗുണങ്ങളെ അടുത്തു പരിചയിച്ചറിയുന്നതിനും സംഗതിയായി. ഇങ്ങനെ രണ്ടാമതും ഭാൎഗ്ഗവി ഇരവിപുരത്തു താമസം തുടങ്ങീട്ട് ഏകദേശം ഒരു മാസത്തോളം കഴിഞ്ഞു.

പെൻഷൻഡ് മജിസ്ട്രേട്ട കുമാരപിള്ളയുടെ അനന്തിരവൻ, മാധവൻ, അഥവാ, മാധവൻപിള്ള, ഇത്രനാളും തിരുവനന്തപുരത്തു താമസിച്ച് പഠിക്കുകയായിരുന്നു. ഇയ്യാൾക്ക് ഇപ്പോൾ ൨൨ വയസ്സു പ്രായമുണ്ട്. മാധവൻപിള്ളയുടെ അച്ഛനും അമ്മയും അയാൾക്കു നന്നേ ചെറുപ്പമായിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെ മരിച്ചുപോയി. കുമാരപിള്ളയുടെ അനന്തരാവകാശിയായി മാധവൻപിള്ള ഒരാൾ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഇവരുടെ കുടുംബം സ്വതേ ധനപുഷ്ടിയുള്ള ഒന്നാണ്. കുമാരപിള്ള ഒരു ബ്രഹ്മചാരിയായിരുന്നതുകൊണ്ട് അയാളുടെ സ്വന്ത സമ്പാദ്യങ്ങൾക്കും അവകാശി മാധവൻപിള്ളതന്നെയായിരുന്നു. സൎക്കാരുദ്യോഗം രാജികൊടുത്തതിൻെറ ശേഷം ഏതാണ്ടൊരു വേദാന്തിയുടെ മട്ടിലാണ് കുമാരപിള്ള ജീവിതം കഴി

ച്ചുവന്നതു്. അതുകൊണ്ടു തറവാട്ടുസ്വത്തുക്കളേയോ തന്റെ സ്വന്തം സമ്പാദ്യങ്ങളേയോ പരിപാലിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ജോലി ചെയ്യുന്നതിനു കൂടി വളരെ അലസനായിട്ടാണിരുന്നതു്. മേലാൽ ഈശ്വരധ്യാനത്തിനായിട്ടു മാത്രം ശേഷമുള്ള തന്റെ ജീവിതകാലത്തെ കഴിച്ചുകൂട്ടണമെന്നായിരുന്നു കുമാരപിള്ളയുടെ ആഗ്രഹം. ഈ കാരണങ്ങളാൽ മാധവൻപിള്ളയോടു് ഉടനേ പഠിത്തം മതിയാക്കി വീട്ടുകാര്യങ്ങളിൽ പ്രവേശിക്കണമെന്നു കുമാരപിള്ള ആവശ്യപ്പെട്ടു.

മാധവൻപിള്ള വിദ്യാഭ്യാസവിഷയത്തിൽ വളരെ ഉത്സാഹിയായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അയാൾക്കു് അമ്മാവന്റെ ഈ അഭിനിവേശത്തിൽ അല്പം മനസ്താപമാണുണ്ടായതു്. എങ്കിലും തറവാട്ടുഭാരം തനിക്കു ഒഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ പാടില്ലാത്ത കൃത്യങ്ങളിലൊന്നാണെന്നും അമ്മാവന്റെ വയസ്സുകാലത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹത്തിനു വിപരീതമായിരിക്കുന്നതു് യോഗ്യമല്ലെന്നും വിചാരിച്ചു. ഇങ്ങനെ മാധവൻപിള്ള പുതിയ ജീവിതത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു്, തറവാട്ടു വസ്തുക്കളുടെ ഭരണം സമർത്ഥമായവിധത്തിൽ നടത്തിക്കൊണ്ടുവരികയാണു്.

തറവാട്ടു പാരമ്പര്യത്താലോ എന്തോ മാധവൻപിള്ള വിവാഹവിഷയത്തിൽ സാധാരണന്മാരുടെ അഭിപ്രായത്തോടു യോജിച്ചിരുന്നില്ല. വിവാഹം മനുഷ്യനു സുഖകാരണമല്ലെന്നും നേരെമറിച്ചു് അതു മരണപര്യന്തം നമ്മുടെ ദുഃഖത്തിനു നിദാനമായിട്ടുള്ളതാണെന്നുമായിരുന്നു മാധവൻപിള്ളയുടെ മതം. തന്റെ സഹപാഠികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഈ വിഷയത്തിൽ മാധവൻപിള്ള ഒരു വ്യത്യസ്തമായിരുന്നു. അയാൾ പ്രകൃത്യാ ഗുണവാനും സദാചാരിയും ആയിരുന്നു. വളരെ ധനപുഷ്ടിയുള്ള ഒരു കുടുംബത്തിലെ ഏകാവകാശിയെന്നോ കുമാരപിള്ള മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ഭാഗിനേയനെന്നോ ഉള്ള നിലയിൽ സാധാരണ ഒരു യുവാവിനുണ്ടാകാവുന്ന അഹംഭാവമോ ഗർവ്വമോ മാധവൻപിള്ളയെ ബാധിച്ചില്ല. ഗ്രന്ഥപാരായണത്തിൽ അതി തല്പരനായിരുന്നതുകൊണ്ടു് വിദ്യാധനപുഷ്ടിയും ഇയാൾക്കു വേണ്ടുവോളമുണ്ടായിരുന്നു. ജീവകാരുണ്യം മാധവൻപിള്ളയുടെ വിശേഷഗുണമായിരുന്നു. പരിഷ്കാരിയായ മാധവൻപിള്ള തറവാട്ടുഭരണം കയ്യേററു് ഇരവിപുരത്തു താമസമായതോടു കൂടി അയാളുടെ സ്വന്തം ഉത്സാഹത്തിന്മേൽ അവിടെ ഒരു ഗ്രാമപ്പഞ്ചായത്തു് ഏർപ്പെടുത്തി. പഞ്ചായത്തിന്റെ

ഭാരവാഹിയുടെ നിലയിൽ ആ ദിക്കുകാൎക്കു ഗുണകരമായ പല ഏൎപ്പാടുകളും മാധവൻപിള്ള നടപ്പിൽ വരുത്തി. ഇങ്ങനെ ഒരു പൊതുജനപ്രതിനിധിയുടെ നിലയിലും മാധവൻപിള്ളയുടെ യശസ്സു് നാടെങ്ങും പ്രസരിച്ചു.

തറവാട്ടുഭാരം കയ്യേല്ക്കുന്നതിനു മുമ്പിൽ മാധവൻപിള്ള തിരുവനന്തപുരത്താണു് താമസിച്ചിരുന്നതെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. തിരുവനന്തപുരത്തു പഠിച്ചു താമസിച്ചിരുന്നതു് രവിമംഗലത്തുകാൎക്കു അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന വലിയവീടെന്നുപേരായ ഭവനത്തിനു സമീപത്തിലായിരുന്നു. തന്റെ അമ്മാവൻ മജിസ്ത്രേട്ടുദ്യോഗം രാജിവെക്കുവാൻ സംഗതിയായ ഒരു കേസ്സിനെപ്പററിയും ആ കേസ്സിൽ അന്യായമായി പ്രതിയാക്കി ശിക്ഷിച്ച പെൺകുട്ടിയെപ്പററിയും മാധവൻപിള്ള അക്കാലത്തു കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ആ പെൺകുട്ടിയുടെ കഥകൾ കേട്ടിട്ടുള്ളതാലും അയാൾക്കു് അവളിൽ കേവലം ഒരു ബഹുമാനത്തിനുമാത്രം അക്കാലത്തു സംഗതിയാക്കി. ഭാൎഗ്ഗവി രവിമംഗലത്തുകാരോടൊന്നിച്ചു തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നതും അവളെ രവിമംഗലത്തുവീട്ടിലെ ഒരംഗമായി സ്വീകരിച്ചു കഴിഞ്ഞ കഥയും ആശാൻതാമസിച്ചിരുന്ന പറമ്പു് അവൾക്കു ഇഷ്ടദാനം ലഭിച്ചതും എല്ലാം മാധവൻപിള്ള അറിഞ്ഞിരുന്നു. ഇത്ര വിശ്രുതയായിത്തീൎന്ന പെൺകുട്ടിയെ ഒന്നു കാണണമെന്നു മാധവൻപിള്ള പലപ്പോഴും വിചാരിക്കയുണ്ടായി എന്നാൽ ആ വൎത്തമാനം ആരോടും പറഞ്ഞില്ല. എങ്കിലും അചിരേണ മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു ഭാൎഗ്ഗവിയെ കാണുവാനും സാധിച്ചു. ആ സന്ദൎശനത്തിനു സംഗതിയാക്കിയതു് ഒരു ചില്ലറ സംഭവമായിരുന്നു.

ഒരു ഞായറാഴ്ച വൈകുന്നേരത്തു പതിവുപോലെ വ്യായാമത്തിനായി മാധവൻപിള്ള നടക്കാനിറങ്ങി. വലിയവീട്ടിന്റെ പടിക്കൽക്കൂടി വടക്കോട്ടുള്ള റോഡിലായിരുന്നു അന്നു വൈകുന്നേരത്തെ സഞ്ചാരം. മാധവൻപിള്ള വലിയവീട്ടിന്റെ അടുക്കൽഎത്തിയപ്പോൾ വീട്ടിന്റെ പടിവാതൽ അടച്ചിരുന്നു. വാതലിനടുത്തുള്ള ഇരുമ്പഴിവേലിയുടെ കൈവരിയിന്മേൽ കമലമ്മയും ഏകദേശം അവളോടു സമപ്രായമുള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയും (ഭാൎഗ്ഗവി) നില്ക്കുന്നതു് മാധവൻപിള്ള കണ്ടു. ആ പെൺകുട്ടികൾ കൈവരിച്ചുമരിന്മേൽനിന്നു് റോഡിന്റെ വടക്കെഅററത്തേക്കു് അത്യുല്ക്കണ്ഠയോടുകൂടി എന്തോ നോക്കിനില്ക്കുകയായിരുന്നു. കമലമ്മയോടൊരുമിച്ചു നില്പുള്ള ആ പെൺകുട്ടി തന്നെയായിരിക്കു

ണം ഭാൎഗ്ഗവിയെന്നു മാധവൻപിള്ള സംശയിച്ചു. കമലമ്മ "ഭാൎഗ്ഗവി"യെന്നു് ഉടനെ സംഭാഷണത്തിനിടയിൽ വിളിക്കുകയാൽ സംശയം തീരുകയുംചെയ്തു. ഭാൎഗ്ഗവിയെ കണ്ടുടനെ മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു തോന്നിയതു് ഇങ്ങനെയാണു്. "ശീലഗുണത്തിനൊത്ത രൂപഗുണവും ഇവൾക്കുണ്ടു്. ഇത്ര ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ അസാമാന്യമായ പാകത, ബുദ്ധികൾ വരുന്നതു് അത്ര സാധാരണമല്ല. ഇവളോടു് എന്തെങ്കിലും ഒന്നു സംസാരിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നു്" മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു തോന്നി. മാധവൻപിള്ളയുടെ ജീവിതത്തിൽ ഇതു് അഭൂതപൂൎവ്വമായ ഒരു അനുഭവമായിരുന്നു. എന്തായാലും ദൈവഗത്യാ മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു ഉടനെ ഭാൎഗ്ഗവിയുമായി അഭിമുഖസംഭാഷണംചെയ്യുന്നതിനു സംഗതിയായി.

മാധവൻപിള്ളയെ കമലമ്മയും അതുകൊണ്ടു ഭാൎഗ്ഗവിയും ഇന്നാരെന്നു മനസ്സിലായിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. മാധവൻപിള്ള ഏകദേശം രവിമംഗലത്തു പടിയ്ക്കൽ എത്തിയപ്പോൾ, ഭാൎഗ്ഗവി അതിവേഗത്തിൽ അയാളോടു് എന്തോ സംസാരിക്കുവാനെന്നുള്ള മട്ടിൽ പടിവാതലിനു് സമീപമുള്ള കൈവരിയിൽ ചെന്നു. ഉടനെ കമലമ്മ വിളിക്കുകയാൽ ഭാൎഗ്ഗവി പിന്മാറി തിരിച്ചുവെങ്കിലും ഒന്നു കൂടി ആലോചിച്ചിട്ടു് മാധവൻപിള്ളയോടു ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ഭാൎഗ്ഗവി:— നിങ്ങൾ ഈ റോട്ടിൽ കൂടി വടക്കോട്ടാണു് യാത്രയെങ്കിൽ അനുസാരം കരുതി പോകണം. ഒരു പേപ്പട്ടി അങ്ങോട്ടോടീട്ടുണ്ടു്. അതു് അനേകം യാത്രക്കാരെ കടിച്ചുവെന്നാണു് കേട്ടതു്. അല്പം മുമ്പു് അതു വടക്കോട്ടു പോയി. തിരിച്ചു ഈ റോട്ടിൽകൂടെ തന്നെ ഇങ്ങോട്ടു വരാൻ എളുപ്പമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് നിങ്ങൾ വന്ന വഴിയെ മടങ്ങി പോകുന്നതു് നന്നായിരിക്കും. അല്ലാത്തപക്ഷം ഈ കതകു തുറന്നു തരാം. ഈ പടിയ്ക്കകത്തു സ്വല്പനേരം കയറി നില്ക്കണം. പേപ്പട്ടിയുടെ ഗതി അറിഞ്ഞതിനു ശേഷം പോകുന്നതല്ലേ നല്ലതു്.

മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു ഉടനെ ആലോചിച്ചു മറുവടി പറയുവാൻ തരം വന്നില്ല. അവിചാരിതമായി ഒരു സ്ത്രീ തന്നോടു ചെയ്ത ഈ ഉപദേശത്തിനു് എങ്ങനെയാണു് മറുവടി പറയേണ്ടതെന്നു് അയാൾക്കു നിശ്ചയമുണ്ടായില്ല.

മാധവൻ:—വന്ന വഴി മടങ്ങി പോകയെന്നുള്ളതു് എന്നെപ്പോലെയുള്ള ഒരു പുരുഷനു യോഗ്യമാകുമോ? നിങ്ങളുടെ ഉയ

വുകൊണ്ടു ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന സങ്കേതത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു് മൌഢ്യമായേക്കാം. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങളുടെ ഉപദേശത്തെ തന്നെ ഞാൻ സ്വീകരിക്കുന്നു.

മാധവൻപിള്ള രവിമംഗലത്തു പടിപ്പുരകത്തു കയറി മുററത്തു കുറെ നേരം നിന്നു. സ്ത്രീജാതികളെ കേവലം അലക്ഷ്യമായിട്ടിരുന്നാലും നോക്കിയിരുന്ന മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു് ഇപ്പോൾ ഭാർഗ്ഗവിയുടെ കാഴ്ചയിൽ എന്തോ തന്നെത്താനറിയാത്തതായ ഒരു കൌതുകം തോന്നിയിരിക്കുന്നു. ഒന്നുകൂടി ഭാർഗ്ഗവിയോടു സംസാരിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള മോഹം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായി എങ്കിലും അകാരണമായി കടന്നു സംസാരിക്കുന്നതു് അവിഹിതമെന്നു വിചാരിച്ചു് അല്പനേരം ഒന്നും മിണ്ടാതെ അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പട്ടിയെ ബന്ധിച്ചു കഴിഞ്ഞുവെന്നുള്ള വർത്തമാനം വല്യവീട്ടിലെ ഭൃത്യന്മാർ പറഞ്ഞു് അറിഞ്ഞു. പോകുന്നതിനു മുമ്പിൽ ഭാർഗ്ഗവിയോടും കമലമ്മയോടുമായിട്ടു് "നിങ്ങൾ ചെയ്തതു് വലിയ ഉപകാരം. അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ അപകടത്തിലാകുമായിരുന്നു" എന്നു മാത്രം പറഞ്ഞു് തിരിച്ചു. മാധവൻപിള്ളയുടെ പ്രസിദ്ധമായ സ്ത്രീനിന്ദയ്ക്കു് അയാളെ ഒന്നു പഠിപ്പിക്കേണ്ട അവസരം ഇതു തന്നെയെന്നു ഭാർഗ്ഗവി കരുതി മറുപടിയായി അവൾ പറഞ്ഞതു് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു. "കേവലം അപരിചിതനായ ഒരു പുരുഷനോടു സംസാരിക്കവോന്നുള്ള മടികൊണ്ടു് ഞങ്ങൾ നിങ്ങളോടു വസ്തുത പറയുന്നതിനു് ആദ്യം മടിച്ചുവെങ്കിലും നിങ്ങൾക്കു വന്നേക്കാവുന്ന ആപത്തിനെയോർത്താണു് വീണ്ടും നിങ്ങളോടു വിവരം പറഞ്ഞതു്. ഈ അവസരത്തിൽ സ്ത്രീത്വം കൊണ്ടുള്ള മൌനം ദോഷകരമെന്നു ഞങ്ങൾ തന്നെ തീർച്ചയാക്കി. ലോകത്തിൽ സ്ത്രീകൾ പലവിധത്തിലും പുരുഷന്മാർക്കു് ഒരു ഭാരമാണെങ്കിലും അവരുടെ ധർമ്മം അവർ ശരിയായി ആചരിക്കുകയാണെങ്കിൽ അവരെക്കൊണ്ടും പുരുഷനു് അഭ്യുദയം തന്നെ ഉണ്ടാകുമെന്നുള്ളതു് പലപ്പോഴും ദൃഷ്ടാന്തമായിട്ടുള്ള ഒരു വാസ്തവമാണു്."

ഈ ചെറിയ സംഭാഷണം കഴിഞ്ഞു മാധവൻപിള്ള പിരിഞ്ഞു. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ഒടുവിലത്തെ വാക്കുകളിൽ അടങ്ങിയിരുന്ന വ്യംഗ്യാർത്ഥം സ്ത്രീജാതിയെ നിന്ദിച്ചിരുന്ന തന്റെ നേർക്കുള്ള ഒരു ശരമാണെന്നു മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു മനസ്സിലായി. എങ്കിലും ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ബുദ്ധിവൈഭവത്തെക്കുറിച്ചു ബഹുമാനമല്ലാതെ വേറൊന്നും മാധവൻപിള്ളയ്ക്കുണ്ടായില്ല. ഇങ്ങനെ മാധവൻപിള്ള

യും ഭാൎഗ്ഗവിയുമായിട്ടുള്ള പ്രഥമസന്ദൎശനം മാധവൻപിള്ളയുടെ പ്രകൃതത്തിൽ ചില മാററങ്ങൾക്കു കാരണമായി. സ്ത്രീകളുടെ ഗുണദോഷം പോലും ചിന്തിക്കാത്ത മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു ലോകത്തു് ഒരു സ്ത്രീയെയെങ്കിലും ബഹുമാനമുണ്ടെന്നുള്ള നിലയായി. അന്നു മുതൽ ഭാൎഗ്ഗവിയെ കുറിച്ചുള്ള വൎത്തമാനവും അവളുടെ കാൎയ്യവും മാധവൻപിള്ളയ്ക്കു നീരസമായിരുന്നില്ല. സ്ത്രീകൾ കേവലം പുരുഷന്മാൎക്കു ഭാരമാണെന്നുള്ള മതത്തിനും കുറെ വ്യത്യാസമുണ്ടായി. ഭാൎഗ്ഗവിയെപ്പോലെ ശീലഗുണവും ബുദ്ധിവിശേഷവും ഉള്ള ഒരു സ്ത്രീ ഒരു പുരുഷനു് കേവലം ഭാരമായിത്തീരുമെന്നു പറയുവാനുള്ള ധൈൎയ്യം മാധവൻപിള്ളയ്ക്കില്ലാതായി. പലപ്പോഴും ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ വിചാരം മാധവൻപിള്ളയുടെ മനസ്സിൽ ഉദിക്കും. "ഇതിനെന്തു സംഗതിയാണു്. ഞാൻ സ്ത്രീകളെപ്പററി ഒരിക്കലും ചിന്തിക്കാത്തവനാണല്ലോ. അഥവാ, എന്റെ ഹൃദയം ലോലമായിപ്പോയിയെന്നു വരാമോ." എന്നിങ്ങനെ അയാൾ തന്നത്താൻ പരിശോധിക്കും. ഒടുവിൽ അയാൾ ഇങ്ങനെയാണു് ഒരു സമാധാനം കണ്ടതു്. "എന്തോ പൂൎവ്വജന്മസ്സിലുള്ള മമതാബന്ധം സ്വഭാവസിദ്ധിമം—ചിന്താപദ്ധതിമാകുതാനിഹ പുനസ്സന്ദേഹമില്ലേതുമേ."

അദ്ധ്യായം ൨൦.

"പ്രാപിച്ചുനീ സദൃശനായി നിനക്കുമുന്നേ
കല്പിച്ചിരുന്ന പതിയെ സ്വഗുണങ്ങളാലേ."

കുമാരപിള്ള പതിവുപോലെ രവിമംഗലത്തുവന്നു് നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മയുമായി ലോകവൎത്തമാനങ്ങൾ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കൂട്ടത്തിൽ, വളരെ താല്പൎയ്യമായിട്ടു ഒരു സംഗതിയെപ്പററി ആലോചിപ്പാനുണ്ടെന്നും, അനുവാദമുള്ള പക്ഷം പ്രസ്താവിക്കാമെന്നും അകാരണമായി കുറെ പരുങ്ങിക്കൊണ്ടു അവരോടു പറഞ്ഞു. അവരുടെ അനുവാദം കിട്ടിയപ്പോൾ കുമാരപിള്ള സ്വല്പകാലമായി മനോരാജ്യത്തിൽ സഞ്ചരിപ്പിച്ചിരുന്ന മോഹത്തെ ഇങ്ങനെ അറിയിച്ചു:—

കുമാര:—കുറേനാളായി ഞാൻ ഒരു ഗൂഢമായ സംഗതി ഇവിടെ ആലോചിക്കണമെന്നു വിചാരിയ്ക്കുന്നുണ്ട്. ഇവിടെ സമ്മതമുള്ളപക്ഷം അതു് വേഗത്തിൽ തീരുമാനപ്പെടുത്താമെന്നുള്ളതാണ്. എനിക്കത്യന്തം താല്പര്യമുള്ള ഒരു സംഗതിയാകകൊണ്ടു് അനുകൂലമായ ഒരു മറുവടി കിട്ടണമെന്നുംകൂടി അപേക്ഷയുണ്ടു്.

നാരാ- പി:—സംഗതിയെന്താണ്, കേൾക്കട്ടേ. ഗൂഢമായ സംഗതിയാണെങ്കിൽ എന്തിനാണ് വൃഥാ താമസം. "ശുഭസ്യശീഘ്രം" എന്നല്ലേ, പ്രമാണം.

കുമാ- പി:—അനന്തിരവൻ മാധവൻ ഇപ്പോൾ തറവാട്ടുകാര്യങ്ങൾ അന്വേഷിയ്ക്കയാണ്. എന്റെ ബുദ്ധിയുടെ ഗതി ലൌകികവിഷയങ്ങളിലേക്കാൾ അധികം പാരത്രികവിഷയങ്ങളിലാണ് പ്രവൃത്തിക്കുന്നതു്. പ്രാപഞ്ചികവിഷയങ്ങളിൽ നിന്നു വിരമിച്ചു സ്വസ്ഥനായ് ഈശ്വരധ്യാനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കണമെന്നുള്ള താല്പര്യം എനിക്കു തുടങ്ങീട്ട് വളരെക്കാലമായി. ഓരോ ലോകവ്യവഹാരങ്ങളിൽ കിടന്നുഴന്നിരുന്നതുകൊണ്ട് ഇതുനാളും ഒരു ആഗ്രഹത്തിനു യാതൊരു നിവൃത്തിയും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ കാര്യാന്വേഷണമെല്ലാം മാധവനെ ഏല്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അവനൊരുത്തൻ മാത്രമേ എന്റെ അനന്തിരവനായിട്ടുള്ളൂ. അവനു ഞാനല്ലാതെ ഇപ്പോൾ ഒരു ലോകത്തിൽ സ്വന്തമായിട്ട് ആരുംതന്നെ ഇല്ല. എന്റെ കാലം കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അവൻ ഏകനായിട്ടു ശേഷിക്കേണ്ടിവരും. അതിനാൽ അവനെക്കൊണ്ടു് അവനനുരൂപയായ ഒരു സ്ത്രീയെ വിവാഹം ചെയ്യിക്കണമെന്നു എനിയ്ക്കു വളരെ താല്പര്യമുണ്ട്. അവൻ വിവാഹവിഷയത്തിൽ വിമുഖനാണെന്നാണ് ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നതു്. എങ്കിലും അവന്റെ ഗുണത്തിനേ കാംക്ഷിച്ചു ഞാൻ ചെയ്യുന്ന ഉപദേശം അവൻ സ്വീകരിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നു് എനിയ്ക്കു നല്ലവിശ്വാസമുണ്ട്. ഗൗരി അവനനുരൂപയായ ഭാര്യയായിരിക്കുമെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. അവൾക്കും ഇപ്പോൾ ഏകദേശം പ്രായപൂർത്തി വന്നിരിയ്ക്കുന്നു. അവൾ നിങ്ങളുടെ സ്വന്തമായി തീർന്നിരിക്കുന്ന അവസ്ഥയ്ക്കു് അവളെ സംബന്ധിച്ച സകലഭാരവും നിങ്ങൾക്കുതന്നെയാണല്ലോ. അവിടെ സമ്മതമുള്ളപക്ഷം ഒരു സംഗതി മാധവനോടും ആലോചിച്ചു് മേൽവേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്യണമെന്നാണ് എന്റെ മോഹം.

നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മയ്ക്കു പെട്ടെന്നുണ്ടായ വിചാരം ഭാൎഗ്ഗവിയെ വിട്ടുപിരിയേണ്ടിവരുമല്ലോ എന്നു മാത്രമായിരുന്നു. എങ്കിലും ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ഭാവിശ്രേയസ്സിനു നിദാനമായ ഈ ആലോചന അവൎക്കു ചാരിതാൎത്ഥ്യത്തിനുതന്നെ കാരണമായിത്തീൎന്നു. ഈ സംഗതിയിൽ അവൎക്കു ഏററവും സന്തോഷവും സമ്മതവുമാണുള്ളതെന്നും ഇതിനെപ്പററി കമലമ്മയുടെ അച്ഛനോടും മററും വേണ്ട ആലോചനകൾ ചെയ്യാമെന്നും അവർ പറഞ്ഞു. "എങ്കിലും ഭാൎഗ്ഗവിക്കു ഇതിൽ പൂൎണ്ണസമ്മതമുണ്ടെങ്കിൽമാത്രമേ ഞാൻ അനുവദിക്കയുള്ളു. അവൾക്കു അഹിതമായി ഞാൻ യാതൊന്നും പ്രവൎത്തിക്കയില്ല. അവളോടു ഞാൻ ഇപ്പോൾതന്നെ ആലോചിച്ചുകൊള്ളാം. മാധവൻപിള്ളയെ അവൾ പ്രശംസിക്കുന്നതായി ഞാൻ പലപ്പോഴും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ഈ ബന്ധം അവൾക്കു അഹിതമായിരിക്കുമെന്നു എനിക്കുതോന്നുന്നില്ല" എന്നുപറഞ്ഞു് അവർ തമ്മിൽ പിരിഞ്ഞു.

അധികം താമസിയാതെ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ വിവാഹാലോചനയിൽ രവിമംഗലത്തുകാരുടെ സമ്മതമുണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞു. അതിന്റെ ശേഷം നാരായണിപ്പിള്ള കൊച്ചമ്മ വിവാഹാലോചനയെ ഗൂഢമായി ഭാൎഗ്ഗവിയെ അറിയിച്ചു. മാധവൻപിള്ള അവൾക്കു എത്രയും അനുരൂപനായ ഒരു ഭൎത്താവായിരിക്കുമെന്നും, ഈ ബന്ധുത്വം ഭാൎഗ്ഗവിക്കു മേലും ശ്രേയസ്സിനു കാരണമായിത്തീരുന്നതാണെന്നും, അതുകൊണ്ടു് ഈ ആലോചനയിൽ അവളുടെ സമ്മതം ഉണ്ടാകേണ്ടതാണെന്നും അവർ അവളെ ഉപദേശിച്ചു.

കുമാരപിള്ളയുടെ അനന്തിരവൻ മാധവൻപിള്ളയെ ഭാൎഗ്ഗവി തിരുവനന്തപുരത്തുവെച്ചുതന്നെ കണ്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നല്ലോ. അന്യദിക്കുകാരായി തിരുവനന്തപുരത്തുവന്നു പഠിച്ചു താമസിച്ചിരുന്ന യുവാക്കന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ വിവേകംകൊണ്ടും ശീലഗുണംകൊണ്ടും മാധവൻപിള്ള ഒരു വ്യത്യസ്തമാണെന്നും ഭാൎഗ്ഗവി അക്കാലത്തുതന്നെ മനസ്സിലാക്കിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. മാധവൻപിള്ള തറവാട്ടു ഭരണം കയ്യേററതിന്റെ ശേഷമുള്ള അയാളുടെ ചരിത്രത്തെയും അവിട്ടത്തുകാർ കൊണ്ടാടുന്നതായി അവൾ ധാരാളം കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. അക്കാലത്തൊക്കെ മാധവൻപിള്ളയെക്കുറിച്ചു ഭാൎഗ്ഗവിക്കു കേവലം ഒരു ബഹുമാനം മാത്രമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. ഒരുകാലത്തു തനിക്കു രവിമംഗലത്തുകാരല്ലാതെ വേറെ ബന്ധു-

ക്കം ഉണ്ടാകുവാൻ ന്യായമുണ്ടെന്നുപോലും ഭാൎഗ്ഗവി ഇതുനാളും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. നാരായണിപ്പിള്ളക്കൊച്ചമ്മയുടെ ആലോചനയ്ക്കു മറുവടിയായി ഭാൎഗ്ഗവി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—

ഭാൎഗ്ഗവി:—അമ്മേ! അങ്ങനെയാകുമ്പോൾ ഞാൻ കമലത്തിനേയും മററുള്ളവരേയും പിരിഞ്ഞു് ഇവിടെനിന്നു പോകേണ്ടിവരുമല്ലോ. ഞാൻ ഇനി വേറൊരുവീട്ടിൽ എങ്ങനെ കഴിച്ചുകൂട്ടും. ഒരുവേള കമലമ്മയെ ദിവസം ഒരിക്കൽ കാണ്മാൻകൂടി കഴിയാതെ വന്നുപോകയില്ലയോ?

നാ. കൊ:—അതൊന്നുമില്ല കുഞ്ഞേ! മാധവൻപിള്ളയുടെ വീടു് വളരെ സമീപത്തിലാണു്. ആ വീട്ടുകാരുമായി പണ്ടേതന്നെ ഇവിടെ വളരെ ലോഹ്യത്തിലാണു്. ഇങ്ങനെയൊരു ബന്ധുത്വംകൂടി ഉണ്ടാകുമ്പോൾ നിങ്ങൾക്കിവിടെയും ഞങ്ങൾക്കവിടെയും കുറേക്കൂടി സ്വാതന്ത്ര്യമായല്ലോ. വിശേഷിച്ചു്, കമലത്തിൻെറ വിവാഹകാൎയ്യവും മിക്കവാറും തീൎച്ചപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു. വരുന്ന കന്നിയിലോ തുലാത്തിലോ അതു നടക്കും. കൊട്ടാരം സൎവ്വാധികാൎയ്യക്കാരുടെ മകൻ ശേഖരൻ കുട്ടിയെക്കൊണ്ടു കമലത്തിനെ വിവാഹം കഴിപ്പിക്കണമെന്നു് ഒന്നുരണ്ടുകൊല്ലമായിട്ടു ആലോചന നടക്കുകയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആകാൎയ്യം തീൎച്ചപ്പെട്ടു. കമലമ്മയ്ക്കും അതു് പൂൎണ്ണസമ്മതമാണെന്നു ഞങ്ങളോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ഇനി അധികം താമസിയാതെ കമലത്തിൻെറ വിവാഹവും നടക്കും. എങ്കിലും നിങ്ങൾതമ്മിൽ വേർപാടുണ്ടാകയില്ലെന്നാണു തോന്നുന്നതു്. കമലത്തിൻെറ വിവാഹം കഴിഞ്ഞാൽ കുറേക്കാലത്തേയ്ക്കു് അവളും ഭൎത്താവും ഒരുമിച്ചു ഇവിടെത്തന്നെ താമസിക്കാനാണെളുപ്പം. അപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു ദിവസേന തമ്മിൽ കാണാമല്ലോ.

ഭാൎഗ്ഗവി:—ഈ വൎത്തമാനം എനിക്കു വളരെ സമാധാനമായി. പക്ഷെ, ഇങ്ങനെ ഒരു നില എനിക്കൊരുകാലത്തുണ്ടാകണമെന്നോ, അതിൻെറ ഗുണദോഷങ്ങളെന്തെന്നോ, ഞാൻ ഇതുനാളും വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. ദൈവം, എല്ലാം എനിയ്ക്കു നല്ലതേ വരുത്തുകയുള്ളുവെന്നു് അച്ഛൻ ഒടുവിൽതന്ന അനുഗ്രഹം എനിയ്ക്കു ഈ വിഷയത്തിലുള്ള മടിയ്ക്കു് ഒരു പരിഹാരമാകുന്നുണ്ടു്.

നാരാ- പി:—മകളേ! സ്ത്രീകൾക്കു് ഒരുകാലത്തും സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലെന്നുള്ളതു് നീ മനസ്സിലാക്കണം. വിവാഹം അവരുടെ ജീവിതത്തിൽ എത്രയും ആവശ്യമായ ഒരു ചടങ്ങാണു്.

"പിതാരക്ഷതി കൌമാരേ, ഭൎത്താരക്ഷതി യൌവ്വനേ, പുത്രോരക്ഷതി വാൎദ്ധക്യേ, നസ്ത്രീസ്വാതന്ത്ര്യമൎഹതി," എന്നാണ് പ്രമാണം. നിന്റെ കുട്ടിക്കാലം ഇപ്പോൾ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇനി നിന്റെ ജീവിതത്തിലെ അടുത്തപടി ഭൎത്തൃസഹനമാണ്. അതിന് ഈശ്വരകൃപകൊണ്ട് ഇപ്പോൾ സംഗതിയായിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ വളരെ കൃതാൎത്ഥതയാണുള്ളതു്. ഇതു നമ്മുടെ ഭാഗ്യമെന്നുവേണം വിചാരിപ്പാൻ. ചെറുപ്പത്തിൽ നിന്റെ അച്ഛൻ നിന്നെ ഉപദേശിച്ചു കാത്തുരക്ഷിച്ചിരുന്നതുപോലെ ഇനിയും നിനക്കൊരാൾ വേണമല്ലോ.

ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ സമ്മതം ഇങ്ങനെ ലഭിച്ചു. ഇതിനിടയ്ക്ക് വിവാഹാലോചനയിൽ മാധവൻപിള്ളയുടെ പൂൎണ്ണസമ്മതം കുമാരപിള്ളയും വാങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. കുമാരപിള്ള ഈ വിവരം രവിമംഗലത്തുവന്നു പറഞ്ഞദിവസം തന്നെ ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ സമ്മതത്തെ നാരായണിപ്പിള്ളയും അറിയിച്ചു. ചിങ്ങമാസത്തിൽതന്നെ വിവാഹത്തിനു മുഹൂൎത്തം നിശ്ചയിച്ചു. രവിമംഗലത്തുകാരുടെ അവസ്ഥയ്ക്കും സ്ഥിതിയ്ക്കും അനുരൂപമായ വിധത്തിൽ വിവാഹഘോഷത്തിനു വേണ്ട ഏൎപ്പാടുകളെല്ലാം നടന്നു.

ചിങ്ങമാസാരംഭത്തോടുകൂടി വിവാഹത്തിന്റെ ഒരുക്കങ്ങൾ ഏകദേശം പൂൎത്തിയായി. വിവാഹത്തിനു മുമ്പ്, ആശാന്റെ ശവകുടീരത്തിലേയ്ക്ക് ഒരു "തീൎത്ഥയാത്ര" വേണമെന്നുള്ള ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ ആഗ്രഹമനുസരിച്ച് അതിനും വേണ്ട ഏൎപ്പാടുകൾ ചെയ്തു. അച്ഛന്റെ ശവകുടീരത്തെ ഒരു ദേവാലയത്തിനൊപ്പമാണല്ലോ ഭാൎഗ്ഗവി കരുതിയിരുന്നതു്. അച്ഛന്റെ സ്മരണകൂടാതെ ഭാൎഗ്ഗവി യാതൊന്നും ചെയ്തിരുന്നില്ല. പുരാണങ്ങളിൽ വിവരിച്ചിട്ടുള്ളപ്രകാരം, വിവാഹത്തിനു മുമ്പുള്ള മംഗലസ്നാനമായിരുന്നു ഈ അവസരത്തിൽ ഭാൎഗ്ഗവി അച്ഛന്റെ ശവകുടീരത്തിലേയ്ക്കു യാത്രചെയ്തതു്. എന്നു നമുക്കു വിചാരിക്കാം. മുഹൂൎത്തത്തിനു രണ്ടുദിവസം മുമ്പു ഭാൎഗ്ഗവി, തീൎത്ഥയാത്ര കഴിഞ്ഞു മടങ്ങിവന്നു. ഈ വിവാഹത്തിനു അച്ഛന്റെ അനുമതിയും ലഭിച്ചു കഴിഞ്ഞുവെന്നുള്ള സമാധാനം അപ്പോൾ ഭാൎഗ്ഗവിയ്ക്കുണ്ടായി. അച്ഛന്റെ അനുഗ്രഹത്തെയാണല്ലോ ഭാൎഗ്ഗവി സൎവ്വോപരിയായി കരുതിയിരുന്നതു്.

ഭാൎഗ്ഗവിയുടെ വിവാഹം സുമുഹൂൎത്തത്തിൽ സൎവ്വമംഗളമായി നടന്നു. അവൾ ഭൎത്താവിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ താമസവുമായി.

ത്തുലാമാസത്തിൽ കമലമ്മയുടെ വിവാഹവും മുൻനിശ്ചയമനുസരിച്ചു നടന്നു.

മാധവൻപിള്ളയുടെ ഭാഗ്യമാണു മഹാഭാഗ്യം. ഭാർഗ്ഗവിയെപ്പോലെ സകലഗുണസമ്പൂർണ്ണയായ ഭാര്യയെ ലഭിക്കുന്ന ഒരു പുരുഷനു് ഒരു ജീവിതത്തിൽ സുഖമേയുണ്ടാകയുള്ളു. ഭാർഗ്ഗവി ഒട്ടുകാലത്തു വളരെ കഷ്ടത അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് ജീവകാരുണ്യമെന്ന ഗുണം അവൾക്കു സിദ്ധമായി. ഒരു വീട്ടുകാര്യങ്ങളും നടത്തിക്കൊണ്ടു പോകുന്നതിനുള്ള പാടവം വളരെ ചെറുപ്പത്തിലേ അവൾ സമ്പാദിച്ചിരുന്നു. അവളുടെ സഞ്ചാരംകൊണ്ടു് ഒരുവിധം ലോകപരിചയവും അവൾക്കു ലഭിച്ചു. വിദ്യാഭ്യാസത്തിലും ഭാർഗ്ഗവി ഒട്ടും പിന്നോക്കമായിരുന്നില്ല. അക്കാലങ്ങളിൽ സാധാരണയായി സ്ത്രീകൾക്കു ലഭിച്ചിരുന്നതിലധികം വിദ്യാഭ്യാസം ഭാർഗ്ഗവിയ്ക്കു ബാല്യത്തിൽതന്നെ ആശാനിൽനിന്നു സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇത്രമാത്രം സൽഗുണങ്ങളുടെ നിദാനമായ ഒരു സ്ത്രീ ഏതു ഗൃഹത്തിനും ഭൂഷണം തന്നെയാണു്. ഭാർഗ്ഗവിയുടെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചു നമുക്കിങ്ങനെ ആശംസിച്ചുകൊള്ളാം.

"ധന്യൻതൻകാന്തനെസ്സോമനായവൾകുമുദത്തെ-
ജ്ജ്യോത്സ്നപോലെ,
നന്ദിപ്പിക്കട്ടെയുൽകൃഷ്ടാത്മജന്മാവനമ-
ച്ചാരിതാർത്ഥ്യംവരട്ടേ.
അന്യോന്യംവാച്ചിടുംസൽഗുണനികരം ചമ-
യ്ക്കുന്നതിൽബ്ബദ്ധാദരം,
കന്നിക്കാകൌശലത്തിൻഫലവുമിഹമനോ-
ജ്ഞതപാവ്യംവന്നിടട്ടേ.

(ശുഭമസ്തു.)

E. V. R: Oonnythan & Co.—Quilon 1089.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി